

VÄNERSBORGS SÖNERS GILLE

Å R S S K R I F T 2 0 1 5

Åttiofjärde årgången

INNEHÅLL

JOHANNES LINDHOLM

Sju år 1866-1873 vid Vänersborgs högre elementarläroverk3

LINN HERMANSSON

Villa Björkås i Vargön47

ING-BRITT KNUTSSON (FÖDD HALLBERG)

När handbollen kom till stan HK Brätte och Idrottshuset
har båda fyllt 50 år63

TOMMY STAAFF-KARLSSON

Dalbobergens sanatorium69

Svår storm i Vassända och Vänersborg 169877

Oro för ungdomen 195979

Årskrönika81

Minnesrunor.....89

Medlemsförteckning103

Styrelseberättelse.....125

Årsbokslut.....127

Gillet styrelse och funktionärer128

Medlemsinformation129

Annonser.....132

Gillemästerskap i golf.....141

Sju år 1866-1873
vid
Vänersborgs högre elementarläroverk
Av
Johannes Lindholm

Introduktion av Gillets Årsskriftsnämnd

Följande självbiografiska artikel återfanns för ett par år sedan i Vänersborgs Söners Gilles rika arkiv där den förmodligen inkommit redan på 1930-talet. Om än inte avslutad, på grund av författarens död, har Årsskriftsnämnden beslutat att publicera detta manus då det ger en unik och personlig skildring av 1860-70-talens Vänersborg och en ung student i dess mitt.

Textförfattaren Johannes Lindholm (f. Jansson) föddes 25 oktober 1850 på gården Högen i Örs socken, Dalsland. Modern, Maria Eriksdotter (1812-1869), hade blivit änka 1847 och gift om sig två år senare med den man som kom att bli Johannes far, den elva år yngre Jan Larsson (1823-1894). Samma år som Johannes skrevs in vid läroverket i Vänersborg, 1866, flyttade familjen till Dalskogs socken och gården Högebo. Tre år senare avled modern och 1874 gifte fadern om sig med sin piga, den 20 år yngre Kristina Malm från Ör. Året före sin död flyttade fadern Jan med sin andra hustru Kristina till gården Myrvarv i Dalskog. Genom tre olika äktenskap, modern Marias första, föräldrarna Marias och Jans samt fadern Jans andra äktenskap kom Johannes att få inte mindre än 12 hel-, halv- och fostersyskon från äldsta systemen Karin född 1835 till yngsta brodern Herman född 1885.

Efter det att Johannes Lindholm tagit studentexamen i Vänersborg 1873 skrevs han in vid Uppsala universitet där han avlade teologie examen 1875 för att året därpå bli prästvigd. Efter tjänster som pastorsadjunkt och v. komminister i Stavnäs, Töcksmark, Högsäter, Sillbodol och Fröskog kom det hos Lindholm snart att växa en känsla av misstro mot kyrkan. Han kom i konflikt med flera kollegor som han anklagade för oriktigt leverne och blev varnad av självaste biskopen i samband med hetsigt uppträdande på ett möte. Detta var också i en

tid av splittring och stormiga debatter om trosfrågor inom Svenska kyrkan. Som en konsekvens av sin uppfattning sade Lindholm av samvetsskäl upp sitt prästämbete. Efter sin avskedspredikan i Fröskog den 30 april 1882 gick han hem och brände sin prästkrage. Han gav dock inte upp sin kallelse att tjäna Gud utan övergick istället som verksam inom det nyevangeliska Svenska Missionsförbundet.

Johannes Lindholm hade flyttat över till Karlskoga där han för en lång följd av år nu kom att ägna sig åt skolfrågor. Redan 1882 var han initiativtagare till Karlskoga Praktiska Skola, senare Karlskoga Praktiska Läroverk. Han kom här att verka som rektor och kassaförvaltare fram till 1925. Under samma period, 1906, drev han även igenom bildandet av Karlskoga sexåriga realskola. Inom missionsrörelsen lade Lindholm också ner ett stort arbete, dels som styrelseledamot i Svenska Missionsförbundet 1904-18 samt som ordförande i Karlskoga Missionsförening. Under 1880-90-talen genomförde Lindholm ett flertal längre resor genom Sverige för Missionsförbundets räkning, bl.a. till Lappmarken.

Johannes Lindholm visade en närmast outtröttlig arbetsiver och kom även att engagera sig i kommunala uppdrag i Karlskoga, bl.a. som ordförande i hälsovårdsnämnden, vattenverket och elektriska föreningen. En tid var han även ledamot i municipalfullmäktige. Därutöver visade han ett stort intresse för hembygdsvård och nykterhetsfrågor. Lindholm står som författare till ett flertal skrifter och artiklar inom just områdena teologi, nykterhet och frikyrkofrågor.

Johannes Lindholm kom att få en stor familj genom två äktenskap. Med första hustrun lärarinnan Selma Spik (1854-1890) fick han fyra barn och i äktenskapet med Hulda Sofia Karolina Wessman (1858-1943) föddes ytterligare sju barn. Av barnen avled två unga och fyra valde att utvandra till USA.

Under sitt arbete med det manus som här publiceras avled Johannes Lindholm i en svårartad influensa i Karlskoga den 19 februari 1931 i sitt 81:a levnadsår.

Johannes Lindholms manus återges i oavkortat skick undantaget några längre citat av verser och poem. Illustrationer har hämtats ur Gillets och Vänersborgs museums arkiv och ingår inte i ursprungligt manus. Renskriften har utförts av Göran Ahlin medan Peter Johansson ansvarat för redigering, introduktionstext och bildval. Scanning och bildbearbetning har gjorts av Micael Eriksson.

Johannes Lindholm, porträttfoto omkring 1920.

På väg till läroverket

Vi hade en oktobermorgon hunnit fram till utkanten av Dalbobergen. Där stannade vi med kärran och Brunte. Från vårt hem Högsbyn i Örs socken hade vi då färdats omkring 4 mil. Det var min far och jag. Här sågo vi oss nu omkring ett ögonblick. Där låg staden på andra sidan om Vänersviken, och Halle- och Hunneberg reste sig där långt borta mot öster som höga fästningsvallar. Som 9-åring hade jag med min far en gång vid midsommartid sett denna stad. Det var på den timmen av dagen, när solen höll på att gå ned. Den lyste då in i stadens alla fönster så översvallande starkt, att det hela såg ut som ett stort glänsande guldslott. Så icke nu.

Då mot hösten detta året – året 1866 – fall av kolera visat sig i staden, hade höstterminen vid läroverket, dit jag nu var på väg att söka inträde, måst uppskjutas från senare fjärdedelen av augusti månad till långt in i oktober. Så nu var det full höst och svalt samt utsikten bortöver staden grå och skum. Emellertid stod där nere i hamnen en och annan ångbåt med ångan uppe, och ett par tunglastade skutor släpade sig vid svag vind sakta fram genom kanalen. Och på Dalbobron där framme till höger dundrade hopar av kärror, vilka fullastade med lantmannaprodukter fördes in i staden.

Vänersborg från Dalbobergen – så som Johannes och hans far såg staden vid ankomsten från Dalsland. Detta fotografi är taget omkring 1866, samma år som Johannes Lindholm skrevs in vid läroverket i Vänersborg. (Vänersborgs museum)

En stund vid vägen

Kärran hade vi fört till sidan av landsvägen så ock hästen, som fått ett par tappar hö att tugga på. Nu stodo där far och jag en stund alldeles tysta, men så bröt far tystnaden, tittade allvarligt på mig och frågade: ”Ångrar du dig ändå inte nu, Johannes?” Närmaste tiden hade nämligen där hemma för den nya väg, jag slagit in på, varit ganska besvärlig, försakat min mor och far icke så ringa omkostnader och i ganska knappa ekonomiska omständigheter, som de voro, nya tyngande bekymmer, och själv stod jag ju där framför en alldeles osäker och oviss framtid. Kanske borde man stämma i bäcken, innan man hunne ner i ån. Men studielusten hade så totalt gripit mig, att jag kände det alldeles omöjligt att sluta, varför jag tittade upp till far och svarade bestämt: Jag kan inte ångra mig, far!”

Där hemma i Ör lågo studieintresset och lärdomen liksom i luften: från mina tidigaste år hade jag åtminstone något litet lärt känna och med beundran se upp till män sådana som kyrkoherden i Ör sedermera biskopen i Karlstads stift Johan Anton Millén, kontraktsprosten i Ör och skalden Olof Fryxell samt hans broder hävdtecknaren Anders Fryxell, missionären doktor P. Fjellstedt samt andra lärda. I Örs prästgård samlade sig särskilt sommartid en hel hop studenter, vilkas flinka samtal och tilltalande hållning gävo respekt för lärdom och levnadsvett.

Örs medeltida sockenkyrka, Dalsland. Här mötte Johannes Lindholm för första gången Guds ord och bland kyrkans prästerskap fann han inspiration för fortsatta studier. (Vänersborgs museum)

Så hade för någon tid tillbaka en av ynglingarna i granngården, Jonas Gullin, senare läroverksadjunkt i Landskrona, nyss blivit gymnasist vid Vänersborgs elementarläroverk och bar gymnasistmössa med mörkblå bård, högblå sidenkulle och kokard i gult och blått. Det var något, som hette duga, och jag sade mig, att en sådan mössa kunde även jag i sin tid få bära. Men alldeles på nära håll fanns också ett och annat, som lockade till kunskapsintresse. I mitt hem hade vi ej många böcker, men vi läste dem desto flitigare. Lättlästa historiska arbeten och en bok, sådan som Defoe's Robinson Crusoe för att inte tala om bibeln och psalmboken, som flitigt lästes – läsningen av alla dessa böcker eggade emellertid till eftertanke och kunskapsörst.

Bland min fars gamla böcker fanns också en, som alldeles särskilt intresserade mig och mina syskon: det var "Världen i bilder" /Orbis sensualium pictus/ av den store pedagogen Johan Amos Comenius. På lediga stunder trängdes vi ofta om att i "rosbocken" titta oss mätta på dess många ganska dåligt målade men icke dess mindre mycket intressanta tavlor. På icke mindre än tre olika språk – latin, svenska och franska – fingo vi lära oss namn på och egenskaper hos föremål på land och i vatten, på jorden och i himlarymden. Så läste vi.

Men hos mig väcktes på detta och andra sätt en outplånlig lust efter kunskaper och efter att se något mera av de vida vyer, denna värld hade att bjuda på. Och hur det nu än var, tog jag en dag dristigheten till mig och yppade för mina närmaste där hemma den tunga börda, som nu tryckte mig, och sade med så vackra ord, jag kunde: "Kära far och mor, låt mig studera!" ---Min mor, som nog redan anat vad saken gällde, sade intet men log mot mig sitt allra vackraste leende. Far åter mörknade i synen och svarade: "De där grillerna må du snart göra dig kvitt. Det finns redan så alldeles tillräckligt med lärda odågor, att du ska inte försöka att öka deras föga avundsvärda antal." Så fick jag veta, att, då jag nu snart kom att fylla 16 år, jag redan vore alldeles för gammal att ta itu med lärda studier. Jag hade ju ordentligt avgångsbetyg från folkskolan och vid konfirmationen av prosten O. Fryxell fått högsta betyg i kristendomskunskap. Det finge vara nog. Också fattades för långa studieår pengar, så det omöjliga skulle man låta vara omöjligt.

Så gick tiden. Sysslolös var jag dock icke och ville heller inte vara det. Jag hade på mina föräldrars 1/8 mantal Högsbyn fått lära mig att sköta jorden: plöja, harva, så, rensa bort ogräs och i sin tid även skörda. Tröska med slaga kunde jag ock, hugga ved och timmer i skogen också och i våra hemsjöar fiska. Tillsamman med min far och mor och mina syskon utförde jag så det arbete, som där hemma hörde jordbruket till.

På lediga stunder byggde jag i våra småbäckar kvarn- och sågverk samt på närliggande höga kullar vindspel och hammarverk och roade med allt sådant mina yngre syskon och grannpojkar. Men under tiden låg jag över min äldre och klyftigare bror Aron, att han måtte hos far och mor utverka tillåtelse för mig att få ingå på den ivrigt efterlängtade nya vägen.

Så en dag, då far var vid gott humör och vårt arbete för dagen lyckats väl, förde Aron fram ärendet igen. ”Det går inte an”, sade han, ”att låta Johannes gå alldeles åt i ledsnad, trånad och bekymmer. Tvingas han att stanna kvar vid jordbruket nu, så blir han där till alls ingen nytta. Med pengar för studier blir alltid någon råd. Far, låt gossen studera!” Så instämde också mor i äldre brors goda ord. Och från den dagen låg mig vägen öppen framöver till kunskapernas och vishetens outtömliga brunnar.

Nu gav mig min förre folkskollärare den mörkhårige och kunskapsintresserade Sven Dahlöf, där jag uppsökte honom, en och annan lektion i svenska språket, historia och geografi samt matematik. Detta skede vintern 1866. Men på våren och sommaren samma år gav mig i dessa ämnen samt i tyska språket förut nämnde gymnasisten, den språksamme, gladlynte och i sina läroämnen skicklige läraren Jonas Gullin lektioner. Med vilken glädje och lust läste man upp sina stycken samt mottog råd och kunskaper av denne! Till sina disciplar räknade han denna sommar även sin kusin den med mig jämnåriga Per Adolf Olsson, vid inträde i läroverket med namnet Kjellin, nu pastor emeritus i Karlstads stift.

Till vårt hem i Högsbyn hade emellertid kommit den glada underrättelsen, att i Vänersborg all fara för kolera nu vore förbi och att i stadens elementarläroverk inskrivning och upprop inom några dagar förestode. Så rustades jag i ordning för avresa, och min far tog mig och mina saker med på skjutsen. Till min rara mor och mina kära syskon, dem jag sedan sällan återsåg, sade jag ett hjärtligt farväl, och så bar det av. Vår väg gick till att börja med genom de högt belägna sagoomspunna skogarna kring Kavlebroarna och Gråpälssa samt därefter utöver den med gårdar och kyrkor väl försedda Dalslands slättbygd. Någonstades i Frändefors socken vilade vi över natten. Nu för tiden ser man en rik och välskött sädesbygd. Då rådde här stor efterblivenhet, oföretagsamhet och fattigdom. Oset av brännstovv och illa stekt fläsk besvärade oss mycket. Det fick dock gå, men sådant voro vi emellertid ej vana vid i vårt hems barr- och blomdoftande höga skogsbygd.

På andra sidan om Frändefors kyrka låg gästgivaregården Dykälla,

illa beryktat och allvarligt fruktat för sitt förödande superi och sina vilda slagsmål. Det var tidigt på morgonen, vi foro där förbi, men redan hördes där obehagligt buller och högljutt bråk. Ett par duktiga klatschar med piskan över hästryggen – och så voro vi inom några ögonblick förbi det där farliga rövarnästet. Men andra sådana av annat slag mötte oss i den stora, mörka skog, Rösshultskogen, vi därefter hade att passera. Det berättas om den grekiske sagohjälten Theseus, att denne, då han från sin födelseplats Troizene hade att i Atén uppsöka sin fader Egeus, på vägen dit mötte den ene rövarhövdingen efter den andre – en Pityakamptes /furuböjaren/, en Prokustes /sängutsträckaren/ m. fl. – vilka alla stodo efter den unge hjältens liv och rika skatter, men att denne slog dem alla och gjorde vägen till Atén fri och fredlig. Vi, som nu foro vägen fram genom Rösshultskogen, voro just inga hjältar, men vår enkla utrustning och vårt föga lockande resgods avväpnade, vad oss angick, hela rövarbandet, så vi hunno helskinnade undan dess nävar. Och senare drogo genom dessa skogar och närgränsande bygd frimodiga män med Guds evangelium, och för deras budskap flydde rövarna, såsom nattens skuggor fly för den uppgående solen. Så blev här en fredlig samt i andligt och materiellt avseende blomstrande trakt.

Ankomsten till lärdomsstaden

Så bröto vi upp från rasten vid ingången till Dalbobergen och fortsatte vår väg inåt staden. Vi foro genom klipprika och magra Blåsut och sågo dess små, gråa bostadskåkar samt dess trasiga större och mindre barn, som nyfiket och något litet föraktfullt tittade på oss ”lantkrabbor”. Utan att röra en min eller låta obeskedliga barnungar störa vårt stoiska lugn fortsatte vi vår färd framöver den långa Dalbobron, mot vars norra sida höga vågor slogo upp, och från vilken vi sågo skutor, segelfartyg och ångbåtar utifrån Vänern söka sig hamn framför stadens landshövdingeresidens och Hamnkanalen. Så hade vi då efter vår ganska tröttsamma 4-milsfärd äntligen hunnit fram. Det var ganska bittida på morgonen.

Men var skulle jag under tiden för mina blivande studier här finna rum att bo uti och tillika hjälp med matlagning, tvätt o.d. för min räkning? Varken min far eller jag hade här någon bekant att vända oss till. Så frågade vi oss för än här och än där, på gata och torg, och funno snart i norra ändan av staden utåt Skräcklan till önskat rum. Det var hos den tystlåtna men punktliga och redbare stadsarbetaren Lindqvist samt hans ädelmodiga och hjälpsamma hustru, vars namn jag glömt men som vore för mig värt att med största tacksamhet minnas. Där lade vi

Vänersborgs läroverk 1867. Skolbyggnaden, som uppfördes som apologistskola i början av 1840-talet, är här fotograferad under Johannes Lindholms andra år i Vänersborg. (Vänersborgs museum)

ner mitt matförråd, som min kära mor åt mig tillrett och ordnat – bröd, smör och ost, kött och mjöl, potatis och annat gott, varav mat för min räkning här komme att lagas. Det var självklart, att jag på detta sätt skulle under skoltiden ”hålla mig maten själv”.

Inträdesexamen

Klockan blev bortåt 10 på förmiddagen. Min käre far följde med mig till läroverket. Man gick gatan, som från norra sidan av Stortorget leder österut förbi stadens kyrka, och så var man strax framme vid läroverks-huset, en gammal grå byggnad, som genom en då ännu grönskande häck skildes från gatan. Tillsamman med andra inträdessökande klev jag in i expeditjonsrummet. Min far följde med. Där satt rektorn, reslig, blid och tillmötesgående, såsom en rektor skall vara. Carl Samuel Hultström var det. Han frågade efter mitt namn. Det fick han strax veta. För övrigt visade den av min far – hemmansägaren Jan Larsson – framlämnade prästtatten det. ”Johannes Jansson” – ja, det där dugde nog. Men det finnes en så stor mängd människor med namnet Jansson, att det inte alltid vore så lätt att skilja sådana åt. ”Tag ett ordentligt egennamn” – rådde mig rektorn till. Men vilket då? Det hade inte jag

tänkt på. ”Säg något du tycker om”, tillade han. Då fubblade jag fram namnet Lindholm, som jag tyckte lät nog så skapligt. Ja, det dugde, ansåg rektorn, och min far samtyckte, och så inskrevs jag i läroverkets böcker med det namnet. När jag senare kom att tänka på saken, hade jag gärna velat taga mig ett namn med åtminstone en smula originalitet uti, men respekten för det en gång gjorda valet hindrade mig då. Emellertid lämnade min far föreskrivna avgifter, anbefallde mig åt rektorns välvilja, tog avsked och gick.

Och så kommo timmarna för inträdesexamen. I andra klassens pensum i kristendom och modersmålet, i tyska språket, i aritmetik, naturkunskap, historia och geografi förhöordes jag, och ett rättskrivningsprov i svenska avlade jag. Min förre lärare gymnasisten Gullin hade förordat mig för inträde i tredje klassen. Också mitt avlagda prov berättigade mig därtill, och vid följande dagens upprop hördes mitt namn bland tredje klassens lärjungar. Glad och tacksam! Min läskamrat från hembygden Per Olof Kjellin hade nöjt sig med att stanna i första klassen.

Under den korta hösttermin, som nu följde, förekom vid läroverket, så vitt jag minns, intet särdeles anmärkningsvärt. Julferierna detta året tillbragte jag hemma i Högsbyn. Att jag så snart fick återse min far och mor samt syskonen, beredde mig stor glädje. Men då jag redan hunnit vänja mig vid den jämförelsevis rena och klangfulla högsvenska, som talades vid läroverket och i staden, så förekom mig nu min hembygds ovårdade dialekt såsom mycket grov och för örat i hög grad besvärande, ja, så störande, att jag ibland mådde riktigt illa därav. Nu på äldre dar har jag emellertid nästan ångrat, att jag så alldeles avvant mig från min modersmålsdialekt dalsländskan, att jag numera knappt kan tala ett enda ord äkta dalsländskan. Att jag redan första åren av min skoltid i Vänersborg frigjorde mig från denna dialekt, berodde huvudsakligen därpå, att mina skolkamrater bittida och sent skrattade åt mig, så snart jag öppnade min mun och talade – talade dalsländska.

Vår studietid

Vänersborg är ett ståtligt beläget stadssamhälle. Man skulle knappast tro det men ändå: staden ligger på en av bördiga marker uppfylld ö, och denna stöter i norr intill Vänern, i öster och söder till Göta älv samt i väster till sjön Vassbotten med dit och dädan ledande vatten. Bruset av älven höres, särskilt vid väderskifte, inåt staden såsom en dånande musik. Ovanligt nog har Vänersborg under namnet Brätte en gång företagit en kortare men lyckad flyttningsfärd. Det var vid tiden 1642, då flyttningen skedde från södra stranden av Vassbotten till sin nu mycket

På 1860-talet var Vänersborg Vänerns ledande sjöfartsstad med tusentals årliga fartygspassager. I hamnen var det alltid livligt med ankommande passagerarfartyg eller fraktskutor som lastade och lossade varor. Hit sökte sig gärna läroverksgossarna på lediga stunder. På detta fotografi från 15 maj 1867 är trängseln ovanligt svår i Vänersborgs hamnkanal. Vintern har varit extremt hård och först någon dag efter denna bild tagits släpptes trafiken på i kanalen efter vinteruppehållet. I bakgrunden syns Vänersborgs järnvägsstation, ännu med byggnadsställningar. Två dagar senare invigdes Uddevalla-Vänersborg- Herrljunga Järnväg. (Vänersborgs museum)

förmånligare areal. Att staden på sin nya plats av normmännen en och annan gång på 1600- och 1700-talen överfölls och plundrades, det gav dess invånare anledning att dess mera omfattande utvidga, förbättra och trygga den. Med tiden blev dess hamn den mest trafikerade av alla hamnar vid Väneren. Dit gingo vi ofta, stodo där och ”fåtiade”, när större och mindre ångare kommo och avgingo. Särskilt var Dalsland-sångaren Laxen välkommen. Den kom mig såsom en efterlängtd hälsning från min födelsebygd, dit mina tankar ofta flöge hän.

Staden fick redan 1867 sin järnvägsstation med trafik på Uddevalla och Herrljunga, men till denna station ställde skolungdomen sällan sina steg. Då erbjöd för oss hamnen mera liv och intresse.

Kyrkan – stenkyrka, utan större konstskicklighet uppförd och 1784 invigd – stod på min tid som nu ”mitt i byn”, omgiven av ett trädrikt plantage, under vars lummiga lövverk man vår och höst såg skaror av yngre och äldre personer ute på promenad. Det var stadens nobless

samt flirtande ungdom, som här drogo fram. Bland de promenerande såg man här någon gång en högre, ståtlig herre och vid hans sida en bleklad, ovanligt kort dam. Det var dåvarande komministern, sedermera kyrkoherden i staden fil. d:r H. E. Wästberg och hans fru, den då mycket omtalade vittra författarinnan "Anna A". Man hade om henne och hennes författarskap ganska höga tankar men i detta avseende om hennes man mindre höga. Malisen, som emellertid aldrig är noga med sanningen, påstod, att frun skrev pastorns predikningar och att denne i gengäld skötte om hennes kök.

Då jag vid mitt första besök i denna stad gick över dess stora salu-torg, var min far med mig. Vid ett av salustånden satt där en medelålders måttligt välklädd kvinna och minuterade ut dricka. Det var vid sommartid och ganska varmt. Då vände sig min far till kvinnan och sade: "Vill madame vara god och sälja mig ett stop dricka?" Då snäste kvinnan till: "Här dammar det inte idag – så mycket han det vet." – "Vill då frun göra det", återtog far med stark betoning på ordet frun. Ja, då fingo vi strax stopet med dricka. Far drack det, men för mig var denna dryck så bittert besk, att jag därav ryste i hela min kropp och genast ställde den ifrån mig. Men under min skoltid stod jag en gång på samma torg och betraktade de många, som här sålde och köpte får och kalvar samt andra – lantmannaprodukter. Då väcktes mitt intresse av en ganska egendomlig syn. Närmare södra torgkanten satt en herre på en nära på manshög ställning, denna uppbyren av ett par hjul, väl dubbelt så höga som vanliga vagnshjul, och denna ställning, som därjämte här och där var beslagen med blanka stålskivor, började då till min stora förvåning ståtligt röra sig fram och åter. Hela denna ställning syntes mig då nästan som en farlig trolleripjäs, men nu vet jag, att detta var embryet till våra dagars på våra gator talrikt framsusande velocipeder.

Till god ordning hörde, att skolungdomen befann sig inomhus senast kl. 10 e.m. Emellertid hade jag under mina första skoldagar i denna stad en gång kommit att stanna ute en hel timme längre. Som jag nu på gatan skyndade i väg hem och befann mig alldeles mitt för kyrktornet, ropades därifrån med väldig stentorsstämma:

"Hör---väktarerop!---Klockan är---11---släj-e-n---!"

Det där blev för mig nästan som hade jag fallit från skyarna. Och fortare än vanligt begav jag mig hem och till min bädd. Vid tiden för min vistelse i denna stad hörde nattväktarens utropande från kyrktornet av timmarna till god ordning för natten. Till denna ordning skulle också ha hört att, om i något hus hände, att ljus där lyste över midnatt, nattvakten gått in och släckt ljuset samt påbjudit nattro.

Med några allmänna bestyr hade jag vid denna tiden litet eller intet att beställa. Emellertid hade en av min hembygds präster, komministern i Dalskog, senare kyrkoherde i Västra Ed, Josef Jacobi transaktioner med Vänersborgs Enskilda Bank. Han var nämligen en av stiftarna av Norddals Härads Sparbank och möjligen dess kassaförvaltare. Allt-nog hade han nämnda förbindelser med denna bank och anlidade mig någon tid såsom sitt ombud härvid. Under en rast hade jag så en dag utträttat ett bankärende. Om jag icke missminner mig, hette den kamrer, med vilken jag utträttade ärendet, Apelskog. Jag mottog av honom begärt penningbelopp och skyndade åter till skolan. Först efter lektionens slut hann jag att räkna penningarna men fann då, att i summan fattades 10 kr., ett för mig då ganska avsevärt penningbelopp. Banktiden var nu redan förbi, men nästa dag skyndade jag med andan i halsen åstad till banken och dess kamrer och sade honom saken i fråga och angav beloppet. Genast skyndade han efter 10 kronor och lade dem med glad min i min hand. Än i dag behåller jag denne välvillige kamrer i tack-samt minne.

Vad nöjeslivet angår, satte helt säkert de allra flesta av läroverkets lärjungar sina studier såsom sitt största nöje. Men kroppsrörelse hade vi behov av. Sådan fingo vi blott delvis genom de gymnastiska övningarna, men resten av detta behov fyllde vi genom promenader ute i det fria, höst och vår genom längre utflykter samt under vintern genom skridskoåkning å Vassbotten. För egen del företog jag särskilt söndagsmorgnarna ensam vandring utåt Dalbobergen eller framöver till Göta älv. Grönskande träd, friska blommor, glad fågelsång och älvens sus mötte oss där. Det var i hög grad vederkvickande och stärkande stunder. Endast någon enda gång besökte jag stadens obetydliga teater. Vid den pjäs, som vid mitt första besök där spelades, förekom intet, som så slog an på mig, som det av en ung aktris, ”mamsell X”, sjungna sångstycket:

”En liten fågel på lindekvist, på lindekvist ---”

Intet är för studerande ungdom så nedsättande och fördärvbringande som liderlig erotik, dryckenskap och tobakslast. Det få studiebanans vrak nogsamta erfara. Någon grundligt ingående undervisning och varning vidkommande oss kan jag icke erinra mig, att vi vid detta läroverk rörande dessa ting mottogo utom en gång, då adjunkten Lindblad i samlad klass vänligt och bestämt rådde oss att avstå från bruket av tobak. ”Avstå”, sade han, ”ty den här varan är både dyr och skadlig. Mig kostar bruket därav för egen del och för bjudning åt andra minst 500 kronor om året.” Men en tid vandrade dagligen genom staden förbi

kyrkan utåt Skräcklan en gammal i slitna kläder och oljedränkt sydväst klädd fiskare, som, ”lindrigt nykter”, höglutt ropade, så att det ekade mot husknutarna, läroverkshuset, plantaget och kyrkan: ”Vandra världen varlig, ty hon är farlig!” Denne man var på sitt sätt för oss ”en ropande röst i öknen”.

Under första året av min vistelse i denna stad uppgick dess invåna-reantal till något över 4.000. Jag räknar då icke med lärjungarna vid läroverket, vars antal det nämnda året uppgick till 277, av vilka dock 58 tillhörde staden och sådana räknats med till förut nämnda invåna-reantal.

De två första studieåren

Under dessa två år tillhörde jag efter varandra 3:dje och 4:de klasserna. Mina läroämnen och lärare i dessa klasser voro: i kristendom och modersmål adjunkten A.J.K. Lindblad /vik. Adj. G.T. Bergman/, i latin adjunkten L.J. Wersander, i tyska Lindblad, i matematik adjunkten C.A. von Sydow, i naturkunskap adjunkten S. Tengblad, i historia och geografi Wersander samt i franska med början i 4:de klassen adjunkten A.J.C. Piscator.

Att, såsom här skedde, i de olika ämnena dagligen få mottaga undervisning av kunniga och intresserade lärare, nog grep det vårt intresse och medförde ibland icke så ringa glädje. Men ett av ämnena föreföll mig från början mycket tarvligt och glädjefattigt. Det var botaniken. Att hålla på med sexualsystemets monandria, diandria, triandria ---- monoecia, dioecia, polygamia, växtrikets monocotyledoner, dicotyleoner o.s.v. – vad tjänade det där allt till? Det vore då ett ämne, som man önskade sig så långt borta ifrån, som man nånsin kunde komma. Men vad hände? Jo, en dag – jag vill minnas det var hösten 1867 – tog vår lärare, den ofta missmodige men alltid intresserade adjunkten S. Tengblad, hela klassen med ut på en botanisk exkursion. Det var något att med glädje bli med om – högtid mitt i söcken. Så bar det av. Vi språkades vid, vi sjöngo, vi hörde dån av vatten, sågo den mäktiga älven, Göta älv, och de ståtliga vyerna framemot Halleberg och Hunneberg, och förr än vi visste ordet av, voro vi framme vid målet för vår färd: det mot sistnämnda berg förnämt belägna herresätet Nygård. Ute på dess åkrar och ängar ägnade vi oss nu åt praktisk botanik. Läraren tog här och där upp växter, visade oss hur vackra de voro, visade, vartill deras olika organ tjänade, och sade oss, huru nyttiga alla men i synnerhet några av dessa växter voro. Oaktat allt detta intressanta, som här kom oss till del, sågo nog vi ynglingar ganska slöa och otacksamma ut. Det

Nygårds egendom, med Vänersborg i bakgrunden, sedd från Hunneberg. Litografi från 1800-talets mitt. På fälten kring Nygård deltog Johannes Lindholm i en oförglömlig botanisk exkursion under ledning av adjunkten Sven Tengblad höstterminen 1867. (Vänersborgs museum)

syntes väl så, men aldrig skall jag för min del kunna glömma denna lärorika och glada utflykt men i tacksamt minne bevara den.

Nu vände sig bladet: från den dagen visste jag knappt något mera intressant ämne än botanik, och samtidigt kom livligt intresse även för zoologien. För mitt herbarium insamlade jag väl mera än 1.000 ”vilda” växter, och i mina ”insektslådor” hade jag hundratals kryp – skalbaggar, fjärilar, flugor, sländor o.d. Tengblads efterträdare i dessa ämnen i de följande klasserna blev adjunkten G.O.D. v. Hackwitz. Under denne skicklige lärares undervisning fanns alls ingen anledning till slappt intresse, men lärokursen i samma ämnen avslutades tyvärr redan i sjätte klassens övra avdelning. Jag fick emellertid i kunskapsbetyg laudatur och det även i studentexamen. Här bör jag ock med stor tacksamhet nämna, att min landsman Adam Bråberg från Rennelanda strax efter här vid läroverket våren 1868 avlagd studentexamen en afton besökte mig på mitt rum. Hur han kunnat lära känna mig, som ännu befann mig i 4:de klassen, vet jag ej. Utan vidare frågade han glad och vänlig: ”Vill du ha mitt herbarium?” Det ville jag naturligtvis. Och så fick jag herbariet såsom gåva. Mer värd än herbariet var emellertid den vackra handlingen.

I övriga läroämnen gick undervisningen här sin vanliga gång. Punktligt måste vi kunna våra hemläxor och ordentligt följa med vid undervisningen. I svenska fingo vi någon gång såsom hemarbete att översätta från gammalsvenska till nysvenska och i skrift för granskning och rättelse överlämna det till vederbörande lärare. Rättskrivningsövningar på lärorummet förekommo ofta. Även i tyska språket hade vi som hemarbete skriftliga övningar. Så hade vi ock att genom direktören O.H. Bergqvist såsom lärare öva oss i sång, genom materialförvaltaren O.A.H. Stiberg i gymnastik och genom bokhandlaren F.A. Zettergren i teckning. I dess övningar hunno vi ganska litet, åtminstone jag.

Så som en god fader värdade sig rektorn om oss, besökte oss på våra rum och såg efter hur vi rörande hygien och annat hade det. Varje pågående undervisningsdag samlades vi under vederbörande lärares ledning till morgonbön, de tre lägsta klasserna i sina lärorum, de övriga klasserna i samlingssalen, som sålunda icke kunde rymma flera än lärjungarna i de 4 högsta klasserna. Någon gång ledde rektorn morgonbönen men i de flesta fall andra lärare.

I fråga om religionen förkom här vid läroverket nu en nyhet. De stora andliga väckelsernas tid var inne. Hur rektor Hultström i det stora hela ställde sig till dessa, känner jag icke. En afton hade emellertid läroverkets samlingssal öppnats för en kolportör och hans föredrag. Skolungdomen såsom ock allmänheten hade fått underrättelse om sammankomsten, och salen var nästan fullsatt av åhörare. En psalm eller sång sjöngs, och därefter framträdde i katedern en mörklagd, medelålders man, bad en bön och läste därefter ur profeten Hesekiels bok 37: 1-14 – om de förtorkade människobenen, som skola undfå ande igen och bliva åter levande. Jag minns, att talaren hade ganska svårt för att kunna klart uttala bokstaven r i det texten ett par eller tre gånger återkommande ordet förtorkad och att han därför såsom ock av djupare anledning ofta kraftigt tryckte på detta ord.

Det vore i första hand alla i Babylon dräpte Israels barn, som en gång skulle få ande igen och leva, dessa skulle tillsammans med alla andra bland judar och hedningar genom uppståndelse levandegjorda människor ingå i Guds rike med det nya Jerusalem såsom dess huvudstad. Men kolportören tillämpade ordet om de förtorkade benen också i andlig mening på den nuvarande ”kristenheten”, vars flesta medlemmar inför Gud vore såsom förtorkade ben utan ande och liv. ”Gud vill”, sade talaren, ”just i vår tid gjuta ande i kyrkans former, vilka tillsammans med dem, som bruka dem, äro såsom förtorkade ben utan liv och kraft. Men såsom om våren dess ljumma vindar blåsa liv i allt, så skall

Gud göra genom sitt ord och sin helige ande. Ja, vederkvickelsens tider äro redan för handen. ”Öknens och ödemarken skola glädja sig --- och blomstra såsom en lilja”. En psalm sjöngs och sammankomsten upplöstes. När åhörarna gingo ut, såg den ene på den andre, och en bland dem sade: ”Det var den värsta präst, jag nånsin hört. Sån't behöva vi allt mer av, tror jag.”

Under mina första år i denna stad tilldrog sig en och annan händelse, som fick varaktigt rum i mitt minne. Vid Skräcklan gick jag ofta utmed stranden av Väneren och såg mig omkring. Vid väderskifte såg man genom något slags hägring vattenytan lång norrut höja sig halvvägs mot rödblå himmel och stranden uppefter Dalsland visa sig hög, mörk och dominerande fram till Gällenas udde, Kvantenburg och ännu längre norrut. Det var ett majestätiskt skådespel. Vid storm såg man sjön i vilt uppror: vågor höga som hus, med vita kammar och ovan därom skriande sjöfåglar, som nu och då gjorde djupa hopp. Kom då på vågorna en skuta eller ett fartyg inom synhåll, bävade man av oro och ängslan över vad som av olyckor och nöd inom kort kunde hända. En kall och bister höstafton uppstod här en sådan storm. Då såg man högt ut på Väneren segelfartyg, ångbåtar och skutor komma ridande högt på vågorna och hållande kurs mot stadens hamn. För varje gång en farkost hunnit dit, drog man en tacksamhetens och lättnades suck.

Nu led det mot skymningen. Man hade väntat, att stormen då skulle ha bedarrat, men i stället tilltog den i styrka. Då såg man en över de vilddå vågorna sent kommande skuta styra in mot staden. Den hade hunnit fram till den punkt, där man vek av in mot hamnen. Där brast det. Skutan fördes av störsjöarna på sidan av hamnrännan inöver den grunda viken framemot Dalbobergen. Där stannade skutan. Och nu möttes oss där den allra gruvligaste syn, så förskräcklig, att tårar strömma mig ur ögonen, när jag ännu i dag i minnet ser den synen. Störsjöarna nådde högt över skutan och långt upp på dess höga mast, men ur deras iskalla famn syntes nu skepparen och hans unga son kravla sig fram till masten, där de stannade, fadern vid masten och sonen vid faderns hand. Där stodo de, medan de isande störsjöarna nu och då gömde dem.

Sjömän, skolungdom, ämbetsmän och stora skaror av stadens befolkning i övrigt hade samlat sig vid hamnen. Alla stodo inför denna förfärande syn försänkta i sorg och bävan. Nu och då sköts ut från land en julle eller snipa med starka, djärva män vid dess åror. En och annan minut trotsade de störtvågornas svall och sökte hinna fram till de nödställdas undsättning, men omöjligt. Icke heller från Dalbobergen var någon hjälp möjligt. Där stodo vi nu alla i vår bittra sorg och skrä-

mande hjälplöshet, medan natten sänkte sitt mörka flor över vågornas dåm och de döendes tystnande jämmer.

Under lämpligt väder på våren plögade läroverkets hela lärjungaskara få under rektors och lärars ledning företaga utflykt till någon i historiskt avseende betydande plats, icke allt för långt från staden. Våren 1867 fick jag vara med på en sådan utflykt. O, så uppfriskande skönt! Herresätet Onsjö, en knapp halv mil söderut från staden – ditut gällde färden. Vädret mötte oss med hög och klar luft. Himlen var glad, lärarna glada och skolungdomen likaså. Med bland de våra hade vi en kör av höga, friska röster, och såsom på lätta vingar bar oss sångens glada makt. När vi nu gått åtskilligt mer än halva vägen, kände vi oss något litet trötta. Då klingade sången:

"Vila vid denna källa!

Vår lilla frukost vi framställa:

Rött vin och pimpinella

Och en nyss skjuten beckasin."

Och så gjorde vi halt vid en liten – handelsbod. Inte hade bland oss skolpojkar, mig veterligt, åtminstone under skoltiden, vankats vare sig vin eller pimpinella, men törstiga voro vi i alla fall. Och så läto från handelsboden våra vördade lärare utföra en stor hop blänkande flaskor och av dess innehåll bjödo oss alla att dricka. Det var det allra bästa, vi då kunnat önska oss – friskt seltersvatten! Vi drucko, vi pratades vid, vi började åter sjunga, och så bröto vi upp och voro inom kort framme vid Onsjö.

Herregården, en stor fideikommisssegendom, har ett utomordentligt skönt läge på västra stranden av Göta älv med fri utsikt över bygd och mark framöver till Halle- och Hunneberg. Redan på 1300-talet lät denna egendom tala om sig och under det fruktade namnet Odenshög. När nu vårt stora utflyktssällskap samlats här, riktades en stor del av vårt intresse på de väldiga ekträd, som fyllde den ståtliga park, där vi fått slå oss ned. Det var som om forntid och nutid här stämt möte och för ett ögonblick rådplägat och hälsat varann. Men se där på en plats under höga ekträd bildar skolungdomen en stor ring! Mitt i ringen möta här två kamrater varann, en var med en blank florett i hand. Den ene var gymnasisten Hildebrand Laurell, en kvicktänkt, stark och vacker ung man, son till kontraktsprosten Laurell i Västra Emtervik, Värmland. Så börjar leken – florettfäktningen. Det var en lust att se, med vilken skicklighet och hur obesvärad Laurell skötte sin klinga, där den blänkande i solen parerade motståndarens stöt. Laurell vann allas vår beundran och sympati. Men stunden för vår vistelse här hade redan

hunnit till ända. Friska i hågen och glada vände vi åter till vår stad och våra bostäder för att där för nästa dag plugga in våra läxor.

Så kommo vårterminens examina, så sommarferiernas glädje, så höstterminens skolarbete igen, allt under förut nämnda året 1867. Allt hade vid läroverket under terminen gått sin ostörda gång, men mot slutet av sistnämnde termin inträffade en tilldragelse, som djupt grep oss alla: den nyss nämnde, av rektor, lärare och kamrater mycket värderade gymnasisten Hildebrand Laurell hade så aldeles oförmodat nyss slutat sina dagar. I sin för läsåret 1867-1868 rörande läroverket utfärdade berättelse säger rektor Hultström: ”Vid höstterminens slut /1867/ avled i hjärnfeber en förhoppningsfull, av sina kamrater älskad och saknad lärjunge i 7:de klassens nedre avdelning.” Ja, det var just Laurell det. Under allmän tillslutning av släkt, läroverkets lärare, kör och skolungdom från 1:sta till och med 7:de klassen samt eljest bekanta, under varmt deltagande och djup sorg firades Laurells begravningshögtid i Vänersborgs kyrka. Begravningsakten förrättades av stadens kyrkoherde d:r D.R. Varholm. Den stora blomsterprakten kring den dödes bår hade att tolka de många sörjandes blida kärlek och stilla hopp men ock förgångelsens väckande allvar.

En stor högtidsmorgon vid läroverket

I vanlig tid på måndagsmorgonen den 14 december 1868 hade samtliga lärjungar i läroverkets samlings sal infunnit sig till morgonbön – utom lärjungarna i de tre lägsta klasserna, med vilka av utrymmesskäl morgonbönen hölls på respektive lärorum. Stunden gällde läroverkets rektor, som med anledning av upphunnen pensionsålder nu hade att avgå från sitt ämbete. Samlings salen hade smyckats till fest, och – såsom det heter i ”Tidning för Vänersborgs stad och län” av den 15 nyss nämnda månad – ”i fonden av den vackert illuminerade salen strålade en transparent med hr rektorns namnskiffer, i alla fönstren såg man olika emblemer, och katedern var klädd i vitt med blommor och grönt. Ungdomen var högtidsklädd, och samtliga lärare hade infunnit sig.”

Stunden för morgonbönen var inne. Rektorn filosofie doktorn Carl Samuel Hultström, som nu för sista gången ledde den, trädde fram till katedern, varvid alla till högtidlig hälsning reste sig. Morgonbönen med bibelläsning, uttydning och psalmsång hade avslutats, och den vördade rektorn stod färdig att lämna sin plats. Men hastigt slöt läroverkets sångkör krets kring katedern och ordnade upp sig till högtids- och avskedssång.

Så stod där rektorn, omgiven av sina tacksamma men med avseende

Läröverkskollegiet i Vänersborg omkring 1865 – ett kollage av porträtt över de lärare som Johannes Lindholm mötte som elev. Överst rektor Carl Samuel Hultström. Från vänster översta raden: Karl Frithiof Rådberg och Gustaf Bergman. Andra raden: Conrad Piscator, Christian von Sydow, Johannes Wallinder samt Johannes Svedborg. Tredje raden: Lars Johan Wersander, Johan Fredrik Kylander. Fjärde raden: Carl Fredrik Kjellberg, Sven Tengblad samt Abraham Johan Carl Lindblad. (Vänersborgs museum)

på stundens betydelse ganska modfällda lärjungar ävensom av lärarekåren. Han var nu en man med en ålder av 62 år och en tjänstgöringstid av 28 år. Hans kroppsgestalt ägde medellängd med regelbundna, blekladga, vänliga men något färadе anletsdrag. Hans röst hade föga av klang men så mycket mera av bestämdhet och allvar. Hans huvudämnen vid läroverket hade varit tyska, franska och engelska språken. Till hans pedagogiska program hade hört icke endast meddelande av så grundliga kunskaper som möjligt i de till läroverket hörande läroämnen utan ock sedlig fostran och hjärtats bildning. I sin sista årsberättelse säger han själv om denna sak: "Ungdomens moraliska vård och pater-nella behandling.... står i ett nära och nödvändigt sammanhang.... med en oförtröttad tillsyn av ungdomen i det enskilda livet." Sådan tillsyn och vård hade han under sin rektorstid oförtrutet ägnat sig åt.

Hans efterträdare i rektorsämbetet vid detta läroverk G. Th. Bergman lämnar sin företrädare detta i hög grad hedrande vitsord: "Vad rektor Hultström varit för detta läroverk, vad han för detsamma under den långa tiden av 28 år verkat, det framgår bäst vid en blick på de öden det genomgått under hans ledning. Från en ringa s.k. apologistkola med 3 lärare har det småningom under hans vårdande hand hunnit den ståndpunkt det nu intager. Alla de svårigheter han härunder övervunnit, alla de mödor han offrat, dem har ingen räknat och säkert allra minst han själv, ty sist tänkte han på sin bekvämlighet och fördel, alltid först på läroverkets och dess ungdoms bästa. Plikttroget verkade han i sitt kall till dess åldern och sjukdomen bröto hans krafter..."

Men till rektor Hultström, som ännu stod kvar på katedern, riktade nu kören dessa högstämda ord:

*Tag mot vår sång, kärleksrike,
Du dygdens vårdare och vän!
Ej finns för oss nu mer din like.
En sådan kärlek, var finns den?*

*Ack! Var finns den, som aldrig sparar
Sitt trogna nit, sin kraft för oss,
Som verkar medan dagen varar
Tills kvällen tänt sitt stjärneblöss?*

*Vi älska dig. Vår kärlek brinner,
En offerflamma ren och varm,
Av kärlek tänd du henne finner
Uti var ynglings friska barm.*

*Och då till avsked du oss bjuder
Den hand, som här vår ungdom lett,
En suck, en sång av saknad ljuder
Från alla dem du kärlek gett.
Du för det goda, evigt sanna
Ditt liv har offrat. Säll du är.
Ditt minne lever. Kring din panna
Ej vissnar lagren, som du bär.*

*Han vissnar ej, ty kärlek virar
En frisk var morgon i ditt hår,
Han blommar skön, då minnet firar
Din saknad varje dag och år.*

*Ack, glöm oss ej! Vi glömma icke
Den gode lärarn, som var vår.
Med tacksam själ vi städse blicke
På flydda, sköna lärdomsår.*

Författaren till denna av ungdomsglöd fyllda sång var lärjungen i sjätte klassens övra avdelning av ifrågavarande läroverk Johan Alfred Enander, vilken redan 1869 vid samma läroverk såsom privatist avlade studentexamen samt sagda år emigrerade till Norra Amerika, där han hastigt steg i graderna och blev en vida framstående man: blev redaktör för den ansedda tidningen "Gamla och Nya Hemlandet" samt för månadsskriften "När och fjärran", senare för "Ungdomsvännen" samt "Svenska Journalen". Bland hans många utgivna skrifter märkes särskilt Förenta staternas historia i 2 band. Framstående lärd och skicklig politiker utnämndes han år 1889 av presidenten Harrison till Förenta Staternas minister i Köpenhamn, vilken utmärkelse han emellertid av hälsoskäl avsåde sig.

Men sedan körens friska sång inför rektor Hultström tystnat, framträdde läroverkets dåvarande primus, sedermera kontraktsprosten i Köla och sedermera kyrkoherden i Karlskoga Olof Persson och, såsom det heter i förut anförda tidning, "Överlämnade å egna och medlärjungarnas vägnar ett efter ritning av professor Scholander av den bekante bokbindaren Bäck i Stockholm förfärdigat ytterst smakfullt och dyrbart album, innehållande porträtter av större delen bland skolans lärjungar. Inom en lagerkrans läses på en silverplåt å albumets framsida: "Till Rektor C. S. Hultström av tacksamma lärjungar." I varma och

hänförda ordalag frambar Persson sina och sina kamraters hyllning och tacksamhet till rektorn, erinrande om den tacksamhetsskuld, detta läroverk samt ”många av statens och kyrkans nuvarande ämbetsmän stå till den faderlige vännen och nitiske läraren” samt slutade med dessa ord: ”Jag har därför fått mig av mina kamrater uppdraget att till hr Rektorn överlämna denna gåva, vilken visserligen i och för sig ej äger så stort värde, men som vi ändå önska måtte med välvilja mottagas såsom ett enkelt minne av en ungdom, som alltid med glädje skall erinra sig den tid, då den hade Rektor Hultström till sin lärare och styresman.”

Sedan sjöng kören senare delen av förut nämnda sång. Rektor Hultström framförde i rörda och varma ordalag sitt tack, och så hade denna för oss stora och minnesrika högtidsmorgon hunnit till ända.

En ny klass – ett nytt läroämne – nya lärare – nya kamrater

Att vid vårterminens slut få med goda betyg flytta från en lägre till en högre klass – vilken hänförande fröjd för unga studerande! Vilken tillfredsställelse och glädje också för älskande fäder och intresserade vänner! Sådan lycka vederfors även mig. När jag emellertid fått flyttning från fjärde till femte klassen, kände jag mig alls icke tillfreds med att, då denna klass bestod av nedre och övre avdelningen, vardera på ett år, stanna där två hela år. Vid högre ålder än vanligt hade jag börjat mina studier och snart hunnit fram till mina 18 år. Så hade ock min far och mor mycket svårt att kunna bekosta mig mångåriga studier. Allt talade för att jag borde skynda på. Så beslöt jag mig då för att ”hoppa över” nedre femte. Det var latinlinjen min väg gick.

Ekonomiska omständigheter hade gjort, att min far och mor jämte ett par av mina yngre syskon flyttat från Högsbyn i Ör till den en halv mil norr därom belägna egendomen $\frac{1}{4}$ mantal Högebo i Dalskogs socken. Där tillbragte jag sommarferierna 1868, en riktig tork- och missväxtsommars. I väsentlig mån på egen hand slog jag nu i mig det till nedre femte hörande pensum i ”kristendom”, modersmålet, latin, tyska, franska, matematik, naturvetenskap, historia och geografi. Vad vid ifrågasvarande läroverk undervisningen i främmande språk angick, började denna i första klassen med tyska, i tredje med latin, i fjärde klassen med franska och i femte klassens nedre avdelning med grekiska. Det var detta för en nybörjare icke så alldeles lätta ämne jag ock hade att på egen hand söka lära mig. Där höll jag emellertid på att bli alldeles bet. Då kom mig till hjälp studeranden, sedermera lanträntmästaren hos länsstyrelsen i Vänersborg Hypatius ”Alexis” Lindeblad, i min hembygd nära nog min granne, som i likhet med mig tillhörde latinlinjen

och nyss fått flyttning till just övre femte, dit jag ämnade snart söka inträde, hjälpte mig med inlärandet av det grekiska alfabetet samt de enklaste böjningsformerna av samma språk. Med explikationen i Nils-sons grekiska läsebok fick jag ock någon hjälp. Så anmälde jag mig på hösten till examen för inträde i femte övre avdelningen. Mot förmodan gick jag utan svårighet igenom den, och vid det allmänna uppropet höstterminen 1868 nämndes mitt namn bland femte övre klassens lärjungar. Så glad jag blev!

Hela antalet lärjungar vid läroverket uppgick denna termin till 289, bland vilka i femte övre 31, latinare och realister tillsamman. De flesta av dessa 31 voro mig alldeles obekanta, men våra gemensamma strävanden att vinna kunskaper och vett förde oss snart samman, och vi blevo med tiden ganska goda vänner.

Lärare i latin i denna klass var adjunkten fil. kand. A. Ericsson, en ganska egendomlig man: smal som en stång, hög som en pelare och med ett ansikte bistert som vinterns nordanvind. Vid denna tiden hade nästan varje lärare fått sitt särskilda egennamn, öknamn – det var spefåglarnas vid läroverket uppfinning. Ericsson då? ”Trähöken” var det. När denne lärare steg in i lärorummet, gick det oftast som isbitar genom vår kropp och då vi sedan skulle svara, darrade vi som asplöv ibland. Hur olika nu och det år, då vi som lärare i detta ämne hade adjunkten fil. d:r L.J. Wersander! Denne var en välvillig, lugn och i hög grad vinnande man, en lärare, som i kunskapsväg syntes kunna locka guld ur själva gråstenen! Wersanders metod var i bästa mening lock, Ericssons pock. I senare fallet här ett exempel – men nu i sjätte nedre, där Ericsson hade att rätta latinska scripta. Kamraternas voro vid en lektion genomgångna, men mitt återstod. I detta hade jag kommit att i en sats använda en något ovanlig konstruktion, den vår lärare ansåg alldeles oriktig. Då dristade jag mig självförsvar och anförde härvid mitt eget lexikon såsom auktoritet. Men då brusade Ericsson upp i häftiga ordalag, och syftande på mitt lockiga svarta hår och väl även på min förmenta språkliga undermålighet röt han till: ”Ge dig då, din hottentott, i väg hem, och ta hit den där förunderliga boken, så få vi se.” Allt vad tygen höllo, sprang jag då den icke allt för korta vägen till min bostad, hämtade mitt lexikon, gav det läraren i hand och smått triumferande tillade: ”Där står det.” Det blev alldeles tyst i lärorummet, läraren stirrade några ögonblick på orden i fråga och – teg.

I den klass, jag nyss inträtt i, femte övre, hade vi adjunkten J.F. Kylander till lärare i grekiska – senare rektor i Hjo. Denne var en gladlynt och smått skämtsam man, som just inte förtog sig i sitt undervisnings-

arbete. Där han tyckte det passade, drev han emellertid smått gyckel med sin delinkvent men återtog strax allvarlig min. En gång förekom böjning av ett oregelbundet grekiskt verb, vars auristaform var omtvistad. Läraren själv var något oviss om den fullt rätta formen. Då lät han föra fram och rådfrågade i ämnet ett par eller tre olika grekiska lexikon, men intet av dessa gav slag i saken. Då utbrast d:r Kylander: ”Ja, böcker duga då ofta till alls intet, saker som till och med ett litet barn har reda på, sägas där om och om igen tjogtals gånger, men en sak, som vore något värd att få reda på, om dem tåga dessa böcker så säkert som gravens tystnad.” Och då litet vi än i denna väg gjort försök, gåvo vi till denna maning vårt högljudda bifall.

Vid höstterminens början förekom i denna klass en mycket pinsam lektion. Bland dem, som i denna klass voro kvarsittare eller, såsom det på slangspråket hette, sutto stut, befann sig lärjungen Hugo Olsson, en frisk, stark och hurtig ung man. Det var lektion i geometri. Flera bland oss hade under timmen varit framme vid svarta tavlan och bevisat satser ur Euklides Elementa, och till sist framropades Hugo Olsson. Frimodigt och med hög röst utförde han bevisen i den honom förelagda satsen, en sådan ett gott stycke framom den s.k. Åsnebryggan, hade sammanfört alla premisserna och stod färdig med konklusionen ”alltså”, men just där stakade det sig. Olsson försökte gång på gång att få ihop det hela, och bevisets sista ord hängde såsom på en dinglande tråd. Det var tyst i lärorummet, tyst såsom strax före ett utbrytande åskväder, och läraren satt där buttr och orörlig som en mumie. ”Alltså-----”, och så träffade kritbiten tavlan, så det small som ett pistolskott. Det var Olssons avskedsord till tavlan och skolan, dit han aldrig kom mer. Senare sades det om honom, att han ute i det praktiska livet blivit en dugande och pålitlig man i sitt kall.

Det nya läroverkshuset inviges

Till rektor Hultströms efterträdare hade kungl. Maj:t den 19 januari 1869 förordnat lektorn vid detta läroverk, fil. d:r G. Th. Bergman. Redan under hans företrädares sista tjänsteår hade arbetet på det nya läroverkshuset begynt, sedan arkitekten P.U. Stenhammar därtill uppgjort ritningar, som av kungl. Maj:t godkänts. Byggmästaren J. Daehn, åt vilken enligt entreprenadkontrakt uppförandet av den nya läroverksbyggnaden anförtrotts, hade åtagit sig att ha denna färdig till den 1 augusti 1869.

I den skrift – ”Några anteckningar från det mexikanska kejsardömetts sista dagar” – genom vilken rektor Bergman till läroverksbyggnadens

invigningshögtid den 19 oktober sistnämnda år inbjudit ”bildningens och den allmänna undervisningens gynnare och vänner”, meddelar han också ur läroverkets historia några data, som jag här återger, starkt förkortade.

Såsom en mindre skola började detta läroverk någon tid efter stadens flyttning från Brätte till sin nuvarande plats, sålunda något år efter 1642, och sköttes till 1707 av en enda lärare. Efter detta år ökades lärarnas antal till 2 och senare med ytterligare en lärare, så att lärarnas antal 1820 utgjorde 3, troligen alla av staden avlönade. Så fortgick skolan till året 1839, då den förvandlades från en lägre till en högre av 4 klasser bestående undervisningsanstalt, en s.k. apologistkola med ändamål att meddela ”allmän medborgerlig bildning”. Emellertid ökades med åren lärjunge- och lärareantalet, och snart yppade sig behov av en läroanstalt med betydligt ökat innehållsprogram. Genom kungl. brevet av den 20 mars 1858 ”förändrades skolan till ett på reallinjen fullständigt läroverk med rektor och 7 kolleger”, och ”genom ett kungl. brev av den 27 maj 1861 utvidgades den till ett även på klassiska linjen fullständigt läroverk med rektor, 3 lektorer och 3 adjunkter”. Senare tillkom övningslärare samt 2 lektorer och 2 adjunkter. Enligt 1869 års stat utgjordes sålunda antalet lärare av rektor, 5 lektorer, 10 adjunkter samt 3 övningslärare. I stort sett ökades lärjungarnas antal år för år, så att då t.ex. höstterminen 1840 lärjungarnas antal uppgick till 39, höstterminen 1850 till 122, höstterminen 1860 till 148, deras antal höstterminen 1869 eller vid ifrågavarande invigningshögtid uppgick till 262.

Det nya läroverkshuset uppfördes i den något öster om kyrkan belägna parken samt närmast söder om det vid Drottninggatan befintliga gamla läroverkshuset. Detta senare hade blivit för trångt och otidsenligt, ett nytt måste fylla behovet. Till bestridande av kostnaderna härför – i runt tal belöpande sig till 100.000 kronor – hade riksdagen beviljat 60.000 och vederbörande skolhusbyggnadsintresserade 40.000 kronor. Detta nya läroverkshus, uppfört i två våningar och innehållande 20 större och mindre lärorum, samlingsal och kollegierum, kom emellertid icke att fylla alla hithörande utrymmesbehov: rum såsom ritsal, museum, bibliotek och bostad för vaktmästaren saknades. För uppvärmning och ventilerung funnos dock moderna anordningar: uppvärmning medels varmt vatten enligt Wimans system.

Så var emellertid läroverksbyggnadens stora invigningshögtid den 19 oktober 1869 inne. Kl. 12 på middagen öppnades högtiden. Hela staden hade kommit i rörelse och stora skaror av stadens invånare samlats på områden utanför läroverksbyggnaden – utom de särskilt in-

Den gamla apologistskolan visade sig snart för trång sedan den omvandlats till läroverk och antalet lärare och elever ökade. Problemen avhjälpes då man höstterminen 1869 kunde inviga denna ståtliga nya läroverksbyggnad, uppförd efter ritningar av Per Ulric Stenhammar. Ur Ny Illustrerad Tidning 1870.

bjudna stadsinvånarna. ”Den stora bönesalen/samlingssalen/ företedde en högst storartad anblick, då man vid tolvtiden inträdde i densamma”, heter det i dagens ”Tidning för Vänersborgs stad och län”. Två bänkrader på övre läktaren voro fullsatta av högtidsklädda damer, också orkestern med instrument och sångare hade där sin plats. Den lilla läktaren ovanom katedern dekorerades jämväl med festklädda damer. Från det gamla skolhuset satte sig nu igång den stora högtidsprocessionen, upptagande läroverkets 262 lärjungar, rektor, lektorer, adjunkter och övningslärare. Till processionen hade slutit sig stiftets biskop, ett stort antal andra präster, stater och kårer, inbjudna stads- och lantbor, bland vilka allehanda ämbeten, yrken och institutioner voro representerade. Samlingssalen, som rymmer omkring 625 personer, hade plats för hela processionens antal.

Vid processionens inträde spelade orkestern upp en festmarsch av italienske tonsättaren Foroni. Under tiden intogo alla sina platser. Bi-

skopen tog plats framför katedern, läroverkets lärarekår med rektor i spetsen jämte en stor del av prästerna från grannsocknarna ordnade sig i halvcirkel kring stiftschefen. Med hjälp av orgelmusik och biträdd av kvinnliga musikvänner uppstämde nu skolungdomskören en högtidshymn. De sjungna mäktiga orden vunno stark resonans särskilt i skolungdomens sinnen och lämnade där, åtminstone i många fall, outplånligt väckande och lyftande intryck.

Härefter framträdde stiftschefen, läroverkets eforus, i katedern. Det var biskopen i Skara Johan Albert Butsch. Han stod där i full ornat. Allas ögon riktades på honom. Han hade icke ännu hunnit fullt fram till 70 år men syntes allvarligt nedtryckt av ålderdomens ovälkomna börda. Han var emellertid en vida lärd man och hade gott rykte om sig för månhet om ungdomens upplysning, vård och fostran. I varje fall hade han tillbakadragenheten kär, och man har velat lägga i hans egen mun orden: ”Jag älskar lugnet och skuggan.”

Biskopen uttalade emellertid med hjärtliga ord nu sitt tack till alla, som på ena eller andra sättet bidragit till denna läroverksbyggnads tillkomst, varvid, utom riksdagsmannen rådmannen Landström, särskilt nämndes läroverkets inspektor landshövdingen och greven Erik Josias Sparre – vilken av offentliga uppdrag blivit hindrad att här i dag infinna sig – såsom framför andra värd att tilläggas ”den stora andelen i äran av det nya läroverkets tillkomst”. Samhället skulle, med Guds hjälp, icke svikas i sina förhoppningar om detta läroverks blomstrande framtid. Men det berodde härvid i väsentlig mån på vederbörande rektors och medlärares föredömliga liv, deras kunskapsrikedom, deras nit samt framför allt på levande intresse för de ungas tillväxt i vishet och behag inför Gud och människor. Till sist bad biskopen den Allsmäktige om hans nådefulla välsignelse över detta läroverk med dess nya läroverksbyggnad och över den omfattande och betydelsefulla fostrargärning, som här framgent skall bedrivas. ”Festtalet, som åhördes med den mest spända uppmärksamhet, var”, sades det, ”till sitt innehåll ädelt, lättfattligt och anslående.”

Med anledning av läroverkshusets invigning gavs senare på dagen för biskop Butsch ”en splendid middag i stadshusets festsalong, i vilken deltog såsom värdar flere militärer, ecklesiastika och civila ämbetsmän jämte andra medborgare från staden och orten, till ett antal av 50-60 personer”. Tal höllos, och skålar druckos. Emellertid var den 19 oktober 1869 en stor dag i detta högre elementarläroverks historia.

Vardag, sön- och helgdag vid läroverket

Då skolungdomen talades vid om läroverket och om vad där tilldrog sig, sade vi alltid ”skolan”. ”Läroverket” – ja, det var som om de unga läpparna känt sig för svaga att orka lyfta fram det där mera tunga men respektingivande ordet läroverk. Man sade då i stället skola, och jag tar mig nu friheten att i detta avseende någon gång göra, som vi sålunda gjorde, då vi voro unga.

Någon gång före lektionstimmens början såg man på planen utanför skolan som oftast rektorn samt en och annan lärare promenera och talas vid. Som om sommaren bina komma flygande till bikupan, så ungdomen här till skolan – oftast en och en men ibland också i flock. En skön syn! På minuten voro lärare och lärjungar punktligt på sina platser. Jag minns aldrig, att det i sådant fall någon gång klickade. Alla lärjungarna iakttog ett värdsamt och höviskt uppförande, det var självfallet. Lärarna framträdde alltid på ett värdigt och respektingivande sätt. En gång förkom emellertid ett iögonenfallande undantag. En vikarierande adjunkt företog sig det orådet att mitt under pågående lektion och mitt för våra ögon på sitt lärarebord lägga upp båda sina bestövlade stora ben och i den ställningen göra oss frågor och avfordra oss svar. Vi vågade naturligtvis icke opponera oss men lämnade det där ovärdiga skicket åt vårt livligaste förakt.

Ute i staden sökte vi skolungdom uppföra oss anständigt och bemöttes också i det stora hela väl. Men vi, som kommit hit från en mindre belevad landsbygd och icke förstodo att i ord och åthävor skicka oss så fint som en stadsbo, fingo i början av vår vistelse här för vår obehagshets skull ibland höra flin och mottaga obehagliga glåpord. Där i utkanten av staden låg t.ex. ett gammalt besynnerligt litet hus, och då jag gick där förbi, frågade jag en mötande stadsbo: ”Vem måntro bor i den där stugan?” Då blängde stadsbon till och svarade vresigt: ”Här finns inga stugor --- sånt där hör bondlandet till.” Att sedan gå vidare och tiga, det var bäst. Nu och då tittade man fram till torget. Där möttes västgötar, dalslänningar och bohuslänningar samt skolungdom. De senare tittade på vad som där fanns av sötsaker, frukt, lantmannaprodukter, fisk och gödboskap men köpte just intet. Det fick andra göra. Någon gång hände, särskilt kvälldags, att flockar av läroverksungdom och ”lankasterpojkar” möttes i något gathörn. Ett och annat okvädningsord – ett ryck i ett rockskört – en knuff – ett ilsket tjut: och så bryter kalabaliken lös. Men snart sticker där då en polis fram huvudet – vips är slut på tumultet, och icke en skymt av ovänsskarorna synes mer.

Nu och då äro vi nere vid hamnen, se på de många kommande och

gående fartygen. Men se, där kommer ett stort sådant med ”flygande fanor och klingande spel”! Så mycket folk där finns – människor av olika åldrar och kön! Ett sorl av röster och ord! Glada ansikten men tårdränkta också! Åh, det är emigranter! Det är folk ifrån min egen kära hembygd, från Sveriges ”främsta utvandrareprovins”. Fartyget kommer närmare och lägger till vid kajen. O, där är ju bland dessa många min egen bror, min bror Aron och hans familj! Jag skyndar över relingen, tar dem i hand men kan knappt säga ett enda ord. Icke de heller. Vi stå där och blott se på varann. Om en kort liten stund går fartyget igen. Jag skyndar ned på kajen, ropar ett ord till avsked och ser dem sedan i tiden aldrig mer. Även de ropa sitt farväl, men ångmaskinens pustande och musiken å fartyget – i detta skärande oljud drunkna våra tårar!

När skolan pågick, samlades vi i läroverkets samlings-sal alltid på morgonen först till morgonbön. En av lärarna ledde den. En psalmvers, en bibelvers med utläggning, Fader vår och välsignelsen – det var som vanligast härvid det hela. Ofta hade en av lärjungarna att gå fram till katedern, där bedja Fader vår och välsignelsen. Någon gång gjorde läraren själv detta sista. Då lektor J. Nordvall en dag skötte om morgonbönen, skulle han, förstås, avsluta på vanligt sätt. Men när han hunnit ungefär till mitten av bönen, tystnade han tvärt. Det var som hade han velat fortsätta, men omöjligt!

Vilken ängslande rörelse nu bland skolungdomen! Det var som om taket i bönsalen hölle på att falla ned över oss, och läraren, som vid det tillfället hade att övervaka det hela, stod där som en förskrämd tupp och blott vände åter och fram på huvudet. Nu kunde nog hända, att lektor Nordvall, som icke hade svårt för att bli distra, verkligen vid tillfället kommit av sig. Jag hörde en gång till och med en rektor, som vid en liknande stund icke hann längre än till tredje punkten i Fader vår, innan det blev stopp. Emellertid är icke alls otroligt, att vad Nordvall angår, han med berätt mod och med vaken beräkning vid tillfället i fråga vid bönememorandot gjort denna uppseendeväckande kullerbytta. Man visste mycket väl, att denne lektor var något litet av original och hatade bittert all slentrian. Nu ville morgonbönen i skolan gärna glida över åt det hållet, och var det kanske för att i sin mån råda bot på detta onda, som lektorn nu företagit sig detta ovanliga steg? Var det så, hade han härutinnan lyckats alldeles utmärkt och åtminstone åt mig bevarat minnet av en morgonbön, som jag aldrig glömmer. Om jag ock glömt alla de andra, denna står outplånligt kvar: varje pelare i bönsalen, katederns översta del, skolkamraternas plats, lektorns anletsdrag, hans svarta hår och mungipornas rörelse – allt står kvar för minnet och såsom en in-

tressant idéassociation, som för mig, om ock på ett något besynnerligt sätt, sammanbinder nutida skola med dåtida.

Såsom till skolordning under pågående termin hörde den dagliga morgonbönen, så ock, särskilt för 4:de till och med 7:de klassen, ungdomens närvaro vid varje söndag och enstaka högtidsdagar i stadens kyrka förekommande förmiddagsgudstjänst. Därvid omväxlade med varann såsom tjänstgörande präster förut nämnde komministern Wästberg, kyrkoherden teol. D:r D.R. Warholm samt läroverksläraren pastorn vid Västgötadals regemente Kristian August von Sydow. Denne sistnämnde var vid mitt inträde vid läroverket en man vid 47 års ålder, väldigt korpulent, ganska sträng lärare men gärna hörd predikant. Kyrkan hade läktare såväl på södra som norra långsidan, och predikstolen stod vid mittkanten av den senare. När von Sydow gick utefter den långa gången dit, var det som om en jättegestalt med väldiga och värdiga steg dragit dit fram. Han hade en hög och klar stämma och syntes vid sin predikan ha hållit sig regelrätt efter sitt koncept.

Warholm däremot rörde sig fritt och oberoende av sådant. Han hade en stor, fyllig och välljudande röst, såsom ock hans kropp väl fyllde upp predikstolen. Jag tror, att han liksom Sydow hade goda ord att säga oss, men tyvärr minns jag intet av allt, som från denna predikstol sades och detta oaktat vi omedelbart efter predikan hade för sed att i läroverkets samlingssal inför vederbörande lärare redogöra för predikans innehåll. Jag blyges för och förvånar mig över denna glömska. Jag har däremot ganska väl i sinnet något av vad från denna tid sades av den förut nämnde kolportören, som i gamla läroverkshuset predikade om de ”förtorkade benen”. Varav kommer måne denna olikhet i förmågan att kunna från samma tid i minnet behålla något av det ena men alls icke av det andra?

Emellertid kändes oss vilan från ansträngande tankearbete ljuv, då den kom, evad det var sön- och helgdagsvila eller extra sådan, av rektor och lärare oss förunnad. Skridskoåkning på Vassbotten vintertid intresserade oss varmt, sammalunda en utflykt, när våren kom. En sådan finga vi med rektors och lärares tillstånd en gång företaga till Halleberg, ända fram till dess ”ättestupa”. Dit var omkring ½ mils väg. Huru glada och intresserade voro vi ej! Vi sjöngo, vi hojtade, vi hoppade som lössläppta kalvar. Några av herrar lärare och, om jag minns rätt, även rektor Bergman voro med. Landsvägen gingo vi. Vilken härlig tavla och väldig musik var icke för oss Göta älv, dess vattenmassor och dånande fall. Ehuru en och annan snöclick där uppe bland bergen ännu lyste, var det här nere på bygden full vår, och dess nya glada grönska,

trädens knoppar och fåglars kvitter fånglade oss så, att vi kände oss vara inne såsom i en alldeles ny värld, och åter och åter kommo för oss ur Fritiofs saga Tegnér's förlösande ord:

*Våren kommer: fågeln kvittrar, skogen lövas, solen ler,
Och de lösta floder dansa, sjungande mot havet ner,
Glödande som Frejas kinder tittar rosen ur sin knopp
Och i människans hjärta vakna levnadslust och mod och hopp.*

Åh, vilken utsikt! Där öppnar sig framför oss den stora dalen mellan Halle- och Hunneberg och vidgar sig mot söder till ett vidsträckt öppet landskap med grönskande ängar, bördiga åkerfält, välordnade byar och präktiga herresäten! Det var ju hit upp i grå forntid våra fäder göterna, följande den stora älven uppefter, förvånade och hänförda kommo, intogo landssträckan, uppodlade och bebodde den. Där framför oss se vi den väldige järnvägsbyggaren Nils Ericsons forna egendom Nygård, och där längre mot söder skymtar oss till möte sätesgården Forstena, Lennart Torstenssons gamla födelsehem. Släkte efter släkte har inom denna landssträcka framträtt, utfört sin bragd, lämnat efter sig här och runt om i landet en odlad bygd och ett länge bestående minne. Med utgångspunkt från denna yppiga dalgång sannas skaldens mening: ”En stor stamtavla är det höga Norden.”

Sedan stodo vi framför Hallebergs ättestupa, tittade länge och väl dit högt upp och mätte med ögat klippan, dess avsatser, refflor och höjd. När vi tänkte på den väl föga troliga men för oss då riktigt ansedda uppgiften, att levnadströtta göter här en gång skulle ha kastat sig utföre och så ändat sitt liv, hissade och bävade vi. I varje fall sågo vi nära ättestupan de bekanta minnesmärkena efter det götiska folkets kultur, nämligen domarringen med de höga stenarna resta i krets samt Odensdammen. Tanken på dessa synliga rester av våra fäders kultur och åsynen av detta på sina punkter bortåt 150 meter över havets höga, majestätiskt tronande berg gävo oss oförgätliga intryck.

På jämna marken nedanför ättestupan samlade vi oss nu en stund till lek: kapploppning /Maratonloppet i smått/, änkeleken, hoppa bock, draga krok o.s.v. – idrott så enkel och simpel, att man inför nutida höga ståndpunkt på detta område nästan blyges för att nämna saken. Med gymnastiska övningar voro vi nog förtrogna, men åt omfattande idrott ägde vi varken tid eller tillfälle att ägna oss. Men efter den lärrika och uppfriskande utflykten till Halleberg fortsatte vi nästa dag med friska tag vår intellektuella idrott.

Jul- och sommarferierna

Julhögtiden hemma

Obeskrivligt stor var vår glädje, då vi vid höstterminens slut i samlingsalen vid högtidlig avslutning av rektor mottagit budskapet om julferiernas början samt hemförlovats och i klassrummet av vår klassföreståndare fått våra terminsbetyg. Nu voro vi, kan tänka, våra egna herrar och gingo att i våra kära hem hos far och mor samt syskonen få njuta vila och vederkvickelse. De känslor, som i mitt bröst rörde sig vid hemförlovningen, har jag en gång återgivit i följande rader:

Nu är lättad min håg

Lik den flyende våg

På torget stod min yngste bror Lars Magnus med hästskjuts och väntade på mig. Det var vid middagstiden. Det blåste bitande kallt norrifrån, men ingen snö hade ännu fallit. Vägslaget erbjöd ingen angenäm färd, helst hästen var trögkörd och vår gamla kärra hård och skranglig. För min hembygd var järnvägarnas tid ännu icke kommen. Mitt hem hörde till ”de mindre bemedlade”, och för övrigt grinade vid denna tiden armodets tomhet mot oss överallt i min hembygd. Det var inte lätt att hålla sig och sitt uppe då. Fotsacken var tunn och kall, och överrock hade jag icke. Men det blev så varmt ändå, när min hembygds höga blånande berg, Kroppefjäll, och dess många ståtliga bergutsprång mötte mitt öga. ”Se, så vackert”, sade jag till min bror. ”Det är vår barndoms och våra fäders bygd detta.” Han teg stilla men svarade sedan: ”Ja, men så svårt folket här ändå har det nu. I Amerika skall det vara mycket bättre, säga de.” ”Amerikafeberns” dagar voro vid denna tiden för handen särskilt i min hembygd, och emigrationsfrågan låg nu på allas läppar. Hem till Högebo i Dalskog, dit min far och mor med familj nyss flyttat, gällde emellertid den 5 mil långa resan, och medan vi talades vid, tyckte jag det blev så ovanligt varmt om huvudet och öronen, så jag lyftade upp handen och kände efter hur det var. Men så oväntat! Mitt ena öra hängde ju som en lång istapp nerefter halsen. Då förstod jag, att vi voro illa ute, och vi skyndade på allt vad vi kunde för att snart hinna hem. Men nu voro timmarna långa.

Äntligen hemma! Min mor – min far – min syster Brita – min bror Lars Magnus, som skjutsat mig hem! O, vilken fröjd att få mötas igen! Vi kunde knappt säga ett ord – så fulla voro vi av glädje och tacksamhet. Och mitt öra! Ut med det i nyfallen snö – skubba och gno! Nästa dag till apoteket efter salva för samma sak – och inom någon dag var örat läkt och allt väl igen.

Det var klart, att jag sedan för de kära mina måste berätta vad jag

kom ihåg från läroverket, hur jag skött mig där, vad jag lärt o.s.v., och det är mycket troligt, att jag på ett och annat sätt förvånat dem med det lärdomsljus, som tänts hos mig. Sparvneken satte vi upp och redde i övrigt till på bästa sätt för de stundande högtiderna. Julkvällen med den flammande björkvedsbrasan, läsningen av jultexterna, bordsbönen, spisningen av risgrynsgröten, lutfisken, skinkan, julosten och vörtbrödet – allt detta var någonting självklart, som alls icke fick utebliva. Sedan förflöto jul och nyår med samtal över nytt och gammalt, med läsning av bibeln, psalmer, böner, postillan och någon tidning samt med kyrkgång. En av de predikningar, vi vid denna tid åhörde i Dalskogs kyrka, fäste sig särskilt i mitt minne. Det var min förut i denna berättelse nämnde lärare nu studenten och blivande läroverksläraren Jonas Gullin från Högsbyn som predikade. Två hans mostrar voro kända såsom Gud och hans ord tillgivna kvinnor och hade i ekonomisk väg bistått sin värderade systerson. De sågo också gärna, att denne på något sätt komme att tjäna Gud. På vederbörande kyrkoherdes kallelse höll sålunda Gullin i nämnda kyrka sin predikan. Denne hade han, såsom ock sed var hos de flesta prästerna inom pastoratet, indelat efter Schartau's metod och förde sålunda först fram ingångsspråket. Och det var just detta, som den gången slog an på mig. Ingångsordet var detta: "Ack, att från Sion komme frälsning för Israel! När Herren vill åter upprätta sitt folk, då skall Jakob fröjda sig, då skall Israel vara glad" /Ps. 14:7/. Det var glöden och hänförelsen i talet, som gav mig ett förblivande intryck.

Julferierna voro emellertid för denna gång till ända och stunden för min avresa kommen. Det var en svår stund, särskilt avskedet av min älskade moder. Hon själv var beträffande mig denna stund så genomträngd av kärleksrika och aningsfulla tankar, att hon endast med möda kunde fatta min hand och säga mig något ord: hela hennes svaga kropp, hängivna ande och resignerande väsen bävade tillbaka för detta ögonblick. Också var det sista gången, vi sågo varann i denna tid. Det kändes såsom för mig en oförgänglig sol gått ned. Jag förstod det ej fullt då, men sedan dess mer.

Åter hemma

Det led mot slutet av vårterminen 1869. I skolan hade allt gått sin jämna gång, och examen stod för dörren. Då mottog jag en förmiddag brev från min käre far med underrättelse om min moders död. Den hade, om jag ej missminner mig, inträffat den 15 maj. Dödsbudet var genomnyss nämnda svåra avskedsstund nära nog förberett. Men huru smärt-

samt kom det icke ändå! På min begäran gav mig vår vördade rektor lov att resa. Vätern låg öppen, och på ångbåten Laxen begav jag mig iväg över till hamnplatsen Sunnanå och gick sedan till fots hem till Högebo. Hur jag och mina syskon nu kände det, vet endast den, som mistat en kär oförgätlig moder. Jag hade någon gång hört min mor med brinnande ord tala om Guds rike och om sin stora åstundan att få vara med där, om än såsom den ringaste av alla.

Åt mig anförtroddes att före avfärden från hemmet säga några ord vid min moders bår. Min far, mina syskon, våra släktingar samt våra grannar, som bjudits med till begravningen, väntade härvid alldeles för mycket av mig. Vilken andlig kunskap och levande erfarenhet har väl en stackars studerande att komma med för att vid en sådan stund som denna säga ett sannings och tröstens ord av något värde! Huru tomma, kalla och intetsägande voro inte också de tankar, jag då kom åstad med!

Så gick liktåget den jämförelsevis korta vägen från hemmet framöver till Dalskogs kyrka, där vår granne den rådige och välvillige komminister Josef Jacobi med psalmsång och tal förrättade begravningsseremonin. Bibeltexten, som han lagt till grund för sitt tal, var denna: ”Vi veta, att om vår kroppshydda, vår jordiska boning, nedbrytes, så hava vi en byggnad, som kommer från Gud, en boning, som icke är gjord med händer, en evig boning i himmelen. Därför sucka vi ju ock av längtan att få överkläda oss med vår himmelska hydda” /2 Kor. :1,2/. En trogen maka, en med rätta varmt avhållen moder, en mycket dugande husmoder har, sade pastorn, med hemmansägaren Jan Larssons hustru den blida Maria Eriksson vid endast 57 års ålder gått ur tiden. Vi dela hjärtligt vid denna bår de efterlevandes stora sorg och saknad. Döden är dock icke ensam herre. Den, som var död men genom sin uppståndelse ur graven övervunnit döden, Kristus; har gått bort för att på andra sidan graven bereda oss rum, en evig boning i himmelen. I tron på honom äga vi evighetens oförgängliga hopp och återseendets glädje. Det må, om vi äga denna tro, för oss vara en säker tröst! – Pastorn och psalmsången slutade, och vi sökte nu att inför Gud stilla våra sorgsna hjärtan.

Nordost om kyrkan hade retts vår moders grav. Men ovarsamma händer och glömskan ha redan bortsopat de rätta spåren dit. Endast den himmelska hyddan står orubbad kvar.

Min första kondition

Icke långt från köpingen Mellerud i Dalsland låg den vackra egendomen Vedbyholm. På 1860-till in på 80-talet ägdes den av possessionaten Anders Larsson och hans hustru Maria Lisa, född Jansson. Dessa makar hade tre barn, nämligen Anders Johan, Lars och Maria. Herr och fru Larsson voro, så långt jag lärt känna dem, mycket välvilliga, hjälpsamma, i sitt yrke kunniga samt för sina barns fostran och välgång varmt intresserade personer. Under sensommaren 1869 kallades jag att vara nämnda sönernas informator. Jag hade ännu icke mycket försökt i undervisningsväg, men nog måtte jag åt det hållet ha varit åtskilligt intresserad. En yngling i mitt grannskap hade någon tid förut begärt att i studieväg få hjälp, såsom han ock fick, men han var härutinnan omöjlig. Hur mycket jag än försökte utreda och förklara begrepp och sammanhang var det för honom omöjligt att minnas, fatta och behålla. Så försökte jag med min bror Lars Magnus. Denne kunde nog förstå och minnas vad som i kunskapsväg meddelades, men han ville inte fortsätta på den vägen. Hittills hade jag sålunda på detta område icke vunnit något resultat. Så erbjöds mig konditionen på Vedbyholm, där gossarna Anders Johan och Lars blevo mina elever.

Vid höstterminens början sökte dessa ynglingar och erhöilo inträde vid högre elementarläroverket i Vänersborg men hade där så ringa framgång, att de efter blott ett eller annat år därifrån avgingo. I staden var jag, till att börja med, medlem av deras hushåll och hjälpte dem i deras studiearbeten. Jag hade intet annat än goda minnen från denna tid. Emigrationsströmmen drog emellertid med stor makt fram i deras väg, och inom några år följde de den med över till N. Amerika, där Anders Johan sedan ägnat sig åt fabriksarbete och Lars åt urmakeri. Deras syster Maria, en intelligent och vacker flicka, fövärvade sig ett gott mått av så teoretiska som praktiska kunskaper och ingick sedan äktenskap med den såsom predikant mycket berömda förre studeranden vid läroverket i Vänersborg sedermera kontraktsprosten i Holmedal Anders Johan Åkerblom. Det vänliga, värderade herrskapet Larsson i Vedbyholm behåller jag i kärt och tacksamt minne.

Min andra kondition

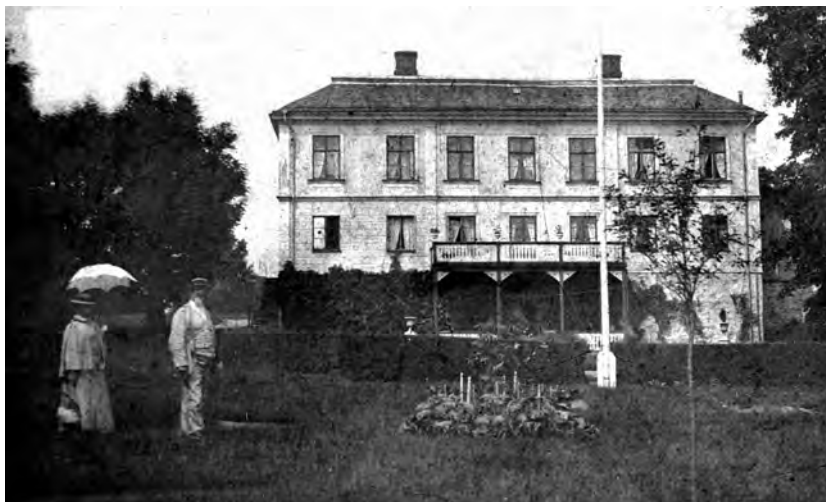
En ståtlig skjuts

Redan hade vi vid höstterminens slut 1871 i läroverkets aula för julfesterna hemförlovats och i klassrummet mottagit våra terminsbetyg, jag från 7:de nedre, då en förnäm skjuts från fideikommissäteriet Onsjö på stadens torg stod och väntade på mig. De allra flesta av lärover-

kets 239 lärjungar drogo nu åstad till sina barndomshem för att där fira högtid, jag däremot for ut på min andra kondition för att undervisa och även jag hålla högtid. Det var tre söner till friherre Erik Vollrath Wilhelm Haij och hans fru Anna Charlotta Wilhelmina, f. Wennerqvist, nämligen 13-årige Filip Herman Edvard, 12-årige Julius Bernhard och 10-årige Henrik Rickard, vilka jag, helt säkert på rektors eller någon av lektorernas välvilliga rekommendation, fått på min lott att under julferierna undervisa. Tacksam och glad var jag då.

Hälsas med vänstra lillfingret

De små friherrarna Haij skyndade upp i vagnen, jag ock, och så bar det iväg. Kusken satt där stram och säker med höga plymer i hatten och silvergaloner på rockärmarna. Vår väg gick ju framöver till Onsjö – det från vår utflykt våren 1867 välbekanta ståtliga säteriet. Snart voro vi framme, stego av och skyndade upp till stora ingången. Där mötte oss friherren själv, en medelstor, tystlåten vänlig herre. Sina pojkar tog han i famn, och mig räckte han till hälsning – sitt vänstra lillfinger. Om sådant manér varit allmänt bland adliga familjer i landet, vet jag icke,

Onsjö fideikommiss, manbyggnaden sedd från Göta älvsidan 1897. Hit kom Johannes Lindholm julen 1871 för att undervisa friherreparets, Erik Volrath Wilhelm Haij och Anna Charlotta Wilhelmina f. Wennerquist, barn. Mannen på bilden kan eventuellt vara friherre Erik Volrath Wilhelm Haij (1828-1903) som lät hälsa den unge Johannes Lindholm med vänster lillfinger. (Vänersborgs museum)

men i hela bygden häromkring hörde det vid denna tiden bland sådana familjer till god ton. Det aristokratiska kynnet fagnade sig ännu åt ett sådant litet särmärke.

I alla fall var denna friherrliga familj ett ståtligt och respektabelt herrskap. Icke mindre än 12 barn hörde hit, måhända ett par av dem redan i späda år hädangångna, men de andra friska, starka och vanda vid vackra seder. Friherrinnan själv hade ännu kvar icke så lite av ungdomlig fågring och gratie. Kunskaper och levnadsvett skattades här högt, och åtminstone i vardagslag fäste man sig icke så alldeles hårt vid samhällsställningen och etiketten. Blott man skickade sig väl och artig, vann man herrskapets bifall. Jag, hemmansägaresonen och informatorn, spisade vid samma bord som friherren och friherrinnan samt barnen. Ingen, som ej hade något av värde att där säga eller meddela, nedtystades. Hövlighet och hänsynsfullhet hade alltid god klang här.

I studerkammaren

Emellertid höllo jag och mina tre skolpojkar för det mesta till i vår studerkammare. Filip tillhörde 4, Bernhard 2 och Henrik 1 klassen vid läroverket i vår stad. Då tyska språket ingick i lärokursen redan 1:sta klassen och naturligtvis även i 2:dra och 4:de, så var detta språk nu för alla tre pojkarna ett gemensamt läroämne; och; när det gällde inövning av grammatikens enklaste former, kunde i detta ämne gemensam undervisning bedrivas. Så även i latinska språket, vilket ingick som läroämne redan i 2:dra klassen och däri såväl Filip som Bernhard deltog. Hur det ändå deklinerades, komparerades, konjugerades och explicerades! Det var ofta ett intresse, en iver och en tävlan så intensiv, att det gjorde en glad att se och höra det. Sedan måste självklart ock klassernas särskilda pensa genomgå, allt nytt och svårfattligt grundligt utredas och förklaras. Att modersmålet, matematik, naturvetenskap, historia och geografi fingo sina särskilda timmar, det var klart. Filip fick ock en och annan gång en duvning i franska, det ämne, man just började i fjärde klassen. Också grekiska språket kunde man här börja, men det var ett valfritt ämne, och Filip gick det förbi. I alla språk gjorde skrivövningar ytterst god verkan, det var erfarenhet, som jag tidigt inhämtat.

Julaftonen

Men redan hade julaftonen kommit, sparvnekarna blivit uppsatta och julklapparna hemförda. När kvällen kom, gåvorna utdelades, kvällsvard bjöds – så förfärande tomt och ödsligt jag kände det då! Det var första gången jag en sådan afton gästade ett främmande hem. Hur jag

saknade de mina! Bland all rikedom och överflöd här – hur fattigt på andlig välfägnad! Såsom höjdpunkten i all julglädje hade jag känt den stund, då vår far vid julkvällen tagit fram vår bibel och därur läst där-om, att ”det folk, som vandrar i mörkret, skall se ett stort ljus” /Jes. 9:2/ och om ängeln, som sagt till herdarna: ”Varen icke förskräckta! Se, jag bådär eder en stor glädje, som skall vederfaras allt folket. Ty i dag har en frälsare blivit född åt eder i Davids stad, och han är Messias, Herren” /Luk. 2:10,12/. Men av allt detta hördes vid julkvällsbordet på herresätet Onsjö icke ett ord, icke en hänsyftning, icke ett ljud. Jag blev stum, bugade mig och gick.

Julottan

Att varken friherren eller friherrinnan, deras barn eller tjänare skulle vid julottan besöka någon kyrka, det hade jag redan förut på dagen förstått. Jag frågade då gårdsfogden, om inte han och någon av hans husfolk tänkt under julottan besöka kyrkan. Nej, ingen. Men på förfrågan fick jag veta vägen över skogen till närmaste kyrka, Gustaf Adolf, omkring en halv mil dit. Vid 5-tiden på juldagsmorgonen begav jag mig så iväg ditåt. Det var mörkt som i en kolsäck och regnade smått. Hur jag det oaktat kunde på obanad skogsväg ta mig fram, förstår jag icke. Ett stycke framför kyrkan hade jag emellertid stor landsväg. Så gick jag in i kyrkan. Gråkallt var det ute sammalunda ock inne i den ganska stora och, så vitt jag minns rätt, alldeles oeldade kyrkan. Jag hade icke överrock; regnet hade legat på ganska hårt, så jag var genomvåt, där jag nu satt. Blott en och annan kyrkobesökare såg jag, när jag tittade mig omkring i kyrkan. En gammal präst stod där på predikstolen och mumlade fram några obegripliga ord, och mitt under predikan gick kyrkstöten omkring med håven och skramlade. Psalmsången – missljud! Det var en religiös sammankomst nästan sämre än ingen. Så uppbyggd begav jag mig i väg tillbaka till Onsjö, och hade så bevistat min första julotta – i främmande land.

En bal

Men en annan dag i julveckan stundade, och kvällen kom. Då var det bjudning och bal i herregården. Även jag var med. I stora salongen skedde samlingen och dansen. Då jag kom in, stod där en lång herre alldeles ensam. Det var den mäktige järnvägsbyggaren friherre Nils Ericsons son, innehavare av det ofta omtalade herresätet Nygård, kaptenen, politikern, den blivande landshövdingen i Jämtlands län friherre J.F. Ericson, reslig och respektingivande såsom fadern. Nu kommer in-

hoppande den friherrliga ätten Haij's allra yngste son den 5-åriga Knut och tittar rätt upp i den främmande friherrens ögon. Då frågar honom så förtroendefullt kapten Ericson: "Vad tycker du bäst om, min lille gosse?" Pilten svarar genast och säkert: "Tio öre." Strax dansar fram över tiljorna en nyss präglad blank 10-öring, den gossen högst förtjust tar och ett ögonblick leker med på golvet. Denne Knut blev med tiden v. häradshövding, bosatt i Vänersborg.

Musiken och dansen hade pågått en lång stund. Nära nog alla närvarande damer hade bjudits upp men ännu icke den friherrliga ätten Haij's äldsta dotter friherrinnan Carolina Charlotta. Hon hade ljusrött hår och var ingen skönhet. Jag stod nära intill henne och trodde mig nog i anseende kunna tävla med andra unge män, som där trätt upp i dansen. Jag hade ju ock nyss gått i – dansskola, därtill övertalad av vänner, som påstodo, att man icke kunde anses för en bildad person, om man inte kunde dansa. Det fänigaste av allt hade jag sålunda bestått mig med för att kunna få anse "något vara", och nu borde jag väl också praktisera vad jag i den vägen lärt. Jag tog mig därför friheten att bjuda upp friherrinnan Carolina Charlotta Åh, ville inte mer till! Hon nekade. Jag bet tänderna samman och låtsade, som om inget hänt. Men det var för mig lystmäte för livet på den varan. Sparv skall vara sparv och inte leka påfågel.

Inne och ute

I vår studerkammare hade vi emellertid ofta muntert även under lektionerna, och mina unga friherrar voro idel öra, då jag för dem berättade roande historier från min födelsebygd om jättar och sjörår och troll eller händelser ur den grekiska och romerska mytologien o.s.v. En och annan gång lekte vi på stora gårdsplanen. Då voro ett par av pojkarnas systrar med, en av dessa den strålande vackra Adelaide. För hälsa och rekreation tog jag mig ofta långa promenader runt om i säteriets behagliga ängs- och skogsmarker samt ståtliga bokskogar. En dag företog jag mig att besöka Trollhättan och min gode skolkamrat senare studentkamrat därstädes och ingenjör här nere. Trollhätte strömmar och vattenfall befunno sig ännu i sin alldeles ottyglade, vilda kraft. Jag, som då för första gången såg dessa väldiga vattenmassor, kunde alls icke se mig mätt på detta naturens högst underbara skådespel. Jag längtade tillbaka dit igen.

En avledare

Allt ifrån min första studietid hade jag i mina känslor hårt slitits mellan kärleken till mitt barndomshem och till den långt bort belägna studerkammaren. Den senare måste emellertid segra, fast hemlängtan ofta svårt kvalde mitt arma bröst. Jag fann då understundom lindring genom att för mig upprepa Tegnér's i detta avseende någonstädes uttalade erfarenhet:

Som skalden till sin himmel har jag längtat till björkarna omkring min moders hus.

Men när jag nu omöjligen kunde komma hem, sökte jag för mig i fantasien måla hemmet och särskilt vad som där vid julhögtiden försiggick. Själv tycker jag nu, att all härlighet, som Onsjö hade att bjuda på, borde ha varit tillräckligt att upptaga mitt intresse. Jag borde ha kunnat svärma för säteriets urgamla historia, för dess väldiga ekskogar och dylikt, för att inte tala om herrgårdens strålande skönhet den unga friherrinnan Adelaide. Men det var inte fallet.

Dag som natt stodo mitt barndomshem och min nyligen hädangångna moder i mina tankar: jag berättade om detta hem för mina pojkar, jag drömde om det under natten, fantasibilder och stämningar formade sig till uttryck och ord, och orden började inordna sig i rytmiska rörelser – det artade sig till en nybörjares om än icke första så dock i mycket ringa övade diktningförsök. I tyska språket hade vi nyss vid vårt läroverk avslutat explikationen av bl.a. Goethe's Herman und Dorothea, i grekiska av till och med tredje rapsodien av Homeros Odysse' och i latinska språket de fyra första böckerna av Vergilius Eneid, alla dessa arbeten, som bekant, utförda i versmåttet hexameter. Lärare i tyska språket hade varit adjunkten Lindblad, i grekiska senast rektor Bergman och i latinet senast lektor Swedborg, alla nitiska och av oss högt värderade lärare. Då vi emellertid översatt ur dessa klassiska dikterverk till svenska, hade vi alltid använt oss av vår prosaiska skolsvenska; aldrig hade vi fått lära att söka införa även översättningarna till svenska i versmåttet hexameter. Jag var nu liksom inställd på denna versform och hade för denna åtminstone i de flesta fall på känn versfötternas antal men just icke alltid det för varje versfot gångbara ordet och rätta platsen för cesur o.d. Men det hjälpte icke: nu måste försöket ändå börja.

Jag kallade det: ”En jul i mitt forna hem.” Det rörde sig också helt och hållet om förberedelserna till högtiden, särskilt i mitt forna hem i Högsbyn, och sättet för firande av densamma. Stycket upptog å papper endast närmare 10 sidor, varje sida 21 cm. lång och 13 cm. bred. Jag

anför här endast ett par kortare utdrag därur. Att brasan i vår stora och vida spis i storstugan blev fyllig och mäktig att från sig sända rikligt lyse och värme, särskilt julaftonen och högtidskvällarna, då familjen där samlades att sjunga, läsa och berätta, det hörde till en av de allra viktigaste angelägenheterna vid denna tiden i hemmet. Min far, mina två äldre bröder samt en yngre och jag företogo för vedanskaffning, i god tid före jul med häst och släde utfärder till hemskog och utskog, den senare ganska långt från hemmet belägen. Det är för ifrågavarande angelägenhet vi hunnit fram till utskogen, Ekeliddalen kallad; och det är om naturen där och vad vi där företogo oss följande berättas. /Den ursprungliga texten ändras till nystavning; de ursprungliga skiljetecknen stå kvar och även de oriktiga versfötterna/:

*Komna in uti tätaste skogen, ljud vi ej höra av
Mänskor och hundar; men suset av bäcken, som tränger sig fram genom
Isiga klippan, när våra öron, livar vårt sinne;
Ljuset bortskymmes av furor och granar med palmlika stammar
/Ljuvt är att höra, skönt är att skåda vilda naturen/
Längre och längre vi tränga oss in uti skogarnas mörker,
Finna så äntligt den höjd, där jorden ej tallarna skänker
Must till att spira mot himmelen upp, ty förkrympta de stå där;
Toppar de bära, torra som klippan men fulla av tjära,
Skatar de kallas och lämna ett ypperligt nöre för råvèn.
Släden i hast fullproppas med dessa, och återfärd påtänks,
Först dock en middag på tallarnas rot vi tarva intaga;
Eld då uppgöres, och bränsle anskaffas av yppersta sorten:
Väldig blir lågan, och flammorna dansa högt uti skogen.
Öppna vi se'n vår matsäck och äta begärligt tillsammans;
Tala om julen, dess allvar och glädje, dess lekar och nöjen.
Bönen för maten med hopknäppta händer och blottade huvud
Läses i djupaste tystnad med fullaste andakt vid elden.
Bönen är slutad – en hälsning förunnas skogarnas drottning.
Välja vi så oss stenar med platta och gropfria ytor,
Spotta därpå, framtaga ur elden glödande klotet,
Kasta 't på stenen, yxhammarn lyft, kraftigt till slaget,
Driva i blixtfart dess yta mot kolet, som krossat där ligger.
Härav uppstår en knall, ej mycket skild ifrån åskans:
Dundrar och brakar i kullarnas schakt. Vi besvaras av Genljud.*

Så berättas i poemet om hemkomsten från skogen, om allehanda an-

ordningar för julkvällen, om julljusen, om högtidskläderna, om julbrasan samt om den högtidliga kvällspisningen, varefter det heter vidare:
*Äta vi så. Men tankfull och tårögd kära vår moder
 Tystnaden bryter, tongivande orden talar och säger:
 Stunden vi fira, ej slumpen oss givit, ej diktad har blivit,
 Diktad ej blivit, ty 'Lejon av Juda` kommit och kommer
 Ännu hitner till oss på jorden, mänskolik vorden.
 Denna är kvällen, på vilken beredas vi skola att honom
 Motta i djupaste vördnad, med tack och med lov. I Kanaans
 Land i Betlehemsstallet föddes han fattig och ringa.
 Icke likt jordiska furstar, icke i purpur och siden
 Lades han ned i en vagg av guld – men på hö och på strå; dock
 Var han förvisst Guds enfödde Son, han världen har frälsat.
 Kring honom samlat sig jordens folk, ty försoning han bjuder.
 Fröjda dig därför Dottern i Sion; dess Brudgum nu kommer.
 Fröjdens med mig, I barn och du make, tacken och loven!
 Tacke jag Gud, att ännu jag lever och högtid får hålla –
 Kanske är denna julkväll, den sista, jag spisar med eder.
 Alltså hon talte. En tår vill då falla från ögonen våra.
 Spisningen slutas, och mättad är kroppen men ännu ej själen,
 Förn psalmsång är sjungen, som ledes av far med den ljudliga stämman.
 Psalmen uppstämmas, och himmelskt det ljuder i öronen unga.*

Så blev på detta sätt nedtecknandet av någon del av mina minnen från mitt forna hem en avledare för min plågående hemlängtan, och jag hade all anledning att för mitt nya tillfälliga hem å Onsjö vara glad och hjärtligt tacksam. Det förtroende och den välvilja, som av friherre och friherrinnan Haij vid undervisningen av deras yngre söner visades mig, skall jag alltid med vördsam tacksamhet minnas. Sönerna hade jag ock vård om under närmaste vårtermin vid läroverket. Efter slutade studier blev Filip Haij grosshandlare i Göteborg, Bernhard fil. d:r och lektor vid h. allmänna läroverket i Vexjö samt Henrik militär och gymnast.

Inför Concordia

Men mitt diktningförsök ”En jul i mitt forna hem” – vad blev vidare av detta? – Jo, när vi efter julferiernas slut åter började vårt skolarbete vid läroverket, inlämnade jag det till det vid samma läroverk 1869 stiftade ”Sällskapet Concordia.” Detta sällskap hade enligt sina stadgar till ändamål dels ”att befordra enighet och ett förtroligare umgänge emellan lärjungarne vid skolan och isynnerhet emellan medlemmarne i sällskapet”, dels ”att genom litterär verksamhet bereda sällskapets

medlemmar ett nyttigt och underhållande nöje”. Varje medlem i sällskapet borde nämligen såsom sitt valspråk uppställa: ”Nytta i förening med nöje.” Jag hade icke, ehuru enligt stadgarna därtill berättigad, begärt inträde i sällskapet och kunde väl därför icke rörande mitt dit överlämnade opus påräkna något utlåtande. Men en dag träffades vår förträfflige primus, tillika ledamot av ifrågavarande sällskap, Carl Rudolf Johansson och jag på tu man hand. Då rev Johansson till: ”Jag har läst ditt opus. Men du kunde väl i all sin dar skrivit om dina intryck från hemmet på vanlig svenska, så hade vi haft av dig en trevlig prosabit. Det hade varit vida bättre.” Men av detta uttalande föga smickrad, bet jag till: ”Nej, vet du, det kunde jag alls inte. En poet kan inte skriva prosa.” och så var frågan om detta lilla poeteri slutbehandlad.

Min tredje kondition

[Ej avslutat på grund av Rektor Joh. Lindholms inträffade död den 19 februari 1931.]

Källor

Otryckta

Kyrkböcker för Ör socken

Kyrkböcker för Dalskog socken

Kyrkböcker för Vänersborgs Stadsförsamling

Vänersborgs museums bildarkiv

Vänersborgs Söners Gilles arkiv och bildarkiv

Tryckta

Edestam, Anders, *Karlstads stifts herdaminne från medeltiden till våra dagar*. Trelleborg 1975.

Ny Illustrerad Tidning 1870.

Villa Björkås i Vargön

Av

Linn Hermansson

Innevarande år, 2015, råder osäkerhet kring Villa Björkås framtida brukande och bevarande.

Denna artikel är ett utdrag av Linn Hermanssons uppsats författad 2014 på bebyggelseantikvariskt program årskurs 2, vid Göteborgs Universitet. Uppsatsen behandlar Villa Björkås i Vargön och dess omgivning i form av omgivande park och tillhörande byggnader.

Historik

Björkås omnämns ligga i Väne härad i Västra Tunhems socken under Storegårds rote och betecknas som $\frac{1}{4}$ frälsemantal, enligt husförhörslängder under perioden 1813-1901. Frälse betecknar att marken tillhörde en större så kallad frälsegård, och ursprungligen tillhört en adelsman som varit befriad från skatt genom att istället ha avlagd rusttjänst i krigsmakten. Västra Tunhems socken tillhör Väne härad i Västergötland, gränsar till Vänersnäs socken i norr, Trollhättan och Vänersborg i väst, Gärdhem, Väne-Åsaka och Norra Björke socknar i söder och i öst finns före detta Skaraborgs län. Villa Björkås är belägen i Vargön, vid foten av Halleberg, med Vänern i norr, Göta Älv i väst, Halleberg i öst och Tunhemslätten som breder ut sig framför i söder, med vidsträckta vyer. Dessa vyer var tidigare synliga från Björkås, när landskapet var öppet och innan bebyggelsen kring Vargön hunnit växa fram. Det finns uppgifter som hävdar att det fanns siktlinjer från Vargöns station (tidigare Rånnums Station) ända bort till Björkås. Huset har till stor del fungerat som familjen Sandbergs sommarresidens under en period som sträcker sig från ca 1870-1924, men har även fungerat som ett utflyktsmål i trakten fram till ca 1930 då intresset började avta. Christer Peter Sandberg var den som lät anlägga den stora park kring huset omkring år 1880, som ännu finns kvar. Björkås hade sina glansdagar under familjen Sandbergs tid, och var ett stort utflyktsmål under 1900-talets första decennier. Efter 1930 avtog intresset och parken och dammarna förföll.

Björkås ursprungliga huvudbyggnad uppfördes 1830 i vad man kan kalla herrgårdsstil, i två våningar som en traditionell salsbyggnad där rummen placerats i fil. Huset hade mansardtak belagt med rött tegel. Under 1869 gjordes en tillbyggnad av dåvarande ägare, Christer Petter Sandberg, i form av en glasveranda använd som vinterträdgård. Denna kom att användas flitigt för odling och för exotiska växter. Det finns familjefoton tagna på glasverandan där bakgrunden ser otroligt grön och frodig ut. År 1879 byggdes huset på med en vindsvåning, fick ett brant sadeltak, två tillbyggnader i form av lägre paviljonger på husets vardera gavel, omnämnda som pocher. Gavlarna var en våning höga och den västra var avsedd som danssal eller sällskapsrum. Den östra fungerade som köksdel med förråd och pigkammare. Sandberg lät även uppföra en fristående flygel på husets sydöstra sida, denna kom att fungera som tjänstebostad, troligtvis åt personal knuten till trädgården och parken.

För att utröna Björkås tidiga existens och förekomst i kartmaterial har jag tittat på det material som finns digitalt på Lantmäteriets hemsida. När det gäller kartmaterial i Lantmäteristyrelsens arkiv finns Björkås utmärkt på Werming Atlas över Vänersborg från 1814, men kallas då Björkåsen. Likaså finns Repelycke, Gunnarstorp, Lindås och Rånnum utmärkta. Dessa är närliggande gods och gårdar som ofta omnämns i samband med Björkås i olika källmaterial och sammanhang. Björkås finns också med på en karta över laga delning av Rånnum nr 1-7 från 1729, då omnämnt som Björkåhs.

I lantmåterimyndighetens arkiv finns handlingar kring en avsöndring gjord 1916, då änkefrun Nanny Sandberg avyttrar en bit mark. Det väsentliga i denna information är att det finns uppgifter om att Björkås genomgick ett storskifte 1803. Medföljer gör även ett arealbevis som visar storleken på Björkås ägor vid storskiftet; två tunnländ och 8 kappländ. Laga skifte ägde rum 1868, det finns en karta över detta med tillhörande handlingar där även ekonomibygnader är tydligt utmärkta.

Björkås ägarförhållanden

Björkås är upptaget som hemman under slutet av 1600-talet och anges som rå- och rörshemman under Forstena gård. 1696 indrogs bägge gårdarna till kronan eftersom det pågick en reducering av ätten Torstenssons gods, men år 1700 återgick gården till familjen Torstensson. År 1720 ägdes den av Gustaf Adam Taube men han förpantade gården 1727 till löjtnant Rutger Belfrage som även ägde Rånnums herrgård. Belfrage sålde Björkås vidare till rådman J.F. Neuman som ägde gården under 1780-90-talen. Tullinspektör Berg var Björkås sista ägare

under 1700-talet, han sålde i sin tur till rådmannen Norman. Normans änka sålde gården vidare till kamreraren vid Trollhätte slussverksbolag; Gustaf Sandberg. Detta var starten på ett långsiktigt ägande som sträckte sig över drygt hundra år, familjen Sandberg ägde Björkås ända fram till 1927. Gustaf Sandbergs son, landssekreterare Anders Petter Sandberg ärvde i sin tur Björkås och hade gården fram till sin död 1846. Anders Petter ägde också vid samma tid som Björkås Rånnums säteri enligt brandförsäkringshandlingar. Därefter beboddes Björkås av hans änka Hedvig Sofia Kaffe fram till 1868 då sonen, Christer Peter Sandberg tog över. Efter hans död 1913 förblev Björkås i familjens ägo fram till 1927 då gården inköptes på offentlig auktion av Richard Koch, godsägare till Nygård. Koch innehade egendomen och bedrev jordbruk på ägor, fram till 1938 då byggnaderna tillsammans med parken inköptes av landsfogde Curt d'Orchimont. Samma år såldes den tillhörande jordbruksmarken till Wargöns AB, pappers- och mas-sabruket, som införlivade marken i sitt lantbruk och kom på sikt att bli mark avsedd för byggande av arbetarbostäder åt brukets personal. Avstyckningar har också gjorts för försäljning av tomtmark under 1900-talets första decennier, vilket framgår av de avsöndringshandlingar som finns i lantmäterimyndigheternas arkiv. Curt d'Orchimont och hans hustru Elsa, hade redan innan bebott Björkås då de hyrde det av Koch från 1933 fram till dess att de köpte loss det. Under slutet av 1970-talet avstyckades en del av Björkås mark och skänktes av makarna d'Orchimont till Västra Tunhems församling, och på marken strax söder om manbyggnaden uppfördes Vargöns nya kyrka 1979.

Under d'Orchimonts tid lät man modernisera Björkås. År 1934 byggdes badrum och installerades el, varmvattenberedare och hydrofor. Curt avled 1976. Efter det bodde änkan Elsa kvar fram till sin död 1996. Paret d'Orchimont fick inga egna barn. De träffades relativt sent i livet då Elsa och hennes syskon blev moderlösa tidigt. Hon tog på sig ansvaret för yngre syskon och gick därför ogift länge. Fastigheten testamentarades till Vänersborgs kommun vid Elsas bortgång 1996.

Arkitekt Magnus Isaeus

Björkås andra tillbyggnad skedde 1880, då de bägge gavlarna även kallade pocher, ett nytt brant sadeltak och en vindsvåning innehållande tre gästrum tillfördes. Huset fick ett nytt, mer tidstypiskt utseende med inspiration hämtad utanför Sveriges gränser. Den som gav upphov till Björkås omfattande tillbyggnad var arkitekten Magnus Isaeus. Han var en välkänd arkitekt för sin tid, och hörde till den Zettervallska ge-

Arkitekt Magnus Isaeus, den som enligt Sandbergs anteckningar gett Björkås sitt nuvarande utseende. Bildkälla: Vänersborgs museum.

nerationen. Bland annat var han en omtalad utställningsarkitekt. Vid världsutställningen i Wien 1873 hade han en restaurangbyggnad med, för vilken han belönades med pris. Han deltog också vid världsutställningen i Philadelphia 1876, Paris 1878, nordiska utställningen i Köpenhamn 1888 samt vid lantbruksutställningen i Wien 1890. Isaeus gjorde många studieresor både i Europa och Amerika. Sin sista studie-

resa företog han året innan han gick bort, denna gjordes tillsammans med Isac Gustaf Clason och gick till bland annat Paris, London och Bryssel. Syftet med resan var att hämta inspiration till ett projekt där de skulle samverka, och uppdraget var att bygga Nordiska Museet i Stockholm. I Paris studerade de världsutställningens byggnader, bland annat "la ga-lerie de la machines", det största rum som uppförts utan inre stöd. Denna studie skedde tillsammans med Artur Hazelius som var Nordiska Museets grundare. I sin ungdom studerade han länge vid konstakademin, han öppnade eget arkitektkontor i Stockholm 1874, blev lektor i husbyggnadskonst vid KTH 1877 och 1883 öppnade han arkitektkontor med en kurskamrat från konstakademin, Carl Leonard Sandahl. Firman gick bra tack vare den högkonjunktur som rådde inom byggnadsverksamheten, och deras samarbete varade livet ut. Många unga lovande arkitekter fick praktisera hos Isaeus & Sandahl, bland andra Isac Gustav Clason, Gustaf Wickman, Carl Westman, och de skickligaste togs in som medarbetare i firman. När det gäller hans verksamhet i Stockholm sammanföll den turligt nog med den förändring av stadsbilden som samtidigt pågick i staden. Men den nya stadsplanen antagen 1866, var det stora rivningar jämte de byggnadsprojekt som pågick. Under den här perioden pågick också en brytning i den stilistiska utformningen av arkitekturen. Isaeus tillhörde den generation som tänkte nytt och var intresserad av att form och funktion har ett nära samband, realism var det man sökte. En av Isaeus byggnader representativ för detta är boktryckeriet Norstedts och söners nya byggnad på Riddarholmen. Ett av hans mest kända och uppskattade verk är försäkringsbolaget Skandias hus vid Mynttorget i Stockholm från 1866. Huset är uppfört i huggen sten i florentinsk stil och vid ett senare tillfälle påbyggt. År 1888 fick Isaeus och Clason uppdraget att ta fram ett förslag till Nordiska museets byggnad på Lejonslätten. Efter studieresan de gjorde tillsammans kunde de lägga fram ett förslag till byggnad. I och med Isaeus bortgång 1890 fick Clason slutföra uppdraget på egen hand. Mycket av deras gemensamma arbete fanns dock kvar i det slutgiltiga byggnadsförslag som Clason presenterade, en byggnad inspirerad av nordeuropeisk 1600-tals renässans.

Isaeus hade ett brett arbetsfält, han arbetade också som dekoratör, gjorde utkast till ritningar som infördes i Svenska Slöjdföreningens "Mönster för konstindustri och slöjd", som utgavs i syfte att höja den allmänna smaken. Magnus Isaeus föddes 1841 och han gick bort 1890, knappt 50 år gammal. Att det är Isaeus som var inblandad vid tillbyggnaden av Björkås är det nog ingen tvekan om, då Christer Petter Sand-

berg rörde sig i rika och förnäma umgängeskretsar och reste mycket i sitt arbete och hade många kontakter i högre stånds miljöer.

Familjen Sandberg

Uppgifterna nedan kring familjen Sandberg och deras tid på Björkås, är till stor del hämtade ur Christer Petter Sandbergs levnadsbeskrivning från tiden kring sekelskiftet 1900, som han efterlämnat åt familjen. Dessa kommer från informant Christina Skoogh, som i sin tur fått dem av en släkting till Sandbergs bosatt i Halmstad; Jonas Forsman. Familjen Sandberg är de som i huvudsak gett Björkås sin nuvarande utformning och anseende. Christer Petter Sandberg köpte gården av sin mor, en tid efter att hans far, landssekreterare Anders Petter Sandberg gått bort 1846. Modern hade inte ekonomisk möjlighet att behålla huset. Inga av hans syskon var intresserade av att ta över. Han köpte fastigheten av sin mor 1867 för 25 000 kr. Modern flyttade istället till gården Gunnarstorp, som gränsade till Björkås ägor.

C.P. Sandberg föddes i Vänersborg 8 oktober 1832. Han berättar hur han tillbringade sina ferier och jular på Björkås under barn- och ungdomsåren, ”med fiske i Göta Elf och fågelfångst samt trädgårds och blomsterodling”, som han själv beskriver det. Björkås omnämns alltid i varma ordalag av Sandberg själv och huset verkar ha varit familjens fasta punkt i tillvaron. Han växte upp tillsammans med sex syskon, studerade vid Chalmerska slöjdskolan efter sjätte klass och gjorde därefter praktik varvat med anställningar på olika järnbruk runt om i Sverige. Han studerade teknik, tillbringade tid i Dalarna och i Småland vid olika järnbruk, skaffade sig stor kunskap kring järnhantering och järnvägar, samt började göra resor utomlands. Han var unik i sitt slag då han inte bara hade den tekniska kunskap som krävdes utan också genom sin kunskap i järn- och ståltillverkning och hanteringen kring dessa. Nils Ericsson, den store ingenjören, kanal- och järnvägsbyggaren, var en nära vän till familjen, tillika granne, och genom sitt arbete med järnvägar kallade han C.P. till sig som biträde vid rälsbesiktningen i Wales 1860. Då var han 28 år. Ericsson var ägare till godset Nygård, beläget i närheten av Vargön och kontakten mellan familjerna bekräftas flera gånger i Sandbergs anteckningar. Nils Ericsson insåg Sandbergs kapacitet och anställde honom som besiktningsman vid Statens Jernvägsbyggnader. I sin karriär som järnvägsingenjör skrev han flera avhandlingar bland annat ”Om Stålräls”. Han arbetade och reste över stora delar av världen, och anger själv att han tillbringat 60 år i England från och till. I Asien och Ryssland arbetade han till och från under långa perioder.

*Christer Petter och Nanny Sandberg, tidigt 1870-tal.
Fotograf okänd, Bildkälla: Vänersborgs museum.*

Sin första besparing använde han för att kunna köpa Björkås. Detta skedde när han var 36 år, samtidigt som han öppnat eget kontor i London. Köpet av Björkås och hur han tänkte kring detta beskriver han så här: ”Det blef för mig en kräfte, som Pappa alltid kallade det, och föga glädje, då jag aldrig kunde få vistas där mer än på korta besök. Det köptes för 25 000 kronor, och nu har jag nedlagt lika mycket på dess försköning. Men jag är ändock glad att ej låta det gå ur släkten, så oförgätligt är det i hela vår släkt.”

Nu när han hade egendom i Sverige och kontor i London tänkte han välja sig en maka, och vid ett besök i Sverige hos sin bror Oscar över en jul, träffade han och fattade tycke för broderns svägerska, Nanny Wikander. Bröllopet firades hos Nannys moster i Örebro 1871. År 1876 flyttade familjen från England, då med tre små döttrar; Hedvig Kristina Evelina (omnämns som Elvin, född 1872), Nanny Magdalena (omnämns som Malla, född 1873) och Ida Hilma Matilda (omnämns som Hilma, född 1875), hem till Björkås för att spara pengar då det var dåliga tider, samt då Nanny hade dålig hälsa efter yngsta dotterns födelse. Under perioden 1876-1881 bodde familjen på Björkås året om, och C. P. pendlade till London. Tre söner föddes också under perioden i Sverige; Christer Petter junior 1876, Oscar Fridolf Alexander 1878 och Nils Perry Patrik 1881, och efter återflytten till England föddes ytterligare en dotter, Hedda Lucia Svea Britannica 1883.

Under den tid familjen bodde permanent på Björkås, byggde man till orangeriet (den stora glasverandan) som omnämns ”Palace”, och invigs första augusti 1876. Vid den här perioden beskriver Sandberg Björkås vara ”i sitt flor”, då vinterträdgården blev lyckad, samt genom de grannar familjen hade på Nygård och Rånnum i Ericssons söner John och Carl, d’Orchimonts på gården Lindås, hans bror Moje på gården Släderud, bror och tillika borgmästare, Gustaf i staden (Vänersborg) samt hans mor och två systrar Hedda och Ida på angränsande gård Gunnarstorp. Han låter läsaren förstå att den här tiden är den trevligaste familjen upplevt på Björkås, beskriver livet som glatt och roligt, gästvänligt och han tror inte orten kommer att få uppleva en tid som denna igen.

År 1879 upplevde familjen huset som för trångt och Sandberg gjorde upp en översiktlig plan över tillbyggnad av de båda gavlarna, den västra var avsedd som danssal eller stort samlingsrum, den östra för pigkammare och skafferier. Det brutna taket byggdes på och fick ett sadeltak med brant lutning. Den tredje våningen man fick tack vare påbyggnaden användes för tre gästrum eller ”jungfruburar” som han

kallade dem. Sandberg beskriver hela bygget som vackert både in- och utvändigt, allt gick bra och under följande jul beskriver Sandberg ”hur ungdomen kunde svänga om i livad dans i den vackra salongen”.

Familjen tillbringade oftast en del av sommar och sensommar på Björkås, och gjorde så under hela barnens uppväxt. År 1884 blev ett magert år på inkomstfronten, och hela familjen flyttade därför till Björkås i maj för att ”vintra” där. I september efterföljande år flyttade hela familjen till Bryssel. Barnen sattes i skola för att lära sig franska. År 1888 flyttade familjen till England, Brighton Rochlands där man bodde under flera år.

År 1897 samlades familjen på Björkås under en sommarvecka. Detta verkar förekomma mer sällan då barnen börjar bli vuxna och familjen ofta var splittrad. År 1898 friar Bernhard Haij, bördig från en överklassfamilj i Vänersborg, till äldsta dottern Elvin och får ja. Bröllopet står i juni följande år på Björkås. Det här året verkar familjen ha tillbringat mycket tid på Björkås, under juni, augusti, oktober, samt under december då de ”...julade alla på Björkås med Haijarna. Mycket muntert och gladt.”

Under år 1900 var planen att återigen bosätta sig på Björkås, familjen for hem i april och i juni förbereddes flytten hem. I maj finns anteckningar om att man byggde trädgårdstugan, vilken byggnad som åsyftas är oklart, men troligen handlar det om annexet/trädgårdsmästarbostaden. Under juli står det: ”Åter i ro på Björkås.” Under oktober valde familjen att istället bosätta sig i London igen, där sönerna samma år tog sin ingenjörsexamen, och arbetade tillsammans med sin far. Perioden 1902-1912 beskrivs som den sorgligaste under Sandbergs levnad och är därför inte heller så noggrant återgiven. Sandberg beskriver perioden på detta sätt:

”Orsakerna äro missriktad uppfostran, vacklande hälsa, otreflig bostad, otrefligt umgänge, m.m. som ej kan beskrivas.”

År 1903 gifte sig dottern Malla med Staats Forbes och sonen Petter med Alexandra Forbes, varsin partner ur den engelska familjen Forbes. År 1904 tillbringade familjen sommaren på Björkås tillsammans där man ”sökte glädje”. År 1905 gifte sig dottern Hedda och även detta bröllop hölls på Björkås. År 1906 gifte sig yngsta dottern Hilma med en amerikan, Howard K Putnam från Iowa. Åren 1907-1911 finns antecknat att sommaren tillbringades på Björkås, under lite olika perioder. År 1911 firade Christer Petter och Nanny 40-årigt äktenskap. Han fyllde också 78 år, var fortfarande yrkesverksam och gjorde enligt honom själv goda inkomster. År 1912 övertogs gården Gunnarstorp vid

*Curt d'Orchimont och hustrun Elsa, född Abramson.
Fotograf okänd, Bildkälla: Vänersborgs museum.*

Christer Petters syster Idas bortgång, för en summa av 15 000 kr. Detta är det sista som antecknats, sedan vidtar det han kallar konklusion om barns uppfostran där han beskriver det kringflackande livet med fem år nära London, fem år på Björkås, tre år i Belgien, fyra år i Brighton och tio vid Crystal Palace, sex år vid Kew Gardens som gjorde det svårt att uppehålla barnens studier och hindrade en allvarlig uppfostran. Christer Petter Sandberg avlider sedan i december 1913, 81 år gammal.

Familjen Sandberg upprättade en stipendiefond för skolan i Vargön, men också en fond för fattiga barnaföderskor som kallades "Lagmankan Sandbergs fond för fattiga barnaföderskor", där lagmankan som åsyftades var C.P. Sandbergs mor. Fondens medel tilldelades fattiga kvinnor i Västra Tunhems socken, och omnämns under många år i kommunalstämmans protokoll där man meddelar hur räkenskaperna för fonden ser ut. Fonden existerar mellan åren 1880-1954.

Familjen d'Orchimont

Curt och Elsa d'Orchimont kommer till Björkås 1933, då först som hyresgäster. Curt är vid tiden landsfogde och härstammar från den närliggande gården Lindås i Vargön.

Elsa, född i Karlstad och uppvuxen strax utanför Nässjö, var socio-
nom, och de gifte sig när de bäge var strax över trettio. De fick inga
barn tillsammans då de träffades relativt sent i livet eftersom Elsa och
hennes syskon blev moderlösa tidigt, och hon tog på sig ansvaret för
yngre syskon. År 1939 köper de loss huset och den omgivande parken
från dåvarande ägare Richard Kock. Under deras tid på Björkås gjordes
inga stora förändringar, man valde att modernisera badrum och kök.

De bägge släkterna Sandberg och d'Orchimont har funnits i Vargön
under samma tidsperiod, ca 1860-1880 enligt Västra Tunhems kom-
munstämmas protokoll från den här tidsperioden. Detta bekräftas också
genom Sandbergs egna anteckningar där han omnämner d'Orchimonts
som en granne på gården Lindås, belägen nordväst om Björkås. Carl
Ferdinand Johan d'Orchimont (1820-1894), löjtnant och sedermera
verkställande direktör för Uddevalla-Vänersborg-Herrljunga järnvä-
gar, var ägare till Lindås och bodde här med sin familj under denna
period. Det är alltså dennes barnbarn, Curt d'Orchimont som sedan
köper Björkås 1939.

Idag är det främst med slakten d'Orchimont som Björkås förknip-
pas, och många vargöbor minns kanske främst "fru d'Orchimont",
som hon ofta omnämns, med värme. Det arv makarna lämnat efter sig
innehöll krav på hur deras kvarlåtenskap skulle delas upp, där Björkås
lämnades i gåva åt före detta Västra Tunhems kommun (numera Vä-
nersborgs kommun), en del böcker tillföll Vänersborgs bibliotek och
föremål i form av porslin och vapen tillföll Vänersborgs museum. Det
är också genom det generösa arv som makarna testamenterat till kom-
munen, genom fastigheten med parken, som de för lång framtid skapat
sig ett namn efter sin död.

Historik kring park och trädgård

Det har varit svårt att hitta förstahandsuppgifter om parken, de uppgif-
ter jag fått är från informanter eller från hembygdsföreningens skrifter,
med en del omnämningar från Sandbergs anteckningar. Det är också
svårt att helt säkert veta vad de ursprungliga avsikterna med parken
var, och hur omfattande den tog sig ut. Det jag vet med säkerhet är att
makarna d'Orchimont utökade parken när deras ägande tog vid.

Christer Petter Sandberg inspirerades av alla sina vistelser utom-
lands och förde säkerligen med sig både inspiration och växter med
hem. Eftersom familjen mestadels var bosatt i England kan man tänka
sig att det engelska landskapet stod som förebild för Björkås park och
trädgård, det är också uppfattningen jag har fått av fotografier och mål-

*Framsidan ned mot dammarna, sent 1800-tal.
Fotograf okänd, Bildkälla: Vänersborgs museum.*

ningar jag sett och sedan jämfört med litteratur kring parker och trädgårdar. Tanken kring den engelska parken är att man vill ge intryck av att naturen är just naturlig och delvis orörd, ett landskap som innefattar romantik, vildmark och böljande ängar. Man försöker utnyttja de naturliga förutsättningar som finns. Att sedan kunna anlägga parken så att det anlagda ser ut att vara en del av naturen är i sig en konstform. Närmast huset har man den mer strikta och anlagda delen där symmetri och geometriska former ges plats. Tanken är att denna del sedan ska få en mjuk övergång till den naturliga och organiska parken.

Det som alltid återkommer vid samtal med människor om Björkås är de odlingar som fanns, samt både Sandbergs och d'Orchimonts intresse för växter. På foton bekräftas detta, familjefoton av Sandbergs är ofta tagna i orangeriet eller utomhus i parken, mellan huset och dammarna.

Den trädgård som anlades under Sandbergs tid finns det inte mycket kvar av idag. Längs husets södra fasad finns rabatter med enstaka inslag av buxbom och andra trädgårdsväxter, ett blåregn klättrar på fasaden till orangeriet. Längs norra fasaden finns rhododendron planterade, även på den södra sidan ned mot dammarna, men dessa har ett senare ursprung och planterades av makarna d'Orchimont. Framför trädgårdsmästarbostaden har två pelarekar varit planterade, en av dessa är nu

nedtagen. Annars finns det mest enstaka spår kvar av den prunkande trädgård som funnits; syrener finns mellan manbyggnaden och trädgårdsmästarbostaden, på norra sidan om huset växer fläder, en enstaka thuja av hög ålder och några få andra trädgårdsväxter.

Parken anlades någon gång under perioden 1870-1880, och kan vara en del av en förändrad funktion av Christer Petter Sandbergs övertagande. Eftersom Björkås främst fungerade som sommarnöje för familjen hade man inte lika stora behov av odling och anknytningen till brukandet av marken kanske blev svagare. I stället anlades parken, som ett smycke för huset. Sandberg hade anställda boende på gården när familjen bodde utomlands, bland annat i form av en rättare. På Björkås ägor har odling av bland annat sparris och vindruvor i kombination med jordbruk bidragit till inkomstkällan. Gården Repelycke, granne med Björkås, hade under 1800-talet stora fruktodlingar med hundratals träd.

Det har funnits en tryckvattenledning från Halleberg som fyllde Björkås vattenbehov och som också gav tillflöden till de tre dammarna i parken. Ledningen bestod av trädstammar med ett borrat hål på ca 10 cm i diameter i stammen kärna, vilka fogades samman med järnfattningar. Dessa grävdes upp vid anläggandet av Granåsvägen. De tre dammarna hölls öppna och rensades, ingen vass fick förekomma, däremot fanns det rosa näckrosor i dammarna och fullt av fisk. Man använde sig av flatbottnade ekor som man rodde för att ta sig ut på dammarna, både för att njuta en stund av vattenspeglarna men det fiskades också som nöje vid fint besök. Söder om dammarna bredde ett öppet ängslandskap ut sig, där gräset slogs och togs tillvara som foder till djuren, höhässjor användes, och ängslandskapet gränsade till granngården Repelycke.

C. P Sandberg anlade en stig upp på Halleberg, denna kom att kallas Björkås trappor. Själva trappan är anlagd av stora stenblock som skapar en lättframkomlig stig i trappavsatser upp på berget. Han anlade också en utsiktsplats i form av en träterrass uppe på berget för att familj och besökande skulle kunna njuta av den fina utsikt man har över Tunhemslätten. Björkås trappor finns kvar idag, träterrassen är borta men utsikten är densamma.

Trädgården och parken verkar ha varit viktig för Sandberg, han beskriver sommaren 1887 med orden: ”Vacker sommar, mycken frukt.”

I hans levnadsberättelse kan man läsa om att år 1897 var det rosplantering på Björkås under tre dagar i april.

I juli 1901 finns anteckningar om att det var en ovanligt varm och

torr sommar, värre än på 20 år. Det anlades nya sparrisfält, och man tappade storsjön, som den största dammen kallades. Sommaren 1911 finns antecknat; ”Vacker sommar, näckrosor, sparris, stor fröjd.”

Makarna d’Orchimont tog bort en del av de barrväxter som tidigare varit planterade vid huset då de var i dåligt skick och valde att ersätta dessa med rhododendron. De valde också att utöka parkens yta och plantera in fler trädslag.

KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING OTRYCKTA KÄLLOR

Arkiv

Vänersborg: Regionarkivet

Äldre kommunalt arkivmaterial förvarat på Regionarkivet i Vänersborg;

Västra Tunhem 1863-1951 Kommunalnämnden, Räkenskaper för fonder 1881-1954, GX:5

Västra Tunhems kommun 1863-1951 Byggnadsnämnden F1:1

Vänersborgs kommuns fastighetsenhets arkiv

Kulturhistorisk inventering Villa Björkås 1997 Vänersborgs kommun
Christina Skoogh Besiktning ”Björkås 1:29 Vargön” Dan Särnqvist
1997 Ritningar, situationsplan över Björkås

Parkförvaltningen Vänersborgs kommun

Pärm med samlad information och underhållsplaner gällande för Björkåsparken

Kulturlagret/Västarvet

Villa Björkås interiör beskrivning och värdering, Julia Chirokova mars 2014, Västarvet

Länsstyrelsens utlåtande angående byggnadsminnesansökan 1980

Göteborg: Landsarkivet

Västra Tunhems kyrkoarkiv, Husförhörslängder, SE/GLA/13647/A I/5 (1853-1867)

Västra Tunhems kyrkoarkiv, Husförhörslängder, SE/GLA/13647/A I/7 (1867-1881)

Brandförsäkringsverket TUNHEM, nr 15177

Gävle:

Lantmäterimyndighetens arkiv
Laga skifteskarta 15-VÄZ-63
Avsöndring 15-VÄZ-AVS4

Informanter

Informant 1: Elsa d'Orchimont, där hon på en hemvideo berättar om Björkås och familjens släkt, inspelad midsommardagen 1987.

Informant 2: Maud Agrell, släkting till Curt d'Orchimont. Samtal 2014-04-01 och 2014-04-16 59

Informant 3: Lennart Andersson, fotokonservator Kulturlagret i Vänersborg. Samtal under april 2014.

Informant 4: Constantin Jodlovsky, nuvarande nyttjanderättshavare av Villa Björkås, hyr huset av Vänersborgs kommun. Samtal 2014-04-25

Informant 5: Christina Skoogh, författare till den kulturhistoriska inventering av Björkås som gjordes 1997. Samtal 2014-04-15

Informant 6: Sten Johansson, vars farfar var rättare på Björkås ca 1906-1917. Samtal 2014-04-23

Informant 7: Bengt Karlsson, vars bror Gunnar Bergh, är hyresgäst i annexet sedan ca 1960. Samtal 2014-04-25

Informant 8: Lars Bergström, bebyggelseantikvarie på Västarvet. Samtal under mars och april 2014

Informant 9: Gunnar Björklund fastighetschef Vänersborgs kommun. Samtal april 2014

Frida Skarp, mejlkontakt, planarkitekt byggnadsförvaltningen Vänersborg 2014-02-07

Eva Löfgren föreläsning *"Aktör- nätverksteori och bebyggelsehistoriska studier."* 2014-03-03

Krister Olsson provföreläsning *"Kulturmiljöns värden i teori och praktik"*. 2014-03-05

Elektroniska källor

Svenska kyrkan, Västra Tunhems pastorat 2014-04-26: <https://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?di=723502>

Övriga otryckta källor

Christer Petter Sandbergs levnadsbeskrivning, nedtecknad under perioden 1894-1912

TRYCKTA KÄLLOR OCH LITTERATUR

Bauer, Walter, Parker, *trädgårdar, landskap: förnya och bevara*, Signum, Lund, 1990

Erixon, Sigurd & Ericson, Olof (red.), *Sveriges bebyggelse: statistisk-topografisk beskrivning över Sveriges städer och landsbygd. Landsbygden. Älvsborgs län, D. 8, Ale-Skövde, Erska, Fors, Fuxerna, Gärdhems ...socknar, Hermes, Uddevalla*, 1953

Grill, Erik (red.), *Svenskt biografiskt lexikon. Bd 20, Ingeborg-Katarina*, Svenskt biografiskt lexikon, Stockholm, 1973-1975 60

Holmström, Erik & Odenbring Widmark, Marie, *Västgötagårdar: en bebyggelsehistorisk översikt*, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Göteborg, 2004

<http://www.o.lst.se/NR/rdonlyres/DA2BD49C-C81E-4631-A6B7-9ECA88F48160/36421/rapport200436.pdf>

Kulturhistorisk byggnadsinventering nr 46, Vänersborgs kommun, Vänersnäs och Västra Tunhems socknar. Älvsborgs länsmuseum 1999, reviderad 2000

Lundén, Gustaf, *Tunhems gäll: dess historia: [kulturskildring]*, Trollhättans tr.-ab, Trollhättan, 1951

Robertsson, Stig., *Fem pelare en vägledning för god byggnadsvård*, TPB, Enskede, 2007

Västra Tunhems hembygdsförening 1936-1986: 50 år, Björkås-gården vid foten av berget, Västra Tunhems hembygdsfören., Trollhättan, 1986

När handbollen kom till stan HK Brätte och Idrottshuset har båda fyllt 50 år

Av

Ing-Britt Knutsson (född Hallberg)

Finns ett idrottshus bör det finnas en handbollsklubb.

Ungefär så kan man gissa att tankarna var år 1964, då Idrottshuset i Vänersborg byggdes. Det ledde till att en liten grupp idrottsintresserade herrar träffades i Handelsbankens lokaler den 20 juli 1964 för att diskutera bildandet av en handbollsklubb. I mötet deltog Göte Dunbrandt, Stig Larsson, Mauritz Björnberg, Mats Niklasson och Bengt Adolfson.

Det meddelades att ansökan om medlemskap i Västergötlands handbollsförbund insänts och beviljats och att årsavgift om 20 kronor (!) inbetalats. För att jobba vidare valdes en interimsstyrelse bestående av ordförande Mats Niklasson, sekreterare Bengt Adolfson, kassör Göte Dunbrandt, vice ordförande Stig Larsson och ledamot Mauritz Björnberg. Beslut togs om att utlysa ett allmänt möte i augusti samt att ansöka om träningstider i den nya idrottshallen. Som namn på klubben föreslogs HK Brätte med hänsyftning till det tidigare namnet på staden.

Mötet ägde rum den 27 augusti och samlade ett 30-tal intresserade, varav 2/3 var damer enligt artikeln i ELA. Intendent Göran Ericson berättade om det nya idrottshuset, som skulle invigas den 7 november och information gavs om vad som tidigare gjorts för att starta klubben. Själva bildandet hade redan skett, men val av ordinarie styrelse hänsköts till första årsmötet som utlystes till den 21 september. Med hänsyn till det stora kvinnliga intresset beslöts att en damsektion skulle bildas. Det stora intresset på damsidan redan från början, kan nog ha sin grund i att ett gäng flickor på Teli redan fått prova på spelet under ledning av eldsjälén Rut Hjalmarsson, med rötter i handbollsstaden Karlskrona. Rut och hennes make Lars var också de som ledde damhandbollen under de första åren.

Det innebar dessutom att ett damlag fanns redo för spel i Västgötaserien, det vill säga serien närmast under allsvenskan, och att tränings-

HK Brättes A-lag och ledare från säsongen 1964-65. Stående fr v Mats Niklasson, Bengt Adolfson, Olof Rehman, Roland Sjöberg, Kent Russberg, Sture Haglind, Per-Åke Olsson, Hans-Olof Olsson, Sven Kretz. Knästående fr v Frank Jonsson, Lars Johansson, Rolf Nilsson, Stig Helm, Karl-Göran Lindberg.

matcher planerades. Placeringen för herrlaget, i en reservserie eller i division IV, var ännu inte klar. Beslut skulle tas efter Västgötaförbundets årsmöte. Som första tävlingsdräkt valdes blå tröja och vit byxa. Numera är tröjfärgen röd.

Vid årsmötet med Lennart Björkman som ordförande och Bengt Adolfson som sekreterare valdes en ordinarie styrelse som bestod av ordförande Mats Niklasson, ledamöter Stig Larsson, Maurtz Björnberg, Göte Dunbrandt, Rut Hjalmarsson och Ragnar Nilsson. Till ledamöter i herr- och damkommitté utsågs Bengt Adolfson, Sven Kretz och Jan Andersson respektive Rut Hjalmarsson, Ing-Britt Hallberg samt tränaren. Beslöts vidare att när klubben kommit igång bilda reserv- och juniorlag samt en ungdomskommitté. Uppskattad avslutning på klubbens första årsmöte blev ett kåseri av landsantikvarien (och tidigare målvakten) Sven-Axel Hallbäck om gamla handbollsminnen.

I väntan på att Idrotts huset skulle stå klart, blev Källshagen-hallen

lösningen för att härbärgera träningar och även några träningsmatcher. Den 7 november 1964 var det så dags för festlig invigning av nya Idrottshuset, där HK Brätte fanns med bland de defilerande klubbarna och även medverkade med uppvisningsspel.

Såväl herr- som damlag fick starta seriespelet på bortaplan. Herrlaget (Rolf Nilsson, Lennart Janzon, Kent Russberg, Sture Haglind, Per-Åke Olsson, Christer Guldbrand, Krister Oscarsson, Anders Knutsson, Bo Backelin, Frank Johnsson och Olof Rehman) mötte i sin första seriematch Lysekils HK B och förlorade 10-16.

Förlust, 3-14 mot Skövde HF B, blev det även i seriestarten för damlaget (Gun Martinsson, Margot Torstensson, Kerstin Adolfson, Ing-Britt Hallberg, Gull-Britt Johansson, Berit Tengblad, Eva Wedham, Ulla Falk, Gunnel Fransson, Kerstin Klang och Ing-Britt Andersson).

Den handboll som presterades på den tiden var väl ganska olik det fartfyllda, tekniska och målrrika spel som vi i dag ser prov på. Då spelade man med center, centerhalv, backar och yttrar idag med sexor och

Fart, kraft och målmedvetenhet kännetecknade Anneli Lavén som spelare. Energin och målmedvetenheten har också gjort henne till uppskattad tränare och ledargestalt under många år i klubben.

nior och en match kunde sluta 3-2. Å andra sidan har dagens spelare inte fått pröva på utomhusspel på gräs eller i strilregn där läderbollen blev till en såpklick.

Spelarna i HK Brätte jobbade dock på och övning ger som bekant färdighet. För herrlaget kom de första seriepoängen genom seger, 21-17, mot Dövas IK från Trollhättan, medan damerna kämpade till sig sin första poäng i en 5-5-match mot IK Ymer B.

Vid HK Brättes tredje årsmöte den 19 september 1966 kom kanske en fingervisning om den utveckling klubben skulle få. Avsägelse förelåg från flera av de tidigare styrelseledamöterna och till ny ordförande utsågs Quinnan (som det uttrycktes i protokollet) Ing-Britt Hallberg. Övriga i styrelsen blev: sekreterare Lars Jansson, kassör Johan Hansson, ledamöter Åke Löfgren, Rut Hjalmarsson, Anna-Lisa Andersson med suppleanter Bengt Adolfson och Mauritz Björnberg.

Medan handbollen redan efter några år fått starkt fäste på damsidan, var kanske entusiasmen inte riktig lika stor på den manliga. En orsak kan vara konkurrensen från andra lagidrotter som bandy, fotboll och ishockey. Innan 10-årsdagen var uppnådd beslutades att herrhandbollen inom Brätte tills vidare skulle vara vilande, ett tillstånd som kom att vara ganska länge.

På damsidan var dock intresset fortsatt stort. Att herrsektionen lades vilande blev också till visst gagn för damerna med tillskott på ledarsidan, bland annat Jens Andersson som under flera år var uppskattad tränare och coach för damlaget.

Man hade såväl A- som B-lag i seriespel och efter hand förbättrades både spelkunnande och placering i seriesystemet. Till allra högsta nivå har ännu inget Brätte-lag nått, men några säsongers spel i division 1 finns på meritlistan för damerna.

Ganska snart kom även träningen för yngre flickor igång och det skulle visa sig att återväxten var god, märkligt nog främst i ojäma årskullar, för övrigt en trend som tycks bestå. Först ut här var 53-orna med Evorna Russberg och Andersson i spetsen, som redan som små Stintor visade hög klass. Några värvades så småningom till elitspel. Framgångsrika årgångar var senare 57, 59, 61, 63, 65, 67 och 69, både i serie- och cupspel och i distriktslagen där HKB var väl representerat.

En riktig skjuts framåt kom 1971, då Brätte som en av sex Västgöta-klubbar fick ingå i det sk Camilla-projektet en rikssatning som syftade till att få flickor, 7-10 år, engagerade i handbollsspel. Starten var minnesvärd när småflickor bara strömmade till och golvet i Idrottshusets A-hall fylldes helt. Ungdomshandbollen blev alltså tidigt en mycket

viktig del i HK Brättes verksamhet och har så förblivit genom åren. Även en period under senare år när damseniorspelet var vilande fortsatte flickverksamheten.

Många ur ungdomskullarna blev så småningom viktiga kuggar i seniorlag och som ledare i klubben. En av dessa som redan i mycket unga år dök upp i klubben och uppvisade stor talang för bollspel var Anneli Lavén. Med sitt kunnande och engagemang som spelare, ledare och inte minst tränare har hon varit en centralgestalt i klubben under många år och blev som sig bör hyllad vid 50-årsjubileet i september 2014.

När HK Brätte nu blivit 50 år, kan man också konstatera att cirkeln slutits. Idag finns på damsidan både seniorlag och en livlig flickverksamhet men klubben har på nytt även såväl senior- som pojklag igång. HK Brätte och nuvarande ordföranden Ralf Eriksson bör kunna blicka framåt med tillförsikt.

Ing-Britt Knutsson (född Hallberg) f d centerhalv, f d tränare och ungdomsledare och f d ordförande i HK Brätte.

Omvandling av Trenova 2014/2015

Arbete med ny galleria vid Trenova november 2014. Foto: Karl Bernling.

Willys juni 2015. Foto: Karl Bernling.

Dalbobergens sanatorium

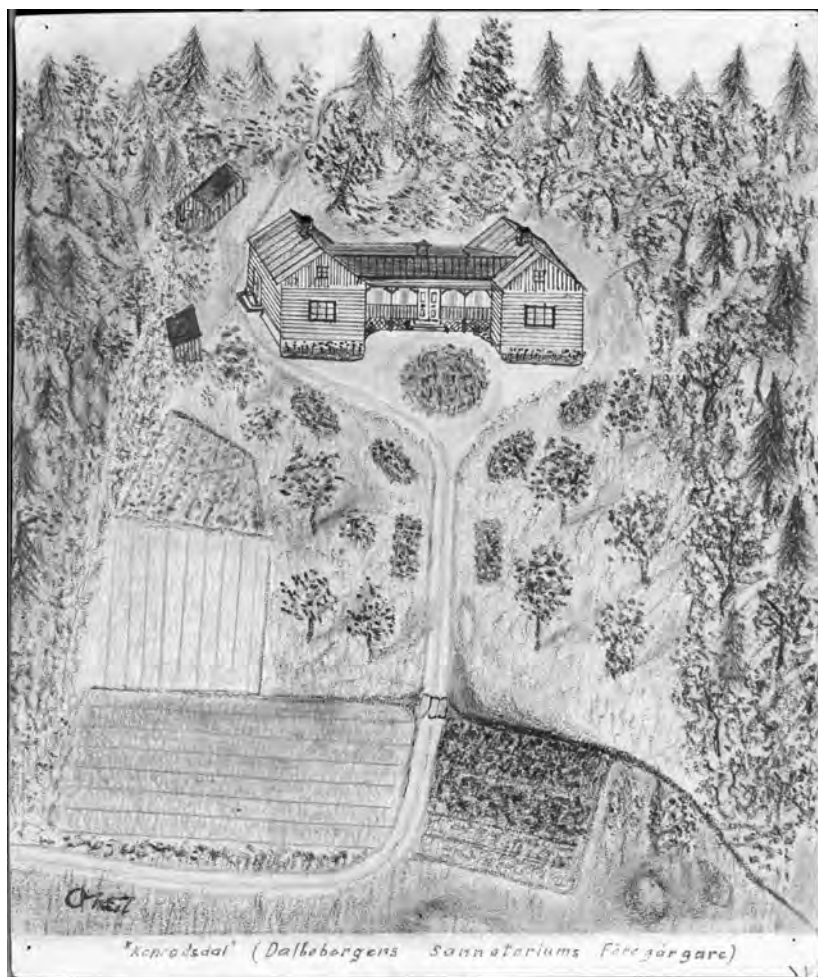
Av

Tommy Staaff-Karlsson

Arkivet efter Dalbobergens sanatorium finns i Regionarkivet Västra Götalands läns landsting och Göteborgs stads vård och förvaras för närvarande i Vänersborg. Antalet hyllmeter, som arkivarier har förkärleken att mäta i, är blygsamma 4hm. Med tanke på den ganska omfattande verksamheten som drevs under många år så är det relativt lite som har bevarats. Man får då dock ha i åtanke att man skiljer i arkivbildningen mellan Dalbobergens sanatorium och vårdhemmet som senare kom att bedrivas i samma lokaler. Exempel på handlingar som finns i Regionarkivets ägo är styrelseprotokoll, årsberättelser, patientrullor och ekonomihandlingar. För en komplett översikt av handlingsbeståndet så hänvisas den intresserade till Regionarkivet i Vänersborg.

Dalbobergens sanatorium var en verksamhet som byggdes upp under åren strax innan första världskriget och stod klar år 1914. I de protokoll som finns bevarade i arkivet efter Dalbobergens sanatorium, och som förvaras på Regionarkivet i Vänersborg, hade verksamheten även andra namn. Verksamheten benämns även som Dalbobergens sjukhus, Dalbobergens sjukstuga och Dalbobergens barnsanatorium. Det hänger samman med att verksamheten utvecklades, utökades och genomgick en lång rad förändringar fram till 1948 då verksamheten slutade vara sanatorium och blev ett vårdhem för långtidssjuka. Vården för långtidssjuka kom att drivas ända fram till år 1969 då verksamheten lades ner. Ordet sanatorium härstammar ur latinets "*sanitas*" vilket betyder hälsa. Ett passande namn då man arbetade med att förbättra hälsan och stärka kroppen för att möjliggöra att den klarade av att bekämpa tuberkulerna. I Sverige betyder sanatorium att sjukhuset specifikt jobbade med tuberkulossjuka patienter. Liknande verksamheter som den som bedrevs på Dalbobergens sanatorium växer fram även på andra orter i Sverige och Europa.

Verksamheten var inriktad på att vårda och behandla tuberkulos, en sjukdom som vid den här tiden skördade många dödsoffer i hela

På platsen för Dalbobergens sanatorium, i de natursköna Dalbobergen, uppförde läroverksadjunkten Conrad Piscator sommarstället Konradsdal på 1860-talet. Teckning ur minnet av Oscar West. (Vänersborgs museum)

världen. Över hela Europa byggde man upp liknande institutioner, vilket tyder på att man uppfattade sjukdomen som ett stort hot mot folkhälsan. Det är betydande resurser som Älvsborgs läns landsting väljer att tillskjuta byggandet av Dalbobergens sanatorium. Marken där Dalbobergens sanatorium byggdes skänktes av Vänersborgs stads-

fullmäktige år 1911 och 30 000 kronor plockades ut ur stadens tuberkulosfond för att bidra till byggandet.¹ Förutom tuberkulosen så fanns det även andra stora smittor som härjade runt om i Europa. Exempelvis kan nämnas spanska sjukan som även den skördade många dödsoffer runt om världen. Byggnaden byggdes under en tid av stor osäkerhet där första världskriget och dyrtid kom att prägla de första åren för både personalen och patienterna.

Styrelseledamöterna för Dalbobergens sanatorium var vid verksamhetens start, enligt beslut vid lagtima landsting stadsläkaren Dr H Jennische, dövstumläroaren J Wallin och överläkaren K Wikström. Dr Jennische valdes till ordförande, Wallin kassaförvaltare och Wikström fyllde rollen som sekreterare.² Dessa herrar var viktiga personer i staden och de hade även andra uppgifter och ålägganden förutom ledamöter för Dalbobergens sanatorium. Dr Jennische var förutom stadsläkare även medlem i stadsfullmäktige, ordförande i hälsovårdsnämnden och han var även senare ansvarig läkare på Dalbobergens barnsanatorium. Vid tidpunkten för öppnandet av sanatoriet fanns följande personal anställda.³

Personal år 1915

- 1 översköterska (lön 800kr)
- 3 sjukvårdsbiträden (lön 240kr/person)
- 1 kokerska (lön 360kr)
- 1 serveringsbiträde (lön 180kr)
- 1 tvätterska (lön 240kr)
- 1 vaktmästare (lön 900kr).

Förutom ovanstående personal så var även styrelseledamöterna avlönade och doktor Jennische hade gratis resor till och från Dalbobergen. Dr Jennische hade 1000kr/år i arvode, men bodde inte på Dalbobergen som övrig personal, utan han hade även tjänst som stadsläkare.

Två intressanta individer som arbetade på sanatoriet var Carl Johan Carlsson och översköterskan Jenny Skogsström. De anställdes redan under uppstarten av sanatoriet. Vad man kan läsa sig till i det bevarade arkivmaterialet så var dessa två nyckelpersoner vid Dalbobergens sanatorium. Tyvärr så verkade de inte ha varit kompatibla personligheter. I arkivmaterialet som finns bevarat finns inkomna skrivelser till

1 Dalbobergens sanatoriums arkiv, Arkivhistoriken

2 Dalbobergens sanatoriums arkiv, Styrelseprotokoll 1914-1929, A1:1, Styrelseprotokoll 21 dec 1914

3 Dalbobergens sanatorium arkiv, Årsberättelser 1915-1947, B2:1, Årsberättelse 1915

styrelsen där översköterskan klagar på att vaktmästaren inte visar den respekt som tillkommer henne. Hon skriver till styrelsen den 24:e november 1921 att vaktmästaren baktalat henne inför personalen och verkat för att hon skulle avskiljas från sin post. Hon skriver:

”Sedan ett par år tillbaka har vaktmästaren vid sanatoriet, Carl Carlssons, uppträdande gent emot mig lämnat mycket övrigt att önska. Han har vid åtskilliga tillfällen tilltalat eller svarat mig i ohövligen ordalag, vilket redan från rent abstrakt allmänmänsklig synpunkt sett varit fördömligt, men som i betraktande av det subordinationsförhållande vari han står till mig måste för mig innebära en allvarsam kränkning. Men icke nog härmed. Min ställning såsom översköterska och föreståndarinna för sanatoriet har han sökt undergräva genom att inför personalen därstädes framkomma med sådana påståenden om mig, som om de varit sanna, måst verka nedsättande på deras känsla av respekt och aktning för mig i min förutnämnda ställning.”⁴

Skrivelsen till styrelsen fortsätter med att översköterskan beskyller vaktmästaren för att sprida rykten om att hon missbrukar alkohol och att hon skulle fått avsked från tidigare anställningar. Vaktmästarens beteende, menar översköterskan, äventyrar sanatoriets rykte och ställning. Det är inte bara en kränkning mot översköterskan utan även ett angrepp på hela sjuksköterskekåren, skriver hon i texten till styrelsen.

Vaktmästaren svarade med en skrivelse den 18 december och menade att han *”aldrig tilltalat översköterkan i ohövligen eller hårda ordalag utan på alla möjliga sätt och vis gått henne tillhanda med hjälp och råd”*.⁵

Att anklagelserna var allvarliga framgår av att hon anmälde anklagelserna till styrelsen skriftligen som också uppenbarligen tyckte att bråket var värt att utreda. Köksbiträdet Therese Dahlqvist förhördes av hovrättsnotarien Torsten Neander i Falköping och där framkom det att fröken Dahlqvist styrkte anklagelserna som översköterskan riktade mot vaktmästaren. Detta vittnesmål skulle dock Therese Dahlqvist senare bestrida och hävda att det icke överensstämmer med sanningen. Therese menade att hon under förhöret med hovrättsnotarien i detalj redogjort för hur översköterskan behandlat henne och att hon beskrivit översköterskan såsom ”genomelak”. Hon framhåller även sedan i ett förhör med styrelsen för sanatoriet att Carlsson är en ordentlig, sköt-sam och tillmötesgående person.

4 Dalbobergens sanatoriums arkiv, Styrelseprotokoll 1914-1929, A 1:1, styrelseprotokoll 25 jan 1921, bilaga 1
5 Dalbobergens sanatoriums arkiv, Styrelseprotokoll 1914-1929, A 1:1, styrelseprotokoll 25 jan 1921, bilaga 2

Det nyuppförda Dalbobergens sanatorium omkring 1915-16. (Vänersborgs museum)

Hur slutar då historien? Det efterlämnade arkivmaterialet lämnar möjligheten att fritt tolka efterföljderna av konflikten. Vad som dock framgår i styrelseprotokoll från den 19:e april 1921 är att Jenny Skogsström återkallades från sin tjänst på Dalbobergens sanatorium, som hon innehåft sedan 1915, av södra Sveriges sjuksköterskeförbund och tjänsten som översköterska ledigförklarades.⁶ Om återkallelsen skedde på uppmaning av styrelsen är oklart, men att översköterskan skulle bli återkallad av en slump tre månader efter konflikten då hon arbetat sedan 1915 är inte trolig. Möjligtvis löste man konflikten diplomatiskt genom att hon återkallades och slapp avsked, men detta är endast spekulationer från författaren av denna text. Resultatet är dock att översköterskan lämnade sin tjänst och vaktmästaren fick arbeta kvar.

Om vi flyttar fokus tillbaka till verksamheten som bedrevs och sjukdomen som behandlades på Dalbobergens sanatorium så kan vi konstatera att någon egentlig möjlighet att genom medicin bota tuberkulos fanns inte, utan man förespråkade behovet av vila, frisk luft och näringsrik mat. Genom att patienten fick nyttig mat och vila, i kombination med omvårdnad och övervakande personal så ökade chanserna att överleva sjukdomen. Säkerligen fanns det även ett preventivt tänkande

⁶ Dalbobergens sanatoriums arkiv, Styrelseprotokoll 1914-1929, A1:1, Styrelseprotokoll april 1921

när man valde att isolera patienterna tillsammans utanför tätbefolkade områden. Man valde att flytta de sjuka några kilometer utanför staden och minskade därmed spridningen av sjukdomen, som sker i närkontakt mellan människor.

Antalet vårdplatser var vid verksamhetens start år 1915 blygsamma 28 st. Antalet inskrivna män under året var 22 st. respektive 26 kvinnor. Behovet av vård var betydligt större än antalet platser som landstinget hade till förfogande. Att livet var svårt på sanatoriet kan vi se i statistiken över antalet döda. Dödligheten på sanatoriet låg runt 40-45% vilket innebar en väldigt stor risk för att patienten avled under vårdtiden, något som patienterna borde ha varit väl medvetna om när de blev inlagda för vård. Statistik som finns bevarat från verksamheten visar att 10 män och 11 kvinnor avled under vistelsetiden på sanatoriet.⁷

Trots att patienterna var sjuka och i många fall kanske kom från fattiga förhållanden så fick man bidra ekonomiskt till verksamheten genom en avgift. I ekonomihandlingarna som finns kvar i arkivet från Dalbobergens sanatorium visar att inkomsten från patientavgiften för-

Personalen vid Dalbobergens sanatorium under 1910-talets senare hälft. Foto: K & A Vikner, Vänersborg. (Vänersborgs museum)

sta året var 4183 kr. I avgiften ingick då förutom vård även mat och husrum. Att mat var en viktig del av behandlingen redan från starten av verksamheten kan man läsa sig till i årsberättelsen från 1915 där betydande fokus läggs på kosthållningen. Till frukost serverades man gröt med mjölk, sen följde lunch, middag, kvällsmål och däremellan kaffe under dagen.

Antalet sökande och patienter med behov av vård var dock större än de ursprungliga platserna, och man valde att under 1920-talet öka antalet platser till 37. Successivt från 1914 och framåt så kan man se i arkivet att antalet sjuksängar och personal ökar, så även givetvis anslagen till verksamhetens drift från landstiget. Dock övervägde antalet personer som var i behov av vård de vårdplatser som man hade till förfogande.

Till sanatoriet hörde flertalet byggnader. I ett brandprotokoll daterat 1921 kan man läsa att verksamheten bestod av en huvudbyggnad med patientrum, kök, personalrum, dagrum och källare med kolbod och panna. Därtill fanns även två paviljonger där patienterna kunde bo, uppdelat på manliga och kvinnliga patienter. Dessa paviljonger var envåningshus utan källare, men med förstuga och hade plats för sex patienter vardera. I anslutning till verksamheten fanns även en arbetsstuga, tvättstuga och en ekonomibygnad.⁸

På 1930-talet benämndes Dalbobergen som ett barnsanatorium i protokollen. På personalsidan så har man utökat arbetsstyrkan med mer sjukvårdspersonal, men även med en lärarinna och en predikant. I handlingar som bevarats står angivet följande ämnen som man undervisade i folkskolan: Kristendomskunskap, modersmålet, tal- och läsövningar, räkning, hembygdshistoria, geografi, naturkunnsighet, sång, gymnastik och skrift.⁹

Personal 1930-talet

- 1 läkare (lön 3840kr)
- 1 översköterska (lön 1800kr)
- 3 undersköterskor (lön 660kr)
- 2 sköterskebiträden (lön 540kr)
- 1 köksa (lön 960kr)
- 1 köksbiträde (lön 540kr)
- 1 serveringsbiträde (lön 720kr)

7,8 Dalbobergens Sanatoriums arkiv, Styrelseprotokoll A 1, 1921, Brandskyddsföreningens betänkande
9 Dalbobergens sanatoriums arkiv, Handlingar rörande folkskolan, F 1:5 1930, Timplan

1 vaktmästare (lön 2700kr)

1 lärarinna (lön 1100kr)

1 predikant (Lön 300kr)

Antalet vårdplatser som nu stod landstinget till förfogande steg till 40 st. Förändringen till ett barnsanatorium förde även med sig en lärarinna som på sanatoriet undervisade barnen i en rad olika ämnen. I arkivet finns betygskataloger bevarade som vittnar om barnens tid som elever på sanatoriet.

Tyvärre tycks inga patientjournaler finnas bevarade från verksamhetstiden, vare sig från tiden som sanatorium eller som barnsanatorium. Några patienter kan påträffas i Kroppefjälls sanatorium då patienter överfördes dit då sanatoriet blev vårdhem. Generellt kan man säga att ju närmare tiden då sanatoriet övergick till att bli ett vårdhem, desto sämre har man varit att ta vara på verksamhetens handlingar.

Verksamheten som bedrevs på 1940-talet vet vi ganska lite om. I verksamhetsberättelserna man skickat in till landstinget så finns anteckningar om att man tagit emot 12 st. krigsbarn från Finland. Antalet anställda antecknade i verksamhetsberättelserna under 40-talet är inte angivna till antal, men visar att man hade läkare, sjukvårdspersonal, ekonomipersonal, lärarinna och en predikant som arbetade i anslutning till verksamheten. År 1948 övergick verksamheten från att vara ett sanatorium till att vara ett vårdhem och där fortsätter berättelsen om Dalbobergen i ett annat arkiv och skrivs förhoppningsvis i framtiden av en annan skribent.

Tommy Staaff-Karlsson. Magisterexamen inom arkiv och informationskunskap samt kandidatexamen inom Antikens kultur och samhällsliv.

foro i Götha elf och Trollhättan neder åt Götheborg, der de blefvo i oreda och konfusion drifna och bortstulna af elakt folk. Alla skutor och farkoster kastades med vågen öfver Sundsåsen, der regementsmötena tillförene höllos, in i Wassbotten, och somliga förderfvades mot bergen, isen och landet; somliga kastades långt uppåt Nygårdsängen. Bryggan öfver sundet slogs till hälften neder; den andra öfver gropen, bestående af ganska stort bålverk, upplyftes, drefs in på en äng, belägen två bössskott derifrån. Vattnet flödade upp på stora Rånnumsbryggan vid östra ändan, och hade nära gjort en obotlig skada. Samma natt blåste den nya klockstapeln vid Wassända ned, men klockan förblef oskadd. Carls graf frös straxt, så att jag med min hustru åkte deröfver nyårsaftonen, men aldrig har någon tillförene, sedan hon blef grafven, gjort det.”

I dödboken står beträffande de förolyckade i gården Vassnöden i stormen 30 december 1698.:

”Den 30 Decemb. blef Oluf Kiettelssom med dennes hustru och 2:ne barn sampt hans swägerska genom en hastig död hädanryckte”.

*Vassända kyrkoruin med Vassbotten i bakgrunden
Foto: Karl Bernling*

Oro för ungdomen 1959

Till Föräldrar och Målsmän

Skolstyrelsen i Vänersborg har vid olika tillfällen och senast vid sammanträde i januari 1959 behandlat frågan om barnens och ungdomens fostran. Möjligheterna att upprätthålla ordning och disciplin i skolarbetet har nämligen dessvärre försvärats år från år.

Det visar sig tyvärr ofta, att även barn, som ännu ej börjat skolan, har hunnit lära sig en hel del oarter och det är inte ovanligt att elever redan i första klassen vållar vederbörande klasslärare disciplinära svårigheter. Det är tydligt, att en mycket fastare fostran är nödvändig i både hem och skola. Barnen skall lära sig förstå att man hemma, i skolan och i livet *måste* ta hänsyn till givna förordningar och bestämmelser. Lydnad, artighet och god seder måste bibringas de unga i första hand i hemmet och i andra hand i skolan. För att skolan skall komma någon väg i detta arbete fordras ett gott samarbete med och ett kraftigt stöd från hemmen, där grunden för all god fostran lägges.

Vid konflikter, som kan uppstå mellan elev och skolan, vill vi rekommendera att respektive föräldrar tar kontakt med vederbörande lärare, för att få klarlagt anledningen till eventuella misshälligheter. Det är av vikt att barnen känner och förstår, att föräldrarna och skolan vill hjälpas åt för att göra dem till så goda och präktiga människor som möjligt.

Vad som synes vara särskilt viktigt är, att hemmet försöker ägna tid och uppmärksamhet åt de ungas fritid. Barnen måste läras, att inte vara ute sent på kvällarna och av föräldrarna varnas för att besöka platser, där man vet att busliv gärna frodas. Besök på olämpliga filmföreställningar o. dyl. bör även förhindras. Vid skolstyrelsens sammanträde poängterades att det i vår stad finns många goda föreningar, som med sina intresserade ledare gärna tar emot de unga och ordnar sysselsättningar av olika slag.

Ett gott samarbete mellan skola och hem med ömsesidig förståelse för svårigheterna är ett huvudvillkor för att nå ett gott resultat. Slutligen riktas en varm vädjan till föräldrar och målsmän, att hos de allra yngsta inpränta goda vanor och seder. Framför allt bör barnen läras att respektera givna tillsägelser. Om så sker, tror vi, att vi i Vänersborg skall kunna förbättra situationen bland barnen och ungdomen och stävja den tråkiga utveckling, som karakteriserar vissa ungdomsgrupper i våra städer och samhällen.

Alla krafter måste förenas i kampen mot ungdomsbrottligheten, som tränger allt längre upp i de tidiga ungdomsåren och gör att polis- och socialvårdsmyndigheter får omhändertaga barn t. o. m. i 13—15-årsåldern.

Låt oss gemensamt göra vad som på oss ankommer, att Sveriges ungdom och folk alltfört blir högstående, kristligt, sedligt och moraliskt.

Vänersborg i februari 1959.

SKOLSTYRELSEN.

Plantagets omvandling 2015

Trädfällning i Plantaget den 6 november 2014. Foto: Joakim Bernling.

Plantaget augusti 2015. Foto: Karl Bernling.

ÅRSKRÖNIKA 2014

Aldrig någonsin tidigare, om ens det, som salig gillebroder Erik Wegreus skulle sagt, har det varit naturligare än just i år, att Gillets årskronika skulle tillkomma uti de djupa skogarna i Afrika. Knappt en halv grad från ekvatorn i skuggan av Mount Kenya, Afrikas näst högsta berg. Inte för att krönikören råkar befinna sig där på uppdrag av Rotarys Läkarbank, utan fastmer att Vänersborgs anknäytning till denna kontinent just i år belysts på så många, vitt skilda sätt, i vilket vår Ålderman givetvis spelar en stor roll. Museets trevliga utställning om björnjägaren och äventyraren Llewellyn Lloyd (hur kan man hitta på en sådan stavning?) har del i detta. Inte för att han för hundrafemtio år sedan strosade runt på stadens gator med en tam björn i koppel, utan för att hans jaktbyten allt som oftast var kvinnor. Fem av dessa nedlagda byten gav honom inte mindre än åtta oäkta barn. En av dem var Charles John Andersson, upptäcktsresande i Sydvästafrika och skapare av den samling afrikanska fåglar som gör Vänersborgs Museum till ett ornitologiskt unikum i världen. Att Charles gjorde så mycket mer som Peter Johansson berättar om i boken om honom och i föredrag och artiklar Peter skriver, vittnar om en stor begåvning och en innovationskraft, som borde inspirera dagens Vänersborgs ungdomar till djärva utmaningar.

Toni Nohra är ett sådant exempel. Som tränare i Vänersborgs boxningsklubb, åkte han med bl. a kyrkoherde Håkan Dafgård till vår vänort Omaruru i Namibia för att inleda idrottsligt ledarutbyte. Kanske var kyrkoherden med för att hålla säkerhetsavstånd mellan kombattanterna, men i lokaltidningen var han i full färd med att gå på en sandsäck iförd ”Ingemar Johansson-utrustning”. Lär dig boxas och träffa nya vänner, är ett gammalt slitet talesätt. Toni var i alla fall hänförd över det bemötande han fick i Afrika och ser fram emot att utveckla de kontakter som denna resa gav. Annars är det väl olikheterna mer än likheterna som knyter samman Vänersborg och Afrika. Här i vår del av Kenya häpnar man över att skolbarnen som kommer till min lilla tandläkarmottagning inte tar sig ut genom dörren efter behandlingen för att de inte vet hur en dörr med trycke och lås fungerar. Man har helt enkelt inte sådana grejer här. Klockor har man inte heller. Till mig

säger patienterna när vi talar om att boka en tid:” Ni har klockan, vi har tiden.” I Afrika kan tiden närmast jämföras med handelsbanksklockan i Edsgatehörnet, det vill säga alltid runt tjugo över två.

Alpheus Mvula från Omaruru, som ställde ut spännande afrikanskt kartongtryck på vår konsthall, höll på att bli den siste utställaren när kulturnämnden beslutade att stänga hallen under höstmånaderna för att pengarna tagit slut. Då blev det liv i Vänersborgs kulturprofiler och en rivig artikel i lokalblaskan fick Blomgren och kompani att tänka om. Tur att det finns utomparlamentariska metoder när våra folkvalda inte förstår vårt bästa.

Årets val har stuvat om rejält bland partierna och skapat ny spänning i politiken, såväl nationellt som lokalt. Miljöpartiet får för första gång något att säga till om, vilket redan inneburit att man inte får bekämpa myggplågan vid Dalälven. Det lär innebära ett naturligt ”utgångsförbud” i den delen av landet. På Runnarebo servicehus i Vargön har Anticimex kämpat en hård kamp mot getingarna denna varma sommar. Spännande att se om våra miljöpartister väljer att stå på pensionärernas eller getingarnas sida. I Lilla Paris har Marie Dahlin blivit historisk som vårt första kvinnliga kommunalråd. Tillsammans med miljöpartiet och välfärdspartiet ska hon lotsa oss fram mot vår nytagna vision: ”Vänersborgs kommun- attraktiv och hållbar i alla delar, hela livet”. En målsättning som stämmer väl för varje gillebroder – Attraktiv och hållbar hela livet!

På vår etthundraåttonde högtidsstämma erhöll Björn Hård af Segerstad Gillets medalj för sina musikaliska kulturinsatser. Han har inte bara byggt upp och lett kören Björnligan till nationella och internationella framgångar, utan också fått de rostiga rören i PB-kören att låta som den ljuvaste änglalåt. Gillets Ungdomsstipendium tilldelades Modellflygklubben för sin fina ungdomsverksamhet som resulterat i tävlingsframgångar såväl inom som utom landet. Kommunens Kulturpris gick välförtjänt till Tommy Hansson. Att Tommy grundat Sundal Rock Orchestra är välbekant, men att han skrivit musik till Svenne o Lotta, Ulf Lundell och Britney Spears kanske inte alla kände till. Den pampiga festmusik han skrev till Vänersborgs 350-årsjubileum och som uruppfördes under ledning av den legendariske Sture Nilsson, går heller inte av för hackor.

Aurorafestivalerna drog som vanligt stor publik när världsstjärnorna åntrade scenen på vår charmiga teater. Det var verkligen ett lyckokast att flytta föreställningarna från festsalen till teatersalongen. Atmosfären här inne är ju unik! Polstjärnepriset var annars det som skapade

mest uppmärksamhet i stadens breda kulturutbud detta år. Anledningen var inte bara att vi fick en inhemsk finalist genom Carl Wallin, student på musiklinjen i Vänersborg, som fick en hedrande tredjeplats i denna prestigefyllda tävling för ungdomar upp till 18 år. SVT gjorde nämligen ett en-timmas program om Polstjärnepriset som gick på bästa sändningstid i maj månad. Ovärderlig reklam för LillaParis som musikhuvudstad i Västra Götaland!

Det finns fortfarande många gillebröder som gick i det gamla Läroverket med den pampiga kättingen som hängde mellan granitpållare runt det majestätiska hjärtat i stadens kulturaxel. Då hade vi skolgårdar på sextio kvadratmeter per elev. Idag får eleverna knappt nio kvadrat skolgård vardera. Räcker väl för att stå och knappa på mobilen, men knappast för fotboll. På den tiden var bara en femtedel av studenterna flickor. Idag är två av tre på universitet och högskolor flickor. Även om Vänersborgs skolresultat står sig hyggligt i en nationell jämförelse, så har Sverige halkat pinsamt långt efter i en internationell betraktelse. Hur kan det då komma sig att några av de mest värdefulla innovationerna i modern tid, som Skype, Spotify och nu senast dataspelet King som värderats till 46 miljarder på New York-börsen, är utvecklade av svenska gossar? Kanske inte vänersborgspojkar just, men ändå.

I Almedalen visades i somras ett världsunikt plagg, som första exemplet på en spännande innovation. Det var en gul klänning i helt återvunnen bomull från Renewcell i Vargön. Innovatum driver projektet tillsammans med Vänersborgs kommun och det vore väl en nåd att stilla bedja om ifall gillebrödernas gamla trasiga kalsonger och slitna t-skirts kan få en värdig återuppståndelse som stilplagg på en raffig fotomodell. Förra kommunalrådet Lidell uttryckte stora förhoppningar om en jätteanläggning som ska uppstå i ruinerna av det gamla bruksområdet i Vargön. Hoppas det nya kommunalrådet ärver den önske-drömmen.

Värdet av sömn och fysisk aktivitet har på nytt aktualiserats. Dessa två helt oförenliga aktiviteter sägs förlänga livet. I vår region skrivs recept på fysisk aktivitet ut dubbelt så mycket som för ett år sedan. Två tredjedelar av patienterna är kvinnor och mest skrivs det för muskelbesvär och psykisk ohälsa. Kanske vi karlar i stället sover oss till hälsa. Vänersborgssköterskan Titti Svensson är sömnterapeut och rekommenderar att vi sover lika alla dygn och inte dricker kaffe eller alkohol för sent på kvällarna, så någon kaffe med konjak blir det inte ikväll för den gillebror som är rädd om skönhetsömmen.

”Varners borg” är smeknamnet på det gigantiska bygget ute på Tre-

stad Center som ska inrymma Dressmankoncernens jättelager. Mer än tre Arena Vänersborg i yta. Imponerande att tjänstemännen med Ann Nordqvist i spetsen lyckats kamma hem en sådan affär. När avtalet eklaterades hade Varnergruppen till och med tryckt upp t-skirts med översvallande beröm för hur hanteringen skötts på kommunen. Det nya datoriserade handläggningssystemet som införts på byggnadskontoret tillsammans med de nya ”lotsar” som ska ledsaga byggnadslovssökande genom byråkratin kanske därigenom fått en flygande start. Stadsarkitekt Wångblad har på detta sätt skapat en helt ny atmosfär i de annars så truliga kommunkorridorerna så här inför sin pensionering. Gillet jublar och gratulerar.

Skräcklestugans pånyttfödelse har varit efterlängtd och glädjespridande. Vänersborgarna känner igen sig trots en del förändringar och imponeras kanske också över den välsmakande ”Skräcklestugans Lager” en 3,5:a som får betraktas som något av trendbrott i detta the-och kaffe-mecca. Annars är det Ursand och Bert Karlsson som skapat mest rubriker bland våra turistattraktioner i år också. Och med all rätt! Inte bara en ny, kundvänlig och säker cykelväg utan även ett tåg! I vår ungdom vinglade man med livet som insats utefter oljegruskan-ten till badparadiset, eller också lyxade man sig med Posedonken från Fesketoget. Nu har Bert alltså ordnat tåg till en badort som man inte känner igen från sin barndoms somrar. Där är campingstugor, husvagnar, hopptorn, zoo, hotellrum, restaurang och framför allt massor med folk. Man måste imponeras över vilken drivkraft den karln har. Nu har han idéer om att bygga seniorboende i vårt Lilla Paris. Tänk Er vilken lycka att sitta vid Vänerkanten som gammal och kunna ta en fika vid Ursandsstugan och sedan tåget in till Hamngatan och njuta en chateaubriand med bearnaisesås på Kopparn. Denna svårstavade sås skapades föresten 1836 i Frankrike vid invigningen av restaurangen Sain-Germain-en-Laye, men fasen vet om inte gillebröderna Hagemans sås från 1966 är en av de bästa, nu levande, bearnaisesåserna i världen. Åtminstone om man får tro den omröstning som gjordes av ett on-line-casino i våras då den blev korad till Sveriges bästa i kategorin. ”Sås som i himmelen” fick den som smeknamn och det kan vi gillebröder som slevat i oss några liter genom åren hålla med om, särskilt uppläsaren Lind som fick sitt lystmäte när han fick diska av en något rundlig nota på ”Köpparn” i slutet av sextiotalet.

Farsoterna som tävlat om spaltmetrarna i år har varit IS – Islamiska Staten, Putin och EBOLA. Gemensamt för alla tre är att de vid okontrollerat utbrott hotar hela mänskligheten. Här i Afrika känns väl

EBOLA obehagligast. En helt osynlig fiende som dödar innan man sett honom. Visst är det läskigt. Men religiös fanatism har också tagit livet av miljoner i årtusenden och Putin har man ju sett förr i historien, även om han då hade snedlugg och prickmustasch.

Att vi själva är det största hotet mot oss själva är inget nytt, men att vi utrotar naturens artrikedom 1000 gånger snabbare nu än för 500 år sedan är ny kunskap. Vi är därmed farligare för andra arter än den asteroid som utplånade dinosaurierna för 66 miljoner år sedan. Annars är väl det vanligaste hot som smyger sig på en varje gillebroder, utan att vare sig han eller någon annan märker det de tre försmädliga bokstäverna BMI. Det vill säga ett mått på hur mycket mer du stoppar i dig än vad du behöver. Här i Afrika är detta av naturliga skäl ett närmast obefintligt problem. Av de drygt två tusen barn jag hittills haft på undersökning har inte någon haft ett uns för mycket underhudsfett medan var fjärde svensk tioåring är för tjock. En klen tröst är att vänersborgarna inte är fetast i landet. Det är dalmasarna. Där har 56% över 25 i BMI som är fastställd fettgräns. Det för med sig mycket som blodfetter, blodtryck, cancer och diabetes, men man har också fått installera särskilda säten på flyget och konstruera ambulanser som tål dessa nya tyngder. På Fonus träindustri i Falköping har man också designat extra-breda kistor med förstärkningar som ska göra det bekvämt och riskfritt när man går till sista vilan.

Innan man tar det där sista andetaget är det kanske klokt att lyssna till hälsovetaren Annika Blixt på Fregatten i Vänersborg. ”Andningen är ju grunden i livet” hävdar Annika, och det är ju lätt att hålla med om att utan den står man sig slätt. Vänersborgsandningen skall ske genom näsan hävdar hon. Då rensas bakterierna bort, återhämtningen och ut hålligheten förbättras och man får en ökad fettförbränning. ”Sov dig frisk och andas dig smal” får således bli gillebroderns nyårslofte inför 2015.

”190 bilder från universums medelpunkt” skulle man kunna kalla årets hetaste literaturlitdragelse i Lilla Paris, åtminstone om man är född och uppvuxen på Blåsut. Gillets bok om Blåsut, detta paradiset på jorden, fick ett bejublat mottagande och lovorden över gilleskrivaren Christer Zetterberg och hans medförfattare Kerstin Johansson och Sten Johansson var översvallande. Tänk att det är så himla roligt att se hur de grånade stofilerna runt här i salen såg ut, när de äppelkindade och snoriga blev avbildade i svartvitt med skidor i Lilledalen för en evighet sedan.

Inget ont utan det har något gott med sig heter det ju. Kriget i Syrien,

ett helvete på jorden, har tvingat bort folk med avvikande religionsuppfattning, men ofta med en gedigen utbildning, som flyktingar till omvärlden. Restad Gård har tagit emot drygt 600 av dessa stackare som slitits från sina hem. Med en farfar som tvingades bort från sitt hemland för över hundra år sedan, och aldrig kunde återvända hem till Finland, känns det som en ynnest att hjälpa till att få dessa vilsna själar att hitta rätt i sitt nya hemland. Många är ju välutbildade och på SMILE har vi två syriska tandläkare som vi ska försöka lotsa in i svensk tandvård.

I skrivande stund förvandlas kulturaxeln. Vi ska få tillbaka kyrkan som dolts bakom täta lindar. Vi har också fått nya bryggor utefter jetén. Mycket prydligt! Passar utmärkt nu när vi enligt plan, ska få tillbaka marinan till Fesketoget. På andra ändan av axeln flyttar Willys in och snart har vi byggt ihop området mellan Länsarkivet och Tygladan.

Vänersborgsidrotten fick under det gångna året några administrativa framgångar. Dels skrevs sagan om hur bandyn flyttade upp från sjöis till vår omsusade Arena. En historisk betraktelse över 100 år som gillebroder Lars Alfredsson har en ärevördig del i. Sedan blev Stig Bertilsson chef för hela bandysverige! Som ordförande i Svenska Bandyförbundet kommer han verkligen till sin rätt. Med sitt hjärta i IFK Vänersborg kommer han säkert att vara en god ambassadör för Lilla Paris.

Tore Torgersson gjorde det omöjliga. Vänersborgsbowlaren som är Norsk mästare, svensk mästare, nordisk mästare, europamästare och världsmästare 1999 samt korad till världens bäste 2000 slog 30 strikes i rad i finalen i World Cup 2014. Superstjärnor i udda sporter syns inte alltid i rubrikerna. Därför är det bra att Gillets Årskrönika finns. Vänersborgs Motorklubbs Ramona Karlsson som blev ”Årets ungdomsförare i racing” är också en doldis, men vänersborgssonen Mikael Ekvall som slog Musse Mohameds svenska rekord på halvmaran i somras går från klarhet till klarhet och kanske vi borde tydliggöra den gossens ursprung innan det blir för sent.

Henrik Stensson blev historisk när han vann PGA-slutspelet och Europaligans penningliga i golf. Onsjö Golfklubbs Viktor Eriksson kammade hem Rosén Open på Skaftö, inte illa det heller. Men när bröderna Linus och Lucas Larsson placerade sig som etta och tvåa i Västsvenska Tourens ungdomsklass i bangolf, då blir man imponerad. Linus är 13 och Lucas 11 år. Vad männe bliva? Det för tankarna till det äldre golfälskande paret som satt och spekulerade över livet. Hustrun sa till mannen:

- ”Skulle du gifta om dig om jag gick bort före dig?”
- ”Det är ju en helt hypotetisk fråga. Det har jag aldrig tänkt på.”
- ”Men om du skulle gifta om dig. Skulle hon då få spela med mina klubbor?”
- ”Nej, det går ju inte. Hon är vänsterhänt.”

Kisima Farm, Kenya.

Allhelgonaafton 2014

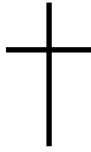
Plantagets omvandling 2014 - 2015

Sparrebystens gamla placering. Foto: Karl Bernling.

I samband med Plantagets omvandling fick Sparrebysten ny placering. Foto: Karl Bernling.

Minnesord

Under tiden juni 2014 – maj 2015 har 23 Gillebröder för alltid lämnat oss. Vi lyser frid över deras minne.

Ingenjör Yngve Korse, född den 25 mars 1913, avled den 19 juni 2014. Efter avslutad skolgång fick Korse sin första anställning 1929, som kontorsbud, vid Kungl. Vattenfallsstyrelsen i samband med anläggandet av Sjöboda kanal vid Vänersborg. Vid samma tid påbörjade han studier vid Vänersborgs Tekniska Aftonskola där han tog ingenjörsexamen. Korse kom därefter att fortsätta arbetet för Vattenfallsstyrelsen i samband med uppförande av Vargöns kraftstation, regleringen av Vänern och olika uppdrag i Göta älv. År 1934 flyttade han med familj till Ljungsbro för arbete vid Maltfors vattenkraftverk och fyra år senare gick flyttasset till Stadsforsen vid Indalsälven.

Redan samma år återvände Korse till hemtrakterna för att delta i bygget av Håjumsstationen i Trollhättan.

Flyttasset gick sedan vidare till Örebro och Olofsström innan han 1949 fick en ingenjörstjänst vid Västerås stads Tekniska verk. Denna anställning kom Korse att bli trogen fram till pensioneringen. År 1982 återflyttade Korse och makan Hildur till födelsestaden Vänersborg. Här var de båda bland annat aktiva i Samlarföreningen Bojorten och besökte ofta olika kulturevenemang. Korse var vid sidan av sitt yrke en mycket aktiv konstnär och diktare. Kort före sin bortgång höll han sin sista konstutställning 101 år gammal. Yngve Korse deltog även flitigt i samhällsdebatten och då inte sällan med insändare i lokaltidningen.

Inträdde i Gillet 1974.

Typografen Curt Hasseholm född den 16 augusti 1929 i Vänersborg och avled den 27 juni 2014. Efter avslutad skolgång började Curt arbeta som blott 14-åring på CW Carlssons Boktryckeri och fick där utbildning till typograf. Efter 50 år i företaget slutade han med pension.

Curt har under olika tidsperioder varit med i jazzklubbar samt var med och bildade Idrottsungdomens vänner, som på olika sätt stöttade ungdomsföreningar i Vänersborg.

Under många år var han även IFK Vänersborgs bandylags materialförvaltare och sågs också ofta sälja Bingolotter för IFK. Förutom idrottsintresset var sommarstugan i Timmervik under 50 år en fast punkt för familjen.

Inträdde i Gillet 1982.

Ingenjör Valdo Siljevall född i Vänersborg den 1 mars 1924 avled den 4 juli 2014. I halva sitt liv bodde han i Vänersborg.

Valdos skolgång började på Brinkebergsskulle skola och slutade så småningom på Göteborgs Tekniska Institut med ingenjörsexamen. Studierna växlade han med olika arbeten, vilket gjorde honom intresserad av det mesta. Slutligen anställdes Valdo på Volvo Flygmotor i Trollhättan 1954. Där arbetade han med produktions- och löneteknik. Han var företaget troget fram till sin pensionering 1988. Valdo hade många strängar på sin lyra. Den obligatoriska miltärtjänstgöringen slutade med en plutonsutbildning. Detta ledde också till intresset för pistolskytte, till vilket han ägnade mycket av sin fritid. Övriga intressen var bland annat scouterna, fritidshuset och båtlivet. Föreningsliv var honom också intressant med olika uppdrag. Bland dessa kan nämnas Odd Fellow Orden, där han 2015 skulle ha blivit jubelveteran efter 50 års medlemskap. Livet med hustrun Ulla, gav Valdo en stor kär familj samt många vänner. Från år 1975 var Valdo Siljevall boende i Lilla Edets kommun.

Inträdde i Gillet 1974.

Målarmästare Roland Wallin, född den 29 april 1930, avled den 12 augusti 2014. Roland Wallin föddes som ett av tio syskon i Rimforsa, Östergötland, där hans far var målarmästare med inriktning på bland annat målningsarbeten i kyrkor. I hemmet fanns också en måleriverkstad där fadern utförde dekorationsmålning av äldre möbler. Inspirerad av faderns yrke kom Wallin, efter genomgången skola, att också han välja målaryrket. Vid slutet av 1950-talet flyttade Wallin till Vänersborg där han då fått arbete hos Rydings måleri. Efter några år övergick han till att bli medlem i den ekonomiska föreningen Vänersborgs Måleriäffär, senare Vänersborgs Måleri. Föreningen, som ägdes av medlemmarna, hade bildats redan 1932 av en grupp då arbetslösa målare och hade med åren utvecklats till ett av stadens mer välenommerade målerier. Likt sin far var Wallin skicklig dekomålare, även om han i yrket sällan fick möjlighet att nyttja denna talang. Från slutet av 1970-talet fram till pensioneringen fick Wallin rollen som föreningens föreståndare.

Lediga stunder tillbringade Wallin gärna vid den vackert belägna sommarstugan vid Sjung-Sjung norr om Vänersborg. Här kunde han ägna sig åt två av sina stora intressen, finsnickeri och studier av fågellivet. Efter sin pensionering ägnade han också mycket tid i föreningen Vänersborgs Seniorslöjd där han utvecklade sitt intresse för finsnickeri. Roland Wallin var en flitig föreningsmänniska vilket resulterade i många aktiva år som medlem i Frimurarorden och Par Bricole. Inträdde i Gillet 1982.

Lennart Karlsson född i Vänersborg den 21 november 1955 avled i Vargön den 28 augusti 2014. Lennart växte upp i Nordstan. Efter avslutad skolgång fick Lennart jobb på Holmens Bruk i Vargön, där han arbetade som pappersmassatillverkare och truckförare. Skiftgången fungerade dåligt med att ha egna småbarn och han slutade därför i oktober 1980. Han fick i stället anställning på RL:s Åkeri och Sandleverans AB. Under 17 år arbetade han där som förare av lastbil, trailerdragare, lastmaskin, grävlastare, hjulgrävare, grävmaskin, dumpers och snöröjningsfordon. I mars 1989 började Lennart arbeta på Saab automobil AB och där var han kvar tills konkursen 2012. Sin sista anställning hade Lennart på ICA:s storlager i Kungälv. För Lennart har sång och musik betytt mycket. Han hade som ung egen dansorkester och var under årens lopp en eftertraktad förste tenor i flera körer: Vänersnåskören, Tunhemskören, Par Bricoles manskör och Björnligan. Han spelade också flera instrument med hjälp av sitt goda gehör. Vid sidan av sång och musik var det familjen och huset i Vargön som var Lennarts stora intresse. Han var också en trogen bandsupporter, som under de sista åren sällan missade en hemmamatch.

Inträdde i Gillet 1993.

Sjökapten Björn Sandén, Vänersborg, tidigare Malmö, född den 14 juli 1932 i Vrå utanför Ljungby, avled den 2 september 2014 i Vänersborg. Efter avslutade studier vid Osby Samrealskola, på den tiden internatläroverk, samt vidare studier på Malmö handelsgymnasium bestämde han sig för att gå till sjöss. Efter föreskriven praktik, på den tiden 36 månader, avlade han styrmansexamen vid Navigationskolan i Malmö och tjänstgjorde som styrman i Hillerströmrederiets Helsingborgsbaserade fartyg innan han 1958 avlade sjökaptensexamen.

Efter att ha tjänstgjort på ett flertal färjor i Öresundsbolagets regi, blev Björn sedermera befälhavare på de efterföljande större färjorna. Efter åren i färjetrafiken återgick Björn till handelsflottan och var under ett antal år befälhavare i Rederi AB Ragnes M/S Maj Ragne samt i några av rederiets övriga fartyg och seglade ett antal år på de stora världshaven. Sin yrkesbana avslutade han som skicklig och kompetent hamnchef i Vänersborg åren 1980-1993.

Förutom sitt marina intresse ägnade sig Björn åt filateli och var en hängiven och kunnig frimärkssamlare där hans utskick till medlemmar i Sjöfartsföreningen i Malmö, som han själv var medlem i, alltid valdes med vackra sjöfarts och skeppsmotiv när det gällde frankering av kuverten.

Björn Sandén gjorde sig känd genom sitt vänliga och tillmötesgående förhållningssätt till både sina skeppskamrater som vänner i privat- och föreningslivet mm. Björn Sandén växte upp i en kristen miljö, vilket präglade honom som människa. Inträdde i Gillet 2009.

Åke Claesson, född den 2 april 1944, avled den 15 september 2014. Åke växte upp i Gislaved. Efter avslutad skolgång bestämde Åke sig för att bli sjöofficer. Han sökte och kom in på Kungliga Sjökrigsskolan där han fick vara med om en världsomsegling med Älvsnavben. Han beskrev den som en fantastisk resa med många glada minnen. Men nu hade Åke kommit fram till att officerslivet inte var det rätta för honom. Det var ekonomi han skulle läsa. Efter studietiden i Lund hamnade han så småningom i Vänersborg. Åke var anställd på ALMI Företagspartner fram till sin pensionering. Åkes fritid upptogs av många intressen bl a båtlivet, litteratur samt politiska engagemang. Inträdde i Gillet 2010.

1:e skötare Evert Gustavsson, föddes i Vänersborg den 18 december 1937 och avled den 29 september 2014. Efter sedvanlig skolgång började Evert i mitten av 1950-talet att arbeta på Restad sjukhus som mentalvårdare. Han genomgick utbildning som skötare samt högre kursen för att sedermera bli 1:e skötare. Här träffade han också sin blivande hustru. Med sin familj tillbringades många vintrar i fjällen och somrar i stugan i Lysekil. Även många resor till jordens alla hörn upplevdes. Under alla år hade han tennis som ett stort intresse och de senare åren blev boulen det som fångade hans intresse. Många minns också hans humor och glada sätt. Inträdde i Gillet 1977.

Riksantikvarie Erik Wegraeus, född den 28 maj 1940, avled den 10 oktober 2014. Erik Wegraeus föddes på gården Finserud i Stömne, Stavnäs socken, Värmland, och tog studentexamen i Arvika. Hans stora kulturintresse förde honom till Uppsala för universitetsstudier i bland annat arkeologi där han tog filosofie licentiatexamen i ämnet. Åren 1965-69 hade han anställning som antikvarie vid Riksantikvarieämbetet och deltog bland annat vid utgrävningarna av Eketorps borg på Öland. Wegraeus flyttade till Vänersborg 1969 då han tillträdde tjänst som museielektor vid Älvsborgs länsmuseum med ansvar för att utveckla museet som lärmiljö. År 1976 lämnade han länsmuseumet för tjänsten som länsantikvarie vid länsstyrelsen i Vänersborg. Med stort intresse för att marknadsföra kulturarvet till breda grupper och med erfarenhet från länsövergripande kulturarvsarbete tillträdde Wegraeus några år senare tjänsten som chef för Dalssländs turistråd där han lade stort arbete på att utveckla landskapet som destinationsort. År 1989 var han tillbaka på Älvsborgs länsmuseum och nu som dess chef – landsantikvarie. Efter fyra år, 1993, utsågs Wegraeus av regeringen till riksantikvarie och chef för Riksantikvarieämbetet, en post han kvarstod på till och med 2002. Här var han bland annat initiativtagare till Stiftelsen Kulturarv utan gränser och föreningen Svenskt Kulturarv. I samband med det nya uppdraget flyttade Wegraeus till Stockholm. Därefter var han under flera år bosatt i Lund och hade kort före sin bortgång återvänt till barndomsstaden Arvika. Erik Wegraeus var en utpräglad föreningsmänniska med medlemskap ibland annat Par Bricole, Birger Sjöbergsällskapet, SHT, Rotary och Frimurarorden. Inträdde i Gillet 1983.

Konditor Gilbert Sundberg, född den 15 september 1931 avled i Vänersborg 19 oktober 2015. Efter skolgång och militärtjänstgöring flyttade Gilbert till Schweiz, för att utbilda sig till konditor. Han bodde i Zurich i tre år och återvände till Sverige år 1955. Han började då arbeta på Brattwalls konditori i Trollhättan. Efter några år flyttade han till Uppsala, där han fick anställning på Ofvandahls konditori. 1961 övertog han, tillsammans med sin hustru, Frisks konditori i Vänersborg. 1981 avvecklades Frisks konditori och han började arbeta i Vänersborgs kommun, där han stannade fram till pension. Under ett antal år anlätades han av Kriminalvården som övervakare och kontaktperson till framförallt kriminella ungdomar.

Gilbert var under många år aktiv inom ett flertal föreningar och organisationer, bland annat Frimurarorden och Hemvärdet. Gilbert var intresserad av idrott, både att utöva själv och att följa olika idrottsevenemang på TV. Han tyckte mycket om att resa och uppleva nya platser, men allra bäst trivdes han i huset i Spanien där han bodde växelvis under flera år.

Inträdde i Gillet 1991.

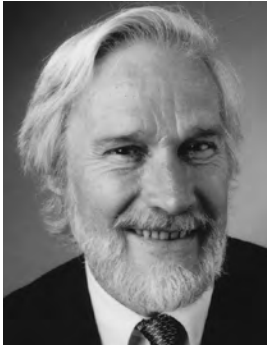
Civilekonom Gösta Svanberg föddes i Vargön den 21 januari 1924, avled i Vänersborg den 9 November 2014. Efter studentexamen på Vänersborgs allmänna läroverk 1944 och militärtjänstgöring i Uddevalla, fortsatte han sina studier på Handelshögskolan i Göteborg, där han tog sin Civilekonomsexamen 1949.

Efter praktik på revisionsbyrå i Göteborg bytte han anställning till Wulf & Co, som ekonomichef 1951, där han stannade kvar till 1966. Därefter etablerade Gösta, Civilekonom Gösta Svanberg AB som tillhandahöll ekonomisk rådgivning och revisionuppdrag, och som han drev tills han var 75 år.

Redan i tidiga år var musiken ett av hans stora intressen, som tonåring spelade han bland annat dragspel på Wargöns Bruks jubiléer och företagsfester. Under studierna i Göteborg fortsatte hans musikaliska intresse att blomstra, med ett antal spelningar på saxofon ihop med Sonya Hedenbratt som vokalist. Han startade även sig eget band, Svanbergs Orkester. På senare år tog han upp dragspelandet igen och spelade med sina musikaliska vänner varje vecka. Gösta var en stor vän av föreningslivet i Vänersborg och var medlem i Lions, Frimurarorden, Par Bricole och Vänersborgs Söners Gille. I Par Bricole erhöll han 2014 medalj för 50 års medlemsskap. Han skapade sig en stor vänskapskrets och kontakter som fortsatte hela livet ut. Ofta såg man Gösta ute på Vänersborgs gator och torg där han flanerade i sina väl utvalda kläder och samtalande gärna med andra Vänersborgare. Han var mycket intresserad av litteratur av alla typer, helst memoarer eller med anknytning till universum.

Han gifte sig 1959 med Elisabeth och fick två söner, Martin 1962 och Henrik 1966.

Inträdde i Gillet 1984.

Arkitekt Gert Olsson född den 1 februari 1933 i N. Mellby avled den 27 februari 2105 i Vänersborg. Efter studentexamen i Lund tog han arkitektexamen vid Chalmers tekniska Högskola. Han arbetade först i Göteborg, men blev 1966 stadsarkitekt i Söderhamn. 1972 kom han till Länsstyrelsen i Vänersborg. Sitt yrkesverksamma liv avslutade Gert Olsson som Stadsarkitekt i Bromölla. Gert var medlem i flera ordensällskap och föreningar. Fritiden för övrigt ägnade han sig åt bokbinderi, släktforskning och trädgårdsskötsel. Inträdde i Gillet 1989.

Gunnar Nyström, född i Vänersborg den 31 januari 1946, avled i staden den 3 mars 2015. Efter avslutad skolgång i Blåsut började Gunnar arbeta hos skorstensfejaremästare Rune Jåtby. Efter några år provade han även på arbetet som takläggare, innan han övergick till Räddningstjänsten, den arbetsgivare han blev trogen fram till sin pensionering. Efter kompletterande utbildningar verkade han inom förebyggande brandförsvarsfrågor som brandinspektör, huvudsakligen gentemot Vänersborgs kommun och dess kommunala bolag Vänersborgsbostäder. Gunnar hade tidigt ett stort intresse för idrott, främst bollsporter. Han hade de fysiska förutsättningarna, var ytterst talangfull och med ett medfött bollsinne. Främst var det de lokala föreningarna som engagerade honom, inom fotbollen föreningarna Columbia och IFK Vänersborg. Även bandyn tog en stor del av fritiden. Redan i 20-årsåldern tillhörde han IK Liras A-lag. Efter sammanslagningen av klubbarna 1968 var han försvarsspelare i nya IFK Vänersborg säsongen 1969-70. De sista aktiva åren avslutades i Blåsuts Bandyklubb. Han var bland annat med i laget som 1976 blev segrare i div III Västgötaserien. Hans talang uppmärksammades även på annat håll. Han representerade bland annat Västergötland i dess landskapslag i fotboll och det fanns större klubbar inom fotbollen som hörde av sig. Idrottskarriären hade kunnat ta en annan bana, men Gunnar ville aldrig framhäva sin egna betydelse eller stå i rampljuset. Han var lagspelaren och blev sin stad trogen. Sin fritid tillbringade han helst i sommarstugan vid Brofjorden, där fiske tillsammans med familjen var det stora intresset. Idrotten fick också sin del i det kamratgäng som under många år ägnade sig åt innebandy. Tyvärr satte sjukdom stopp för de sista åren, men kampviljan att komma tillbaka fanns kvar hela tiden. Väskan står fortfarande färdigpackad. Inträdde i Gillet 2004.

Ingenjör Karl-Fredrik Nyström, född den 24 november 1928, avled den 7 mars 2015. Nyström föddes i Vänersborg som son till järnhandlare Georg Nyström – en känd profil i det tidiga 1900-talets Vänersborg. År 1940 skrevs Karl-Fredrik Nyström in vid läroverket där han fem år senare avlade realexamen. Direkt efter examen fick Nyström praktikplats på Wargöns Bruk vid smältverket och fick där intresse för kemi. År 1947 påbörjade han studier vid Göteborgs Tekniska Institut där han vårterminen 1949 examinerades på ingenjörslinjen. Som nybliven ingenjör återkom Nyström till Wargöns Bruk där han anställdes som ingenjör i laboratoriet. Här kom han framförallt att arbeta med metallurgiska analyser av smältverkets produkter. Han blev bruket trogen under en lång följd av år, fram till pensioneringen. På fritiden ägnade Nyström mycket tid åt fotografering där han tidigt experimenterade med färgfoto. Bland motiven märktes främst familje- och miljöbilder. Nyström var även aktiv medlem av Vänersborgs Pistolskytteklubb och var klubbens sekreterare åren 1950-81.

Karl-Fredrik Nyströms far, Georg Nyström, hade åren 1903-06 den unge Birger Sjöberg anställd i sin järnhandel. Från den bekantskapskrets Georg Nyström tillhörde hämtade Sjöberg förebilder till flera gestalter i sin diktning. Karl-Fredrik Nyström var en av de sista som hade egna minnesbilder från möten med dessa personer.

Inträdde i Gillet 1958.

Gunnar Åberg född i Vänersborg den 10 juli 1930, avled den 28 mars 2015. Efter skolgång började Gunnar på Trollhättans Kraftverk som lärling. Gunnar utbildades på Vattenfall i Stockholm till maskinist. Efter 20 år på Vattenfall sökte Gunnar till Idrottshuset i Vänersborg, som då 1964 var helt nybyggt. Gunnar blev sedermera fritidschef och arbetade som detta fram till sin pensionering. Gunnar var medlem i Rotary, Odd Fellow och Vänersborgs Söners Gille samt var ordförande i ett antal olika HSB-föreningar. Gunnars stora intressen på fritiden var sommarstugan, natur och fiske.

Inträdde i Gillet 1975.

Lennart Niklasson född i Vänersborg den 25 september 1959 avled den 3 april 2015. Vid 10-års ålder flyttade familjen från Vargön till Sjuntorp. Efter skolgången arbetade han som lärling under ett par år på varvet i Lödöse. I 20-årsåldern flyttade han till Vänersborg och började arbeta på SAAB, där han engagerade sig fackligt. Därefter följde anställning på ABF. I 20-årsåldern blev han engagerad i socialdemokraternas ungdomsförbund, SSU, för att sedan gå in i kommunpolitiken och kommunstyrelsen för socialdemokraterna i Vänersborg. Han har varit ordförande i Folkets Hus Vänersborg ekonomisk förening. Lennart var mycket engagerad i kommunpolitiken där han satt för Socialdemokraterna i kommunfullmäktige, kommunstyrelsen, ordförande i Socialnämnden, Vattenpalatset Vänerparken AB och i Hunnebergs Kungajakt- och Viltmuseum.

Under ett flertal år var han valledare för socialdemokraterna. Lennart var också engagerad i Socialdemokraterna regionalt där han satt i Norra Älvsborgs Socialdemokratiska distriktsstyrelse och var studieledare.

Han arbetade också regionalt med frågor runt Dalslands kanal och turism. Lennart drev många frågor om välfärd och tillväxt. Han argumenterade ofta för att ska man få mer pengar att fördela, så måste det också skapas mer tillväxt i landet. En fråga han särskilt brann för var bostadspolitiken, där han engagerade sig i HSB. Han var ordförande i HSB Nordvästra Götaland. Han var också ordförande i sin bostadsrättsförening Lövköjan i Vänersborg. Lennart hade ofta praktiska lösningar på hur samhället skulle byggas ut och bli bättre. Hans drivkraft var att göra samhället gott för många människor. Kvar finns Lennarts gärningar, resultaten av ett stundtals mödosamt och slitsamt arbete, som inte kände den reglerade arbetstiden. Han hade ett stort allmänt idrottsintresse. I ungdomsåren spelade han fotboll i Sjuntorp. Han har genom åren varit på många fotbollsmatcher, både i Sverige och utomlands. På fritiden spelade han golf och bowling och som föreningsmänniska så tränade han också bowlinglag, vid sin bortgång BK Skrufschas damlag i Vänersborg. Han kopplade gärna av med golfresor. Han var också jägare och ledare för jaktlaget.

Inträdde i Gillet 2005.

Claes Hammarström, född i Vargön 10 augusti 1935, avled i Växjö den 7 april 2015. Claes växte upp i Vargön tillsammans med storasyster Birgitta. Claes kom tidigt i kontakt med pappersindustrin, då hans far arbetade på Vargöns bruk med pappersförsäljning. Efter handelsstudier i Göteborg blev det praktik på Vargöns försäljningsavdelning samt ett antal år i London, Paris, och Basel. Detta gav såväl bransch- som språkkunskaper. I Paris arbetade Claes hos generalkonsul Raoul Nordling. Nordling kom senare att kallas "Paris räddare" och blev hedersmedborgare tillsammans med Eisenhower och Churchill. Nordling gav fina betyg till Claes, vilket han var väldigt stolt över. Under tiden i Basel fick Claes nys om att Sydöstra Sveriges Skogsägares Förbund börjat bygga en massafabrik i Mörrum och där sökte en försäljningsassistent. Efter tester i Malmö fick Claes arbete i Mörrum 1960.

Efter två år i Mörrum flyttade Claes till Stockholm och började arbeta på Skogsägarnas Cellulosa Export AB. År 1967 gick flyttlasset till Växjö och huvudkontoret på Skogsudden stod klart 1968. Där arbetade Claes som försäljningschef av pappersmassa på Södra Skogsägarnas Cellulosadivision i Norden fram till pensionen 1997. Han fortsatte dock att översätta Södras tidning ute i Europa till Engelska. Claes hade många intressen såsom tennis, golf, jazz, foto, konst, litteratur, korsord, bridge, mat och vin. Han var väldigt kunnig inom många områden. Mycket av fritiden togs upp av ett djupt engagemang i diverse föreningar. Nämnas bör att Claes hade en speciell känsla för hembygden, Vänersborg med omnejd. Claes var en varm och omtänksam person som gärna underhöll med glada vitsar och roliga anekdoter. Claes sörjes närmast av dottern Gunilla, livskamraten Maj-Britt och hennes dotter Marie. Inträdde i Gillet 2005.

Reparatören och fotbollsdomaren Sven-Ove Vessby född den 3 maj 1944 i Vänersborg avled den 8 april 2015. Efter avslutad skolgång var Sven-Ove anställd hos Granströms, Televerket och Riksbyggen. Redan 1975 dömde han sin första fotbollsmatch och fortsatte sedan både att döma matcher och utbilda andra domare inom Dalslands Fotbollsforbund. Vid sin bortgång var han den med flest domarsäsonger bakom sig av alla domare i Dalsland. Inträdde i Gillet 1984.

Överskötare Per-Axel Nilsson född i Vänersborg den 27 maj 1923, avled den 21 april 2015. Efter avslutad folkskola på Brinkebergsskulle skola i Vänersborg, började han som springpojke och sedan som handelsbiträde hos Bondessons Speceriaffär, också den belägen på Brinkebergsskulle. Därefter var det dags för militärtjänst på T2 i Skövde. Han blev där uttagen som sjukvårdare och gick sin sjukvårdsutbildning på Akademiska Sjukhuset i Uppsala. Där trivdes han väldigt bra och det visade sig att han var väl lämpad att jobba inom sjukvården. Efter utbildningen blev han placerad i den s.k. Första linjen i Ed. Efter fullgjord värnplikt började han som vikarierande mentalskötare på Restads Mentalsjukhus i Vänersborg, där Nilsson stannade fram till sin pensionering. Han genomgick där skötarutbildningen och blev därefter ordinarie mentalskötare. Per-Axel Nilsson vikarierade som 1:e skötare och skaffade sig sedan formell kompetens genom att gå den Högre Sjukvårdskursen 1962 – 63 vid Restads sjukhus och erhöll då tjänst som 1:e skötare. Hösten 65 – Vintern -66 gick han en av dåvarande Medicinalstyrelsen anordnad kompletteringsutbildning i somatisk sjukvård på Falköpings lasarett. Fr o m 1975 fram till sin pensionering innehade Per-Axel tjänst som Överskötare vid Restads Sjukhus. Han fick under sin arbetstid vara med om psykiatrins utveckling med psykofarmaka på 50-talet och sedan psykoterapi. Per-Axel var mycket intresserad av samhällsfrågor. Han följde alltid med vad som hände, både lokalt och ute i världen via dagstidningar, TV och radio. Han var också intresserad av historia. Ett annat stort intresse var idrott. Fotboll, bandy och friidrott följde han gärna via media. Han tyckte mycket om att vistas ute i naturen, cyklade och promenerade ofta. Han var även en god simmare. Per-Axel tyckte mycket om sin hembygd och blev sin födelsestad trogen hela livet. Inträdde i Gillet 1978.

Ingenjör Ingvar Ivarsson, född den 20 juni 1941, avled den 22 april 2015. Efter avslutad folkskola anställdes Ivarsson 1956 på Televerkstaden i Vänersborg på avdelningen för inprovning av telefonstationsutrustning. År 1961 påbörjades värnpliktstjänstgöring som signalist på I 15 i Borås. Direkt efter avslutad militärtjänst tog Ivarsson värnning som FN-soldat med placering i Gaza 1961-62, också där med uppdrag som signalist. Återkommen till Sverige började Ivarsson ny tjänst vid Televerkstaden i Nynäshamn. Åren 1971-73 valde han att vidareutbilda sig på Gymnasiets tvååriga teletekniska gren. Åren 1975-98 fick han tjänst vid Telia i Uddevalla där han främst kom att arbeta med stationsprojektering. Från 1998 fram till pensioneringen arbetade Ivarsson vid det Teliaägda Skanova med projekteringsarbeten. Ingvar Ivarsson var från 1950-talets slut till början av 1970-talet aktiv inom såväl fotboll som bandy och han spelade i klubbarna IFK Vänersborg, Storegårdens BK, IK Columbia med flera. Han innehade dessutom styrelseuppdrag i flera bostadsrättsföreningar. Inträdde i Gillet 1985.

Boktryckaren Gunnar Johansson, född den 22 mars 1946, avled den 30 april 2015. Johansson växte upp med det tryckta ordet vid det av faderns, Gustav Johansson, ägda C W Carlssons Tryckeri i Vänersborg. Yrkesvägvalet var därmed utstakat för Gunnar Johansson. Efter realexamen vid Vänersborgs läroverk följde studier i handsättning, maskinsättning och tryckning vid Konstindustriskolan i Göteborg. En utbildning i datakunskap genomgicks vid Lexitrons utbildningscenter i Stockholm. På tryckeriutbildningen följde praktik och anställning vid familjeföretaget. Johansson kom senare att överta C W Carlssons Tryckeri efter sin far och drev det under flera år som ett av stadens ledande tryckerier innan det såldes till ny ägare. Under senare år arbetade Johansson som arkivarie vid Svensk Lokalhistorisk Databas med digitalisering av Vänersborgs kommuns historiska handlingar och protokoll. Gunnar Johansson var föreningsmänniska. Han var med och grundade Vänersborgs Rugbyklubb 1971 samt var medlem av Vänersborg Rotaryklubb samt Sällskapet Vänersborgs Par Bricole. Bland övriga fritidsintressen kan nämnas fartygsteknik, sjöliv, modelljärnvägar, motorsport samt det egna yrkets historia – den grafiska historien. Inträdde i Gillet 1966.

Bror Uno Ingvar Arwidsson, född den 30 mars 1927 i Vänersborg, avled den 15 maj 2015. Efter skolans 7 år hamnade Uno i flottan där han blev kock. 1948 flyttade Uno till Göteborg och började vid spårvägen, där han slutade efter några år och började på ett åkeri. Till sist fick han arbete på Sveriges Riksbank i Göteborg, men hemlängtan till Vänersborg var stor och då en tjänst blev ledig i hemmastaden sökte Uno denna och fick den. Uno gick i pension 1992 och skötte sedan om trädgården med hustrun. Huset i Brålanda blev efterhand för jobbigt och han flyttade till Vänersborg. Uno bodde i staden några år, men blev tyvärr sjuk och gick bort 15 maj 2015. Inträdde i Gillet 1960.

Dialystekniker Bengt Lundbäck, född den 17 augusti 1941, avled i Vänersborg den 25 maj 2015. Han var född och växte upp i Vargön och bodde sedan hela sitt liv i Vänersborg med omnejd, förutom en period i Boden.

I slutet av 60-talet samt i början av 70-talet arbetade Bengt på Arméns helikopterskola. Efter en tid som bilmekaniker blev han tekniker på dialysavdelningen på NÄL. Bengt fann här stor glädje i att hjälpa patienter som hade sjukvård i hemmet. De sista åren innan pension arbetade han på Medicintekniska avdelningen (MTA) på NÄL. Hans stora fritidsintresse var teknik och speciellt bilar. Rolls Royce var hans favoritmärke. Pensionsåren tillbringades med bilar, motorcyklar och annan teknik.

Inträdde i Gillet 1967.

Sida vid sida falla de,
samlas allt fler och fler,
somliga tidigt kallade,
andra då sol gått ner.

Skuggorna breda sig över dem,
vilan är djup och lång.
Nattliga vinden söver dem,
susar sin vaggande sång.

(Anita Halldén)

Plantagets omvandling 2014 - 2015

Vý österut mot Plantaget oktober 2014. Foto: Karl Bernling.

Anläggningsarbete i Kyrkoplantaget mars 2015. Foto: Karl Bernling.

VÄNERSBORGS SÖNERS GILLES MEDLEMMAR

	Födelse- år	Inträdes- år
AARSRUD, CHRISTIAN, Fil. dr. Brålanda	1938	06
AARSRUD, WILHELM, Dir. Vänersborg	1942	06
ABRAHAMSSON, GUNNAR, Vänersborg	1942	05
ADOLFSON, HANS, Vänersborg	1963	11
ADOLFSON, ULF, Trollhättan	1961	10
* ADOR, HANS, Personaldirektör, Växjö	1935	75
AHLBERG, MORGAN, Chefredaktör, Trollhättan	1971	05
AHLBERG, SVEN-ARNE, Örebro	1942	08
AHLENIUS, PER, Vänersborg	1951	09
* AHLIN, ANDERS, V. Frölunda, ständig medlem	1965	78
* AHLIN, GÖRAN, Ingenjör, Vänersborg, ständig medlem, innehavare av Gillets medalj (2008)	1944	58
* AHLIN, ULF, Kungälv, ständig medlem	1968	78
AHNFELT, LENNART, Vänersborg	1942	10
AHNSTEDT, LENNART, Vänersborg	1945	00
ALDÉN, BENNY, Vänersborg	1942	06
* ALEXANDERSSON, HANS, Biolog, Vänersborg	1948	75
ALFREDSSON, HÅKAN, Förvaltningschef, Bovallstrand	1951	95
* ALFREDSSON, LARS, Adm. chef, Vänersborg, ersättare i styrelsen	1956	76
ALM, LARS, Vänersborg	1944	13
ALMQVIST, BENGT, Vänersborg	1946	13
* ALMQVIST, DICK, Polisinspektör, Hunnebostrand	1947	88
ALMQVIST, PETER, Hälsohygienchef, Vänersborg	1950	00
* AMGÅRD, KARL-ERIC, Kommunalarbetare, Vänersborg	1940	74
ANDERSEN, BERTEL, IT-tekniker, Hisings kärra	1963	12
ANDERSEN, HASSE, Speciallärare, Vänersborg	1940	92
ANDERSSON, ANTON, Tapetsör, Vänersborg	1971	04
ANDERSSON, ARNE, Vänersborg	1939	15
ANDERSSON, BENGT, Vänersborg	1944	04
* ANDERSSON, BO, Ingenjör, Varnhem	1940	74
* ANDERSSON, BO, Vaktmästare, Vänersborg	1957	88
ANDERSSON, BO, Vänersborg	1946	08
* ANDERSSON, CENNY, Ingenjör, Vänersborg	1963	83
* ANDERSSON, CHRISTER, Fil.mag. Vänersborg	1945	55
ANDERSSON, CHRISTER, Vänersborg	1950	14
ANDERSSON, CLAES GÖRAN, Tapetsör, Vänersborg	1937	99
ANDERSSON, DANIEL, Vänersborg	1993	15
ANDERSSON, DAVID, Fil. dr., Ödeshög	1947	09
* ANDERSSON, GLENN, Elektriker, Trollhättan	1946	84
* ANDERSSON, GUNNAR, Redaktör, Täby	1928	83
ANDERSSON, HANS, Vänersborg	1965	04
ANDERSSON, HÅKAN, Mellerud	1950	98

ANDERSSON, JAN, Leg. veterinär, Vänersborg	1951	89
ANDERSSON, JOACHIM, Elhandlare, Vargön	1963	09
* ANDERSSON, JOHN, Maskinchef, Vänersborg	1953	74
* ANDERSSON, KENT, Bilförsäljare, Vänersborg	1944	81
ANDERSSON, KENT, Verkstadsmontör, Brastad	1942	90
ANDERSSON, KRISTIAN, Vänersborg	1972	97
* ANDERSSON, KURT, Typograf, Vänersborg	1940	80
ANDERSSON, LARS-OLOF, Överläkare, Bjästa	1945	00
ANDERSSON, MARCUS, Vänersborg	1982	15
ANDERSSON, MATS, Vänersborg	1970	10
ANDERSSON, OVE, Vänersborg	1945	04
* ANDERSSON, RAGNAR, Köpman, Vadstena	1928	76
ANDERSSON, STIG, Vänersborg	1938	94
* ANDERSSON, STIG, Sjukvårdare, Vänersborg	1936	87
* ANDERSSON, STIG LENNART, Vänersborg	1932	88
ANDERSSON, SVEN, Målare, Vänersborg	1949	00
ANDERSSON, SVEN, Målare, Vänersborg	1931	05
ANDERSSON, STIG-ÅKE, Polis, Vänersborg	1951	13
* ANDERSSON, TOMMY, Köpman, Vänersborg	1950	75
* ANDERSSON, TOMMY, Ingenjör, Vänersborg	1950	83
ANDERSSON, UNO, Vänersborg	1948	13
ANDERSSON, ÅKE, Arvika	1941	07
ANDREASSON, JÖRGEN, Musiklärare, Vänersborg	1957	05
ANDRÉEN, FREDRIK, Vänersborg	1971	99
ANDRÉEN, GUNNAR, Malmö	1940	14
* ANDRÉEN, HÅKAN, Frändefors	1942	82
ANDRÉEN, ROBERT, Lysekil	1976	99
ANKARTOFT, BENGT, Verktygstekniker, Vänersborg	1942	90
ANKARTOFT, PATRIK, Ingenjör, Vänersborg	1964	90
ANKARTOFT, STURE, Pensionär, Vänersborg	1936	90
ARFWIDSSON, SUNE, Fastighetsmäklare, Vänersborg	1942	98
ARVEBLAD, SVEN OLOF, Ingenjör, Vargön	1946	08
ARVEKLEV, LAGE, Vänersborg	1950	98
ARVEKLEV, LEIF, Vänersborg	1952	96
* ARVIDSON, BENGT, Skötare, Vänersborg	1949	75
ARVIDSSON, KENNETH, Vänersborg, innehavare av Gillets medalj (2011)	1967	10
ASP, PETER, Informationschef, Vänersborg	1968	05
* BACK, INGVAR, Rörmontör, Vänersborg	1932	73
* BACK, JAN, Vänersborg	1934	63
* BACK, ROGER, Fotograf, Frändefors	1956	83
BARTHOLMES, MICHAEL, Ingenjör, Vänersborg	1957	89
BENGTSSON, LARS-GÖRAN, Vänersborg	1945	12
* BENGTSSON, ROLF, Faktor, Vänersborg	1934	76
BENGTSSON, ROLF, Överläkare, Vänersborg	1939	03
BENTON, GUNNAR, Marknadsanalytiker, Hisings backa	1936	97
* BERG, LARS, Vänersborg	1945	00
BERG, LARS, Administrativ chef, Frändefors	1967	02
BERG, LENNART, Mellerud	1950	94

BERGENFELDT, HANS, Vänersborg	1935	05
BERGENHEIM, KLAS, Hovås	1970	96
BERGER, ANDRÉAS, Malmö, ständig medlem	1974	76
** BERGER, GUNNAR, Ingenjör, Vänersborg, ständig medlem	1943	55
BERGER, MAGNUS, Lund, ständig medlem	1967	76
BERGER, MAX, Vänersborg, ständig medlem	1970	76
BERGER, NIKLAS, Stenungsund, ständig medlem	1973	98
* BERGER, ORVAR, Tandläkare, Vänersborg	1937	72
BERGLÖF, RIKARD, Vänersborg	1968	14
** BERGMAN, KARL-ERIK, Ingenjör, Nol	1930	48
BERGSTEN, TOM, Vänersborg,	1952	08
* BERGSTRÖM, JOHAN, Vänersborg	1950	80
* BERGSTRÖM, RAGNAR, Vänersborg	1942	80
BERNLING, JOAKIM, Advokat, Vänersborg, 2:e Åldersman	1960	99
BERNLING, KARL, Postiljon, Vänersborg	1957	97
BERNLING, OLLE, Advokat, Vänersborg	1922	89
BERNTSON, STURE, Värnamo	1944	08
* BILLENGREN, LARS, Köpman, Mellerud	1938	75
BJARNELL, JOAKIM, Vänersborg	1992	15
BJARNELL, YAN-ERIK, Vänersborg	1955	07
BJELKHOLM, STEFAN, Vänersborg	1954	05
BJÖRENDAHL, ANDERS, Upplands Väsby	1943	08
* BJÖRKENSTOCK, JAN-OLOF, Munsökän, Växjö	1948	82
BJÖRKLUND, JAN ÅKE, Stockholm	1938	00
BJÖRN, MARCUS, Musiklärare, Gävle	1983	95
BJÖRNBERG, BERTIL, Vänersborg	1924	05
BJÖRNBERG,CHRISTER, Göteborg	1952	05
** BJÖRNBERG, MAURITZ, Kamr., Vänersborg, hedersledamot, innehavare av Gillets medalj (2002)	1927	54
** BJÖRNBERG, SVEN, Polisman, Vänersborg	1929	54
* BJÖRNBERG, THOMAS, Civilingenjör, Vargön	1953	77
BJÖRNDAHL, GUNNAR, Vara	1939	97
BLIXT, PETER, Begravningsentreprenör, Vänersborg	1965	95
BLOM, TOMAS, Vänersborg	1964	98
BLOMBERG, LENNART, Vänersborg	1942	08
BLOMGREN, BENGT, Vänersborg	1946	04
BLOMGREN, ERIK, Alingsås	1973	83
* BLOMGREN, LARS, Kommunalråd, Vänersborg	1941	77
* BLOMGREN, MATS, Stockholm	1960	77
BLOMQVIST, LENNART, Vargön	1942	09
BLOMQVIST, STEN, Vargön	1939	94
BOBERG, LARS, Advokat, Vänersborg	1946	92
BOBERG, MARKUS, Enskede	1972	87
BODÉN, HÅKAN, Vänersborg	1948	08
BOMAN, FREDRIK, Civilingenjör, Torslanda	1973	00
BOMAN, GÖRAN, Försäljningschef, Vänersborg, ersättare i styrelsen	1948	94
BOMAN, MERRIL, PR Manager, Göteborg	1953	90
BONDESON, CHRISTER, Hovås	1941	02

BORG, LARS, E, Vänersborg Jur. kand, F.d Direktör	1941	08
BORGEMYR, JAN, Vänersborg	1946	04
BORGLIDEN, INGE, Vänersborg	1936	94
BORNSTRÖM, STIG, Vänersborg	1940	04
BRATTWALL, JAN, Landstingsdirektör, Vänersborg	1942	91
BRÄNNLUND, FRANK, Vänersborg	1953	02
BUCCI, JAMES, Vargön	1966	10
BÄCKSTRÖM, ANTON, Vargön	2005	14
BYSTRÖM, URBAN, Kriminalvårdare, Vänersborg	1962	97
* BÄCKSTRÖM, BERTH, Åkeriägare, Vänersborg	1946	67
BÄCKSTRÖM, EMIL, Vargön	1976	85
* BÄCKSTRÖM, GUNNAR, Åkeriägare, Vänersborg	1932	67
BÄCKSTRÖM, MELKER, Vargön	2007	13
BÖNGREN, PER-OLOF, Färgelanda	1951	12
BÖRJESSON, BJÖRN, Adjunkt, Vänersborg	1952	05
BÖRRETZEN, JENS, Överläkare, Vänersborg	1938	06
BÖTTIGER, KARL-IVAR, Vänersborg	1932	05
* CARLÉN, BENGT, Dals Långed	1947	83
CEDER, BENGT-GÖRAN, Frändefors	1945	05
CEDER, BERNT, Telearbetare, Vänersborg	1933	90
CEDERLUND, ARNE, Jägmästare, Vänersborg	1936	11
CEDERQUIST, PÅR, Kommunjurist, Vänersborg	1944	99
CHRISTIANSSON, ROGER, Vargön	1950	15
CRANTZ, CURT GÖRAN, Pol.mag, Vänersborg	1958	90
** DAFGÅRD, BENGT, Arbetsl. Vänersborg, ständig medlem	1939	50
DAHLBOM, MATS, Kommunjurist, Vänersborg	1964	01
* DAHLGREN, LEIF, Banktjänsteman, Vänersborg	1945	85
DAHLGREN, INGVAR, Vargön	1945	08
DAHL, MICHAEL, Vänersborg	1962	12
* DAHLLÖF, MATS, Uppsala	1965	67
DAHLLÖF, PETER, Civilekonom, Stockholm, ständig medlem	1972	72
DAHLSTRAND, GÖRAN, Stockholm	1950	13
DAHLSTRÖM, PETER, Vänersborg	1990	14
DAHLQVIST, INGEMAR, Vargön	1952	14
DANIELSSON, THOMAS, Frändefors	1948	97
DANIELSSON, WOLLMAR, Vänersborg	1933	05
DAREFELT, GÖSTA, Vänersborg	1928	00
DAUNIUS, CARL, Ögonläkare, Vänersborg	1935	01
* DAVIDSSON, BILT, Bankdirektör, Vänersborg	1938	64
DENNISSON, STIG-GÖRAN, Mariestad	1956	05
DIDEROT, PER-OLOF, Limhamn	1986	14
DRUFVA, ULF, Vänersborg	1950	97
DUELL, GÖSTA, Vänersborg	1928	01
ECKERWALL, ÅKE, Filipinerna	1934	99
EDBERG, PEO, Färösund	1948	01
EDVARDSSON, GÖRAN, Vänersborg	1950	07
EILERTSSON, NILS, Åklagare, Vänersborg	1934	02
EINESTEDT, HENRY, Vänersborg	1948	13

* EK, CARL-GUSTAF, Teknologie doktor, V Frölunda	1958	83
* EK, LARS-ANDERS, teologie kand., Tun	1954	83
EKBLAD, KENNETH, Göteborg	1948	09
EKDAHL, PER OLOF, Vänersborg	1946	97
* EKHOLM, JOHAN, Vänersborg	1963	87
* EKLIND, LARS, Överstelöjtnant, Linköping	1957	74
EKLIND, VIKTOR, Stud, Vänersborg	1993	13
* EKLUND, BO, Lagerchef, Vänersborg	1937	80
EKMAN, GUNNAR, F.d. Rektor, Vänersborg, innehavare av Gillets medalj (2008)	1928	01
* EKMAN, LARS, Tekniker, Vänersborg	1949	74
EKSTEDT, GÖRAN, Vänersborg	1949	05
* EKSTEDT, THOMAS, Utvecklingsledare, Råå	1951	65
* EKSTRÖM, JOHAN, Kommunalråd, Skövde	1943	80
* ELMQVIST, SÖREN, Museitekniker, Vänersborg	1940	75
EMANUELSSON, GÖTE, Vänersborg	1956	06
ENGDAHL, KENT, Posttjänsteman, Vargön	1953	04
ENGHOLM, CARL, Uppsala	1941	04
** ENGLUND, CLAES, Agronom, Lidköping	1943	47
ENGLUND, JAKOB, Göteborg, ständig medlem	1981	82
* ENGLUND, MAGNUS, Tandläkare, Göteborg, ständig medlem	1949	49
ENGLUND, NILS-ERIK MAGNUS, Vänersborg, ständig medlem	1966	66
** ENGLUND, NILSTURE, Leg. läkare, Vänersborg	1939	47
ENGLUND, OSKAR, Civ.ing. Göteborg, ständig medlem	1982	82
ENGLUND, SAMUEL, Civ.ing. Lidköping, ständig medlem	1977	82
ENGLUND, TEODOR, Lidköping, ständig medlem	1985	85
ENGSTRÖM, HANS, Vänersborg	1941	13
* ENGSTRÖM, PER-ARNE, Försäljare, Vänersborg	1935	85
* ERICSSON, ANDERS, Tandläkare, Vänersborg, ständig medlem	1944	54
* ERICSSON, ANDERS, Ingenjör, Vargön	1941	80
ERICSSON, BENGT, Målaremästare, Hamburgsund	1930	99
ERIKSSON, BJÖRN, Vänersborg	1973	04
ERICSON, BOO, Fritidspedagog, Skövde,	1939	01
ERICSSON-KLEIN, CARL, Vänersborg, ständig medlem	2000	05
ERIKSSON, EDDIE, Civ.ing, Träslövsläge	1935	05
ERIKSSON, HÅKAN, Trollhättan	1956	07
ERIKSSON, INGE, Vänersborg	1946	96
* ERICSSON, JOHAN F., M.B.A., USA	1966	66
** ERICSSON, JOHN-OLOV, Tandläkare, Vänersborg, ständig medlem, hedersledamot, innehavare av Gillets medalj (2000)	1939	54
ERIKSSON, CARL-GUSTAV, Vänersborg	1952	13
ERIKSSON, KARL-ERIK, Fd Järnvägsexpeditör, Vänersborg	1928	94
* ERICSON, LENNART, Adjunkt, Vänersborg	1940	85
ERIKSSON, MATS, Vice chefsåklagare, Sävedalen	1967	99
ERICSSON, MICHAEL, Vänersborg	1969	02
ERIKSSON, PATRICK, Vänersborg	1967	12
ERICSON, PER-OLOF, Vänersborg	1945	06
* ERIKSSON, RONNY, Vänersborg	1938	88

ERICSON, SVEN-GÖRAN, Vänersborg	1948	11
ERIKSSON SVEN-INGVAR, f.d. kommunalråd, Vänersborg,	1940	92
ERICSON, TOMMY, Urmakare, Vänersborg	1946	04
ERIKSSON, ÅKE, Tekniker, Vänersborg	1925	98
ERIXON, DOUGLAS, Frändefors,	1941	97
ERIXON, LEIF, Frisörmästare, Vänersborg	1929	93
ERLANDSSON, GUNNAR, Äldreomsorgschef, Vänersborg	1950	09
* ERLANDSSON, KURT, Ingenjör, Vänersborg	1925	70
FAGER, JAN, Direktör, Vänersborg	1940	90
FAGERSTRÖM, BO, Helsingborg	1942	04
FAGERSTRÖM, MAGNUS, Landvetter	1966	89
FALK, CLAS, Chefsrådgivare, Vänersborg	1970	97
FALK, GÖSTA, Vänersborg	1938	09
FALK, JAN-ERIK, Vargön	1950	12
* FAST, GUNNAR, Överstelöjtnant, Lysekil	1948	83
FASTH, KENTERIC, Vänersborg	1955	05
FASTH, CONNY, Lärare, Partille	1948	05
* FASTH, SIXTEN, Fotograf, Vänersborg	1926	74
FERM, ANDERS, Trollhättan	1958	10
FERM, ROLAND, Vänersborg	1959	05
* FERM, RUNE, Kriminalassistent, Vänersborg	1929	84
FILIPSON, GÖRAN, Vårdenhetschef, Vänersborg	1947	94
FILIPSSON, PETER, Officer, Malmö	1975	06
* FLINK, BENGT, Hisings Backa	1936	85
FLOBERG, TOMMY, Skyddsförare, Vänersborg	1961	94
* FOCK, KARL-GÖRAN, Lerum	1953	77
* FORSSANDER, LARS-ERIK, Bankdirektör, Kungsbacka	1934	84
FORSBERG, STEN, Vänersborg	1934	11
FORSHELL, LEIF, Spånga	1942	02
FORSELL, OLOF, Ingenjör, Västerås	1937	08
FREDÉN, HÅKAN, Ystad	1937	05
FREDMAN, EGON, Ingenjör, Vänersborg	1929	90
FREDMAN, MARTIN, Polisman, Göteborg	1970	83
FREDMAN, STEFAN, Produktionsledare, Vänersborg	1964	04
* FREDMAN, SUNE, Verkmästare, Vänersborg	1940	68
FRIBERG, HANS, Reklamman, Kolbäck	1956	94
FRICK, JAN-OLOV, Leg. Läkare, Mariestad	1939	08
FRICK, LARS H, Kommunchef, Borgholm	1948	98
* FRÄNDEGÅRD, BENGT-OLOF, Ingenjör, Vänersborg	1927	67
FURBO, MATTIAS, Vänersborg	1972	94
* FURBO, STURE, Adjunkt, Vänersborg	1944	87
* FÄLLING, HARRY, Televerksarbetare, Vänersborg	1939	71
GADD, ROLF, Uddevalla	1930	01
GASSLANDER, MAGNUS, Vänersborg	1960	15
GELANG, PELLE, Civilingenjör, Vänersborg	1945	99
GILLBERG, HANS, Vänersborg	1960	05
GILLBERG, ROLF, Värmetekniker, Vänersborg	1936	90
GILLBERG, STEFAN, Vänersborg	1964	08

GRANLUND, KURT, Ekonomichef, Trollhättan.....	1938	94
GRANQVIST, KJELL, Vänersborg	1932	97
GRANQVIST, TORE, Verkstadsägare, Vargön	1948	91
GRAUMANN, GUNNAR, Lund	1933	93
GRETTVE, LARS, Överläkare, Vänersborg.....	1942	11
** GRÖNBERG, MATTIAS, Civilingenjör, Bromma.....	1932	60
GRÖNROS, BERNT, Vänersborg	1963	99
** GULZ, LENNART, Adjunkt, Vänersborg	1939	54
GUSTAFSSON, BENKT, Vänersborg.....	1940	09
GUSTAFSSON, DAN, Vänersborg	1947	12
GUSTAFSSON, DANIEL, Vänersborg.....	1976	12
GUSTAFSSON, JAN, Musiklärare, Vänersborg.....	1952	05
GUSTAFSSON, JAN-OLOF, Vänersborg.....	1947	94
GUSTAVSSON, JOHAN, Civ. ekonom, Vänersborg, ständig medlem.....	1961	99
GUSTAVSSON, KJELL, Vänersborg.....	1942	04
GUSTAVSSON, KENT, Vänersborg	1943	13
GUSTAVSSON, LARS-ÅKE, Vänersborg.....	1958	92
* GUSTAFSSON, PAUL, Vargön.....	1935	66
GUSTAFSSON, ROLAND, Sjukvårdare, Vänersborg.....	1930	88
GUSTAFSSON, STEN-ÅKE, Sollebrunn	1947	10
GUSTAVSSON, STEN, Vänersborg	1941	13
** GUSTAFSSON, SUNE, Vänersborg	1918	55
GUSTAVSSON, SVEN, Vänersborg	1951	12
GUSTAVSSON, YNGVE, Vänersborg.....	1936	92
GUSTAVSSON, YNGVE, Lindome.....	1936	05
GUSTAFSSON, ÅKE, Överläkare, Ugglarp	1937	90
GÅRDEHALL, LARS, Vänersborg	1945	97
GÅRDEHALL, PER, Stockholm	1978	99
GÖSE, CALLE, Vänersborg.....	1936	06
HAGBERG, SVEN, Personaldirektör, Vänersborg	1958	07
** HAGBORG, GÖRAN, Redovisningskonsult, Vänersborg.....		
ständig medlem, Kassafogde, innehavare av Gillets medalj (2000).....	1941	53
HAGBORG ASP, JESPER, Vänersborg.....	1996	05
HAGBORG ASP, VIKTOR, Vänersborg.....	2000	05
HAGBORG OLSSON, OSCAR, Mora	1993	05
HAGEMAN, ANDREAS, Vänersborg	1981	06
HAGEMAN, GERHARD, Vänersborg	1940	06
HAGEMAN, NICLAS, Vänersborg	1975	06
* HAGLIND, STURE, Gymnastikdirektör, Skövde.....	1946	68
HAGSÉR, HÅKAN, Vänersborg.....	1947	12
HALL, SVEN-ERIK, Vänersborg	1944	94
HALLBERG, LEIF, Vänersborg.....	1948	96
* HALLBERG, WILLARD, Typograf, Vänersborg.....	1931	86
HALLBLAD, BJÖRN, Vänersborg.....	1986	04
HALLBLAD, CARL, Vänersborg.....	1982	04
HALLBLAD, LARS, Bilplåtslagare, Vänersborg	1959	04
HALLQVIST, ANDERS, Lantmästare, Vänersborg	1954	94
* HALLQVIST, ANDERS, Veterinärassistent, Vänersborg.....	1945	76

HALLQVIST, ERIC, Vänersborg.....	1973	07
HALLQVIST, GUNNAR, Vargön.....	1939	05
HALLQVIST, HANS, Vänersborg.....	1949	07
HALLQVIST, INGVAR, Vänersborg.....	1954	01
HALLQVIST, JOHAN, Göteborg.....	1986	04
HALLQVIST, LARS, St. Levene.....	1941	08
* HALLQVIST, TOMAS, Lab. assistent, Vänersborg.....	1951	84
HAMBERG, JAN, Lidköping.....	1943	13
HANSANDER, EINAR, Riksspelman, Vänersborg.....	1938	11
HANSSON, H O, LENNART, Kulturkonsult, Vänersborg.....	1947	96
HANSSON, JAN ERIK, Vänersborg.....	1950	01
* HANSSON, LENNART, Fastighetsmäklare, Vänersborg.....	1932	84
HANSSON, MICHAEL, Vänersborg.....	1964	14
HANSSON, MIKAEL, Vänersborg.....	1962	06
HANSSON, TOMMY, Musikproducent, Vänersborg.....	1952	04
* HARLITZ, GUNNAR, Sjöing., Vänersborg, ständig medlem.....	1940	64
HARLITZ, HENRIK, Vänersborg.....	1973	05
* HARLITZ, LENNART, Ingenjör, Tösse.....	1943	64
HARRING, TOR, Hönö.....	1940	95
* HASSELLIND, KAJ, Vänersborg.....	1945	76
* HASSLÖF, J-O, RUNE, Kungälv.....	1929	83
HEDENSTEDT, GÖRAN, Vänersborg.....	1942	12
HEDLUND, JOHAN, Ekonomi mag., Göteborg.....	1970	04
HEDLUND, STIG, Tekniker, Vänersborg.....	1941	95
* HEDQUIST, PER, Byråassistent, Vänersborg, innehavare av Gillets medalj (2005).....	1943	76
HEIDENGÅRDH, KLEIFT, Förvaltare, Vänersborg.....	1949	96
HELLDÉN, LEIF, Docent, Vänersborg.....	1937	05
* HELLMAN, ANDERS, Vänersborg.....	1955	73
HELLÅKER, KARL-ERIK, Vänersborg.....	1927	04
HENRICSSON, THORE, Vargön.....	1938	05
HENRIKSSON, CLAES, Lidingö.....	1973	13
HENRIKSSON, KARL-ERIK, Sarpsborg.....	1937	11
* HENRIKSSON, LARS ERIK, Vänersborg.....	1957	81
HENRIKSSON, ROLAND, Vänersborg.....	1934	13
HERNQVIST, CHRISTIAN, Grästorp.....	1957	12
HERENTZ, CHRISTOFFER, Grundskollärare, Vänersborg.....	1968	94
HERLOGSSON, NILS ERIK, Vänersborg.....	1940	13
HERMANSON, JAN, Teol.dr., Universitetslektor, Lund.....	1949	91
* HERTZ, ARNE, Ingenjör, Trollhättan.....	1939	79
* HESSELHOLDT, PÄR-ANDERS, Vänersborg, ständig medlem.....	1962	84
HJALMARSSON, GUNNAR, Aukt. Revisor, Vänersborg.....	1957	97
* HJELM, STIG, Reprofotograf, Vänersborg, innehavare av Gillets medalj (2007).....	1927	76
HJERTÉN, NILS, Kyrkoherde, Vänersborg.....	1934	13
HOFLING, OSCAR, Vänersborg, ständig medlem.....	1996	96
HOFLING, ERIK, Vänersborg, ständig medlem.....	2000	00
HOLM, JAN OLOV, Vänersborg.....	1940	04

* HOLM, LARS-ERIK, Vågtekniker, Vargön.....	1944	82
HOLMGREN, BENGT, Vänersborg	1944	15
* HOLMQVIST, EVERT, Vänersborg	1937	83
HOLMQVIST, MATS, Vänersborg	1960	06
HOLMQVIST, ROLF, Kurator, Hjärtum	1949	08
* HURTIG, BENGT MAGNUS, Katrineholm.....	1953	66
HÅKANSSON, STEN, Vänersborg	1945	92
HÅRD af SEGERSTAD, BJÖRN, Rektor, Vänersborg innehavare av Gillets medalj (2014).....	1954	05
HÖGBERG, JERKER, Vänersborg.....	1951	02
HÖGLUND, ANDREAS, Systemutvecklare, Vänersborg	1980	12
HÖGLUND, DAN, Geiranger, Norge	1962	10
HÖGLUND, MATS, Vänersborg.....	1956	15
HÖGLUND, ULF, Vänersborg	1964	10
HÖGSTRÖM, STIG, Plåtslagare, Vänersborg	1926	95
** HÖGZELL, LENNART, Företagsekonom, Bromma	1934	61
INGVALD, BO, Brandman, Vänersborg	1955	01
ISACSSON, HENNING, Ingeniör, Vänersborg.....	1932	97
ISACSSON, JÖRGEN, Banktjänsteman, Vänersborg.....	1964	97
IVARSSON, STURE, Vänersborg.....	1940	13
* JACOBSSON, ARNE, Personalkonsulent, Trollhättan	1920	70
* JACOBSSON, MIKAEL, Göteborg	1966	76
** JACOBSSON, ROLF, Redovisningskonsult, Vänersborg.....	1936	59
JACOBSSON, SVEN, Agronom, Vänersborg.....	1933	94
JANSSON, ANDERS, Köpman, Vargön	1940	05
JANSSON, BJÖRN, Köpman, Vargön	1966	11
JANSSON, HANS, Vänersborg.....	1949	08
* JANSON, LARS, Gymnastikdirektör, Falkenberg	1938	66
JANSSON, GUNNAR, Managing direktor, Växjö.....	1935	01
* JARHED, GUNNAR, Banktjänsteman, Vänersborg.....	1947	78
JEGERFALK, BO, Studierektor, Vänersborg.....	1927	89
JENHALL, EVERT, Ingenjör, Vargön.....	1938	03
* JENNISCHE, MATS, Agronom, Runhällan, ständigt medlem.....	1941	64
* JENNISCHE, PER, Fil.dr., Uppsala, ständigt medlem.....	1943	64
* JENNISCHE, ÅKE, Socionom, Katrineholm, ständigt medlem	1947	64
* JOACHIMSSON, ERLING, Civilingenjör, Torslanda	1950	77
JOELSSON, BJÖRN, Halmstad.....	1953	14
* JOELSSON, LARS, Civilingenjör, Bromma, ständigt medlem	1954	76
JOELSSON, MAGNUS, Vänersborg	1962	13
JOHANSSON, BENGT, Konstnär, Glommen.....	1941	98
JOHANSSON, BENGT, Vargön.....	1945	96
JOHANSSON, BENGT, K.Å, Ambassadör, Stockholm.....	1937	97
JOHANSSON, BENGT, Vänersborg.....	1937	96
JOHANSSON, BERTIL, Vänersborg	1932	10
JOHANSSON, BJÖRN, Hisings kärra	1963	93
* JOHANSSON, BO, Vargön, ständigt medlem	1959	76
JOHANSSON, BO, Förs. tjänsteman, Vänersborg.....	1939	96
JOHANSSON, CASPER, Lilla Edet, ständigt medlem.....	1976	76

JOHANSSON, CONNY, Distriktschef, Vänersborg	1950	94
JOHANSSON, CONNY, Vargön	1930	12
JOHANSSON, GERHARD, Officer, Såtenäs	1970	80
JOHANSSON, GUNNAR, Vänersborg	1933	98
JOHANSSON, HÅKAN, Vänersborg	1947	92
JOHANSSON, INGVAR, Kommundirektör, Vänersborg	1937	92
* JOHANSSON, JAN, Åkeriägare, Vänersborg	1937	76
JOHANSSON, JAN, KENNETH, Vänersborg	1949	15
JOHANSSON, JOEL, Vänersborg	2003	05
* JOHANSSON, KARL-GUSTAF, Vänersborg	1937	86
JOHANSSON, KENNETH, Vänersborg	1951	07
JOHANSSON, KJELL, Elektriker, Vänersborg	1936	05
JOHANSSON, KURT, Köpman, Vänersborg	1944	96
JOHANSSON, KURT, Typograf, Vänersborg	1932	06
* JOHANSSON, LARS, Byggnadssnickare, Vänersborg	1934	86
JOHANSSON, LARS ERIK, Vänersborg	1936	96
JOHANSSON, LARS-ERIK, Vänersborg	1930	99
JOHANSSON, LARS-OLOF, Musiklärare, Vänersnäs	1957	13
* JOHANSSON, LEIF, Vänersborg, ständig medlem	1962	76
JOHANSSON, LEIF, Vänersborg	1965	10
* JOHANSSON, LENNART, Grävmaskinist, Trollhättan	1942	72
JOHANSSON, LENNART, Vargön	1931	05
JOHANSSON, MICHAEL, Vänersborg	1963	09
JOHANSSON, PER ARNE, Vänersborg	1934	15
* JOHANSSON, PETER, Museichef, Vänersborg, 1:e Älderman	1963	89
JOHANSSON, PETER, Vänersborg	1962	14
JOHANSSON, PONTUS, Sjöing, Vänersborg, ständig medlem	1973	76
JOHANSSON, RICKARD, Vänersborg	1973	06
JOHANSSON, RALF, Officer, Skövde	1974	04
JOHANSSON, ROY, Projektledare, Årjäng	1943	97
* JOHANSSON, RUNE, Reservdelsman, Vänersborg	1944	76
JOHANSSON, RUNE, Vänersborg	1938	07
JOHANSSON, STEN, Vänersborg	1939	04
JOHANSSON, STEFAN, Vänersborg	1965	13
JOHANSSON, STURE, Vänersborg	1937	99
JOHANSSON, SUNE, Arkitekt, Brottbby	1943	02
JOHANSSON, SVEN, Trafikförman, Vänersborg	1926	89
JOHANSSON, SVEN-ERIK, Vänersborg	1926	09
JOHANSSON, SVEN-OLOF, Vänersborg	1950	99
JOHANSSON, SVEN-ÅKE, Vänersborg	1943	11
JOHANSSON, SÖREN, Snickare, Vänersborg	1940	98
JOHANSSON, TAGE INGVAR, Fotograf, Stenungsund	1932	01
* JOHANSSON, THOMAS, Vänersborg	1957	76
JOHANSSON, THOMAS, Vänersborg	1969	05
JOHANSSON, TOMMY, Vänersborg	1952	99
JOHANSSON, TORE, Vänersborg	1951	09
JOHANSSON, ULF, PEDER, Skådespelare, Vänersborg	1957	12
JOHANSSON, ÅKE, Vänersborg	1930	03

JOHNSON, ULF, Vargön.....	1962	98
* JONSSON, BERTIL, Vänersborg.....	1934	88
JONSSON, INGE, Vänersborg.....	1938	08
JONSSON, KARL-GUNNAR, Vänersborg.....	1947	09
JONSSON, LARS, Produktdesigner, Fengersfors.....	1960	07
JONSSON, LEIF, Personalchef, Uddevalla.....	1952	96
JOSEFSSON, JOHN, Teletekniker, Vänersborg.....	1964	98
JOSEFSSON, KENT, Vänersborg.....	1945	12
JOSEFSSON, LARS OLOF, Vänersborg.....	1939	00
JOSEFSSON, STEFAN, Vänersborg.....	1971	04
JOSTEN, HENRIK, Vänersborg.....	1968	10
* JÄTBY, RUNE, Skorstensfejaremästare, Vänersborg.....	1931	76
JÄRNEFORS, HANS, Sjuksköt. Vargön.....	1947	06
* JÄRPLER, LENNART, Vänersborg.....	1947	83
JÄRPVIK, CURT, Enhetschef, Vänersborg.....	1946	95
JÄRPVIK, DANIEL, Vänersborg.....	1977	14
* JÖNSSON, GUNNAR, Vänersborg.....	1960	88
JÖNSSON, JOHAN, Analytiker, Malmö.....	1986	14
KAAGE, BENGT, Överläkare, Vänersborg.....	1932	91
KARLBERG, CONNY, Vänersborg.....	1956	13
KARLSSON, BENGT, Vänersnäs.....	1952	13
CARLSON, BENNY, Gymnasielärare, Vänersborg.....	1951	06
KARLSSON, BENNY, Vänersborg.....	1947	09
* KARLSSON, BERNY, Nödinge.....	1941	80
CARLSSON, BERNT, F.d. Driftschef, Vänersborg.....	1938	04
* CARLSSON, BERTIL, Annonskons, Vänersborg ständig medlem.....	1944	47
CARLSSON, CONNY, Vänersborg.....	1964	12
CARLSSON, DENNIS, Brälånda.....	1948	08
CARLSSON, EDUR, Stigtomta.....	1932	97
CARLSSON, ERIK, Sjökapten Vänersborg.....	1932	96
CARLSSON, GILBERT, Vänersborg.....	1938	10
CARLSSON, GÖSTA, Vänersborg.....	1926	99
CARLSSON, HANS, Vänersborg.....	1946	05
CARLSSON, HÅKAN, Vänersborg.....	1949	04
CARLSSON, JAN, Vänersborg.....	1953	10
** CARLSSON, CARL-OTTO, Spedit, Göteborg ständig medlem.....	1939	47
CARLSSON, BERNDTSSON, KENT, Spanien.....	1940	97
CARLSSON, BO-GÖRAN, Vänersborg.....	1953	08
CARLSSON, KENT, Kriminalkommissarie, Trollhättan.....	1944	01
CARLSSON, KENT-MORGAN, Vargön.....	1959	96
* CARLSSON, KJELL-ANDERS, Typograf, Vänersborg.....	1958	82
CARLSSON, CLAS, Vänersborg.....	1944	09
CARLSSON, LARS ALBERT, Ingenjör, Trollhättan.....	1936	03
CARLSSON, LARS GUNNAR, Järpås.....	1949	08
CARLSSON, LARS-GÖRAN, Vänersborg.....	1942	10
CARLSSON, LEIF, Vänersborg.....	1952	98
* CARLSSON, LENNART, Göteborg ständig medlem.....	1946	47
CARLSSON, MAGNUS, Åkeriägare, Vänersborg.....	1961	07

KARLSSON, MARTIN, Studerande, Vänersborg, ständig medlem	1976	87
* KARLSSON, PER AXEL, Verkst.montör, Vänersborg	1925	85
KARLSSON, PETER, Vänersborg	1963	00
KARLSSON, PETER, Vänersborg	1964	10
KARLSSON, PETER, Kapten, Vänersborg	1970	12
KARLSSON, ROGER, Senior consultant, Vargön	1943	96
* CARLSSON, STIG, Smögen	1936	77
CARLSSON, THOMAS, Målaremästare, Vänersborg	1957	96
KARLSSON, TOMAS, Vänersborg	1970	12
CARLSSON, TORE, Vänersborg	1952	13
KARLSTRÖM, ROLAND, Vänersborg	1942	96
KIHLSTEN, CLAES-GÖRAN, Banktjänsteman, Vänersborg	1947	93
* KIHLLSTRÖM, LARS GÖRAN, Banktjänsteman, Frändefors	1936	65
* KJELLSSON, DAN, Vänersborg	1941	74
KJELLSSON, JOHAN, Vänersborg	1975	97
KJELLSSON, PATRIK, Tekniker, Vänersborg	1971	07
* KJELLSSON, UNO, Direktör, Hälleviksstrand	1944	74
KNUTSSON, ANDERS, Vänersborg	1944	05
KNUTSSON, BO, Pol.mag. Vänersborg	1945	90
KNUTSSON, FREDRIK, Vänersborg	1971	08
* KNUTSSON, LEIF, Arvika	1934	64
KNUTSSON, OVE, Nacka	1934	06
KOPP, INGENAR, Bohus	1936	07
KORP, JAN-OLOF, Vargön	1944	12
KORP, OVE, Färgelanda	1940	06
KORITZ, PETER, Läkare, Vänersborg	1939	02
* KORSE, KARL-GERHARD, Fil.lic., Vänersborg	1934	85
KRISTENSSON, LENNART, Ingenjör, Vänersborg	1932	99
KYLÉN, SVEN, Vänersborg	1959	06
KÄCK, LENNART, Ekonom, Vargön	1952	04
KÄCK, MARCUS, Sjuksköterska, Göteborg	1980	10
KÄLLGÅRD, ÅKE, Ingenjör, Vänersborg	1939	08
* KÄRVLING, ARNE, Redaktör, Vänersborg	1926	82
* KÄRVLING, URBAN, Journalist, Herrljunga	1957	85
LAND, SVEN-OLOF Direktör, Malmö	1942	09
LANDGREN, HENRIK, Vänersborg	1987	95
* LARSSON, ALF, Göteborg	1939	77
LARSSON, ALVAR, Direktör, Vänersborg	1943	03
* LARSSON, ANDERS, Spånga, ständig medlem	1963	63
LARSSON, ANDERS, Vargön	1969	08
LARSSON, ANDERS, Åstorp	1951	94
LARSSON, ARNE, Ingenjör, Vänersborg	1943	95
LARSSON, BO, Vänersborg	1947	13
LARSSON, BENNY, Brålanda	1956	13
* LARSSON, BERTIL, Sjöman, Vänersborg	1942	81
LARSSON, BÖRJE, Fastighetsmäklare, Brålanda	1959	09
LARSSON, BÖRJE, Grafiker, Vänersborg	1948	95
LARSSON, BJÖRN, Vänersborg	1975	97

LARSSON, CHRISTER, Samhällsbyggnadsschef, Vänersborg	1944	05
LARSSON, DAVID, Vänersborg, ständig medlem	1998	98
LARSSON, ERIK, Njurunda	1933	06
** LARSSON, GÖSTA, Civilingenjör, Stockholm ständig medlem	1936	55
* LARSSON, GÖTE, Posttjänsteman, Göteborg	1944	66
LARSSON, FRANKLIN, HENRIC, Vargön	1970	13
LARSSON, HÅKAN, Vänersborg	1957	11
LARSSON, INGEMAR, Civ. ing., Vänersborg	1955	96
LARSSON, INGEMAR, Plåtslagare, Huskvarna	1939	89
LARSSON, JAN-OLOV, Åkeriägare, Vänersborg	1946	03
LARSSON, JOAKIM, Vänersborg	1996	13
* LARSSON, JOHAN, Vänersborg, ständig medlem	1966	66
* LARSSON, LARS, Revisor, Hisings Backa	1943	68
LARSSON, LEIF, AV-chef, Vänersborg	1947	01
LARSSON, LEIF, Vänersborg	1962	10
LARSSON, LEIF, Chief Steward, Vänersborg	1968	13
LARSSON, LENNART, Mellerud	1962	07
LARSSON, LENNART, Vänersborg	1953	12
LARSSON, MARTIN, Trafikinspektör, Vänersborg	1961	05
LARSSON, MIKAEL, Laboratoriechef, Vänersborg	1959	04
LARSSON, OLA, Verkstadschef, Frändefors	1965	03
LARSSON, PER ARNE, Vänersborg	1953	00
** LARSSON, ROLF, Underinspektör, Skärholmen, ständig medlem	1924	56
** LARSSON, STIG, Direktör, Vänersborg, hedersledamot, innehavare av Gillets medalj (1990)	1935	57
* LARSSON, SVEN, A, Butiksbiträde, Vänersborg	1929	70
LARSSON, SVEN-ÅKE, Hamnchef, Vänersborg	1947	95
* LARSSON, YNGVE, Montör, Vargön	1927	77
* LARSSON, ÅKE, Vänersborg	1944	77
LAUDON, ANDERS, F.d. Skolläkare, Vänersborg	1932	01
LEJDSTRÖM, CARL-GUSTAF, Vänersborg	1947	10
LEJDSTRÖM, MICHAEL, Vänersborg	1968	10
LEIJON, STEFAN, Marknadskoordinator, Vänersborg	1964	08
LEVÁN, OLOF, Ingenjör, Trollhättan	1924	93
LIDÉN, JAN-GUNNAR, Vänersborg	1948	95
LIDHOLM, KARL ERIK, Vänersborg	1954	12
LIDHOLM, PETER, Vänersborg	1960	04
LILJEKVIST, KURT, Civilekonom, Vänersborg	1946	11
* LIND, HÅKAN, Jur.kand., Vänersborg, bisittare i styrelsen	1948	54
LIND, JESPER, Vänersborg	1975	83
* LIND, LARS, Civilingenjör, Lerum	1944	50
* LINDBERG, ANDERS, Bankdirektör, Upplands Väsby	1938	66
* LINDBERG, BENGT ARNE, Verkstadsarbetare, Vargön	1949	66
* LINDBERG, CARL-AXEL, Ingenjör, Vallda	1944	65
* LINDBERG, JAN, INGE, Ingenjör, Smedjebacken	1954	83
LINDBERG, JOAKIM, Vargön	1979	88
LINDSTRÖM, ANDERS, Vänersborg	1949	13
* LINDÉN, LARS, Civilingenjör, Vargön, ständig medlem	1954	75

LINDQVIST, LARSERIK, f.d. Kommunaldirektör, Partille.....	1925	01
LINDSKOG, HANS, Byråchef, Vänersborg.....	1940	94
LINDSTEDT, SVANTE, Vänersborg.....	1943	08
LINDVALL, PER, Vänersborg.....	1946	06
LINNARSSON, JÖRGEN, Ekonomiansvarig, Vänersborg.....	1948	97
LINNARSSON, LENNART, Vänersborg.....	1952	98
** LISS, PER-ARNE, Brålanda.....	1940	61
LIVÉN, EJE, f.d förste länsassessor, Vänersborg.....	1931	96
LJUNG, INGEMAR, Vänersborg.....	1966	94
LJUNGGREN, LARS GÖRAN, Inspektör, Frändefors.....	1946	98
LJUNGSTRÖMER, ANTON, Vänersborg.....	1989	01
LJUNGSTRÖMER, ARNE, Glasmästare, Vänersborg.....	1951	95
LOHEDEN, HÅKAN, Vänersborg.....	1962	13
LOHEDEN, KARL GUSTAV, Vänersborg.....	1925	95
LOHEDEN, PER, Stockholm.....	1959	13
LOHM, SÖREN, Kranmaskinist, Vänersborg.....	1942	93
LUNDBERG, ANDERS, Vänersborg.....	1977	05
LUNDBERG, GUNNAR, Vägmästare, Vänersborg.....	1955	02
LUNDBERG, ROGER, Vänersborg.....	1945	05
LUNDBERG, WIMAN, WILGOT, Vänersborg.....	2008	09
LUNDBORG, ANDERS, Studerande, Vänersborg.....	1994	00
* LUNDBORG, BO, Operasångare, Handen.....	1932	66
* LUNDBORG, ERIC, Köpman, Vänersborg, ständig medlem, Gillevärd.....	1957	66
LUNDBORG, GUSTAV, Studerande, Vänersborg.....	1987	00
* LUNDBORG, JAN, Vänersborg.....	1952	73
LUNDBORG, NIKLAS, Studerande, Vänersborg.....	1989	00
** LUNDBORG, STEN, Köpman Vänersborg.....	1925	42
†* LUNDBÄCK, BENGT, Dialystekniker, Vänersborg.....	1941	67
LUNDGREN, STEN ÅKE, Bilhandlare, Frändefors.....	1954	01
* LUNDGREN, ÅKE, Kriminalinspektör, Södertälje.....	1946	88
LUNDH, GUNNAR, Polismästare, Vänersborg.....	1935	94
LUNDH, STAFFAN, Zanzibar.....	1965	12
** LUNDIN, IVAR, Avsynare, Vänersborg, innehavare av Gillets medalj (1995).....	1919	52
* LUNDIN, JAN, Vänersborg.....	1936	69
* LUNDIN, PER, Köpman, Vänersborg.....	1953	55
LUNDQVIST, ULF, Banktjänsteman, Vänersborg.....	1946	93
LUNDSTRÖM, HERBERT, Länsveterinär, Vänersborg.....	1936	89
* LUNDSVIK, MAGNUSSON, ULF, Tandläkare, Källby.....	1926	64
* LÅNG, BÖRJE, Kurator, Trollhättan.....	1933	76
* LÅNG, KENT, Bankdirektör, Vargön.....	1940	80
LÅNG, KURT, Regionchef, Vänersborg.....	1951	06
LÅNG, OWE, VD, Vargön.....	1963	97
* LÅNG, STIG-ARNE, Konsult, Norrköping.....	1953	85
LÖNNEHAG, FREDRIK, Hissings kärra.....	1980	14
LÖFGREN, BENGT, Bagerikonditor, Vänersborg.....	1938	97
LÖFGREN, JERKER, Läkare, Vänersborg.....	1943	02

LÖNN, PER, Malmö.....	1977	08
LÖVBERG, THORE, fd. chefsåklagare, Vänersborg.....	1925	91
MAGNUSSON, ANDERS, Vänersborg.....	1944	06
* MAGNUSSON, DICK, Vänersborg.....	1943	72
MAGNUSSON, HANS, Vänersborg.....	1933	15
* MAGNUSSON, NILS, Folkskollärare, Ljungskile.....	1940	65
MAGNUSSON, PER, Bromma.....	1965	07
MAGNUSSON, S-O, Kyrkomusiker, Vänersborg.....	1942	12
MALM, CARL, Vänersborg.....	1983	14
MALM, GÖTE, Vänersborg.....	1921	96
MALM, RUNE, Vänersborg.....	1956	07
MALMBERG, NILS, Vänersborg.....	1990	00
MALMBORG, JOHAN, Civilekonom, Stockholm, ständig medlem.....	1975	76
* MARKLUND, BERTIL, Professor, Vänersborg.....	1945	80
MATTSSON, OLLE, Vänersborg.....	1945	10
MEIJER, JOHNNY, Vänersborg.....	1971	14
MELIN, KENT-OVE, Begravningsentr., Vänersborg.....	1959	06
MOLIN, ELVING, Vänersborg.....	1942	08
MOLLBERG, THOMAS, Tullinge.....	1949	06
* MOSSBERG, BERTIL, Uddevalla.....	1937	85
MOSSBERG, LEIF, Arbetsledare, Vänersborg.....	1931	90
MUNKBO, LEIF, Dals Rostock.....	1959	07
* MÅRTENSSON, ARNE, Bankdirektör, Djursholm.....	1951	87
MÅRTENSSON, BERNT, Skövde.....	1958	95
MÖLLER, ALEXANDER, Vänersborg.....	1991	15
MÖRK, SVEN-OLOF, Vänersborg.....	1942	08
NEJDMO, TOMMY, Vänersborg, ständig medlem.....	1947	05
NIDSJÖ, JAN-ERIC, Vänersborg.....	1935	99
NIDSJÖ, KENNET, Konstruktör, Vänersborg.....	1963	04
NILSÉN, PER, Malmö.....	1967	07
NILSSON, BERNT, Vänersborg.....	1948	99
* NILSSON, BO, Bankkamrer, Hisings-Kärra.....	1944	83
NILSSON, BO, Vänersborg.....	1943	08
* NILSSON, HANS, Kinna.....	1923	88
NILSSON, LARS, Vänersborg.....	1946	99
NILSSON, MATS, Rektor, Vänersborg.....	1949	04
NILSSON, PATRIK, Vänersborg.....	1968	10
* NILSSON, PER GÖSTA, Bokbindarmästare, Värnamo.....	1925	80
NILSSON, PER OLOF, Vänersborg.....	1961	03
NILSSON, PETER, Wien.....	1955	10
NILSSON, PETER, Kontorist, Vänersborg.....	1971	97
NILSSON, RAGNAR, Ingenjör, Vargön.....	1926	89
NILSSON, SÖREN, Vänersborg.....	1938	98
NILSSON, THOMAS, Vänersborg.....	1944	11
NORBERG, KENNETH, Vänersborg.....	1949	09
NORBERGER, JAN, Vänersborg.....	1947	12
* NORDGREN, KENT ALLER, Ingenjör, Vänersborg.....	1937	81
NORDMARK, STEFAN, Ekonomichef, Vänersborg.....	1957	12

NORDQUIST, HANS, Vänersborg	1925	95
NORDQUIST, PETER, Vänersborg	1954	12
NORDQVIST, P-O, Vänersborg	1963	14
NORÉN, HANS, Vänersborg	1966	11
NORLIN, BERNDT-OLOF, Vänersborg	1942	97
NORRMAN, JÖRGEN, Vänersborg	1965	14
NORRMAN, TOMMY, Posttjänsteman, Vänersborg	1944	90
NYLÉN, TORE, Civilingenjör, Lidköping	1936	89
NYSTRÖM, ULF, Smältv. arbetare, Vänersborg	1967	95
ODELIUS, CHRISTOFER, Vänersborg	1993	05
* ODELIUS, ERIK, Byggmästare, Vänersborg, ständig medlem	1934	79
* ODELIUS, SVEN ERIK, Vänersborg, ständig medlem	1957	79
ODHAMMAR, IVAN, Vänersborg	1932	06
OLAUSSEN, GÖRAN, Trollhättan	1938	99
OLOFSSON, CLAS-GUNNAR, Skötare, Vänersborg	1952	11
OLOVSSON, BENGT, Frändefors	1951	10
OLSEN, POUL, Frisörmästare, Vänersborg	1938	91
OLSSON, ANDERS, Vänersborg	1978	07
OLSSON, BJÖRN, Vänersborg	1939	04
OLSSON, BOSSE, Institutionschef, Vänersborg	1948	07
* OLSSON, CHRISTER, V. Montör, Vänersborg	1956	83
** OLSSON, FOLKE, Tekniker, Vänersborg	1929	48
OLSSON, LARS-OLOV, Vänersborg	1949	05
* OLSSON, LENNART, Ingenjör, Vänersborg	1928	78
OLSSON, MATS, Frändefors	1968	14
OLSSON, PETER, Vänersborg	1956	13
* OLSSON, ROLF, Företagsekonom, Vänersborg	1949	72
OLSSON, THOMAS, Värnamo	1961	13
OLSSON, ULF, Ombudsman, Vänersborg	1962	09
* OLSSON, ÅKE, Köpman, Vänersborg	1945	83
OLSSON, ÅKE, Bilmekaniker, Vänersborg	1933	04
PAJUSI, ARWO, Antikvarie, Söderåkra	1965	99
PALM, RÅGER, Vänersborg	1945	13
* PALMSTRÖM, ALLAN, Lärare, V:a Frölunda ständig medlem	1933	76
* PATRIKSSON, ANDERS, Arkitekt, Vargön	1960	85
* PATRIKSSON, HENRIK, Driftingenjör, Vänersborg	1965	85
PATRIKSSON, HÅKAN, Företagskonsult, Vänersborg	1946	94
* PATRIKSSON, MAGNUS, Rådman, Timmersdala	1965	85
* PATRIKSSON, RUNE, Köpman, Vänersborg	1937	65
PAULSSON, JONAS, Vänersborg	1977	09
PAULSSON, MATTIAS, Snickare, Vänersborg	1975	10
PAULSSON, ÅKE, Skara	1946	97
* PERMVALL, OSKAR, Civilingenjör, Älvsjö	1957	88
PERSSON, HANS OLOF, Vänersborg	1974	90
PERSSON, JONNY, Fastighetsmäklare, Vänersborg	1948	95
PERSSON, KENNET, VD, Vänersborg	1962	08
PERSSON, KENNETH, Vänersborg	1946	10
PERSSON, MAGNUS, VD, Vänersborg	1967	05

PERSSON, STIG, Direktör, Vänersborg	1949	04
* PERSSON, SVEN-OLOF, Vänersborg.....	1925	77
PERSSON, ÅKE, Vänersborg	1933	08
* PETERSON, CHRISTER, Kommunalarbetare, Vänersborg.....	1943	71
PETERSON, ERNST, Fil. mag, Vänersborg	1931	98
PETERSON, KARL-AXEL, Västra Frölunda.....	1940	95
PETERSSON, KARL-ERIK, Bälunge	1935	04
* PETERSSON, OLOF, Montör, Vänersborg.....	1923	77
PETERSSON, SET, Vänersborg.....	1965	15
PETTERSSON, BJÖRN, Elektriker, Vänersborg.....	1962	92
PETTERSSON, BENNY, Vänersborg.....	1957	12
PETTERSSON, INGEMAR, Kungshamn.....	1950	99
PETTERSSON, NILS ÅKE, Vänersborg.....	1941	94
PETTERSSON, TOMMY, Gråstorp.....	1957	96
PRINS, EDDIE, Frisör, Vänersborg, ledamot beredningsnämnden	1971	94
PRINS, SETH, Frisör, Vänersborg	1947	94
** PÅRUD, NILS, Universitetslektor, Umeå, ständig medlem, innehavare av Gillets medalj (1980).....	1923	52
QUENTZER, BERTIL, Lektor, Saltsjöbaden.....	1935	98
RAHM, BÖRJE, Vargön.....	1947	13
* RAHM, GUNNAR, Apotekare, Göteborg.....	1929	66
RAHM, JAN-OLOF, Vargön	1946	12
RAMM, TOMMY, Vänersborg.....	1948	09
* RAMNEMYR, BJÖRN, Mätningstekniker, Vänersborg.....	1943	72
RAPP, ALFRED, Sjukhemsdir., Vänersborg	1943	03
RAPP, CARL, Vänersborg.....	1992	05
RAPP, MARCUS, Vänersborg.....	1994	05
RAPP, PATRIK, Vänersborg.....	1962	00
RAPP, URBAN, Vänersborg.....	1968	05
RASMUSSEN, NILS ERIK, Vänersborg.....	1948	14
REIMERS, GÖSTA, Göteborg	1943	02
ROBERTSSON, SÖREN, Vänersborg	1934	14
ROHLIN, LENNART, Vänersborg.....	1946	11
ROSENBERG, TORSTEN, Folkskollärare, Trollhättan	1934	04
ROSENGREN, BENGT, Avd. chef, Vänersborg.....	1946	05
* ROSENGREN, KARL-ERIK, Ingenjör, Vänersborg	1938	71
* ROSLIN, LENNART, Ingenjör, Ryssby.....	1945	79
** ROSLIND, SVEN-GUNNAR, Opt, Mellerud, ständig medlem	1940	58
RUDSTRÖM, LARS, Samhällsplanerare, Vänersborg	1957	02
RUSSBERG, BERNDT, Konstnär, Vänersborg	1931	99
RUSSBERG, KENT, Vänersborg.....	1939	11
RUSSBERG, MIKAEL, Civ. ingenjör, Vallentuna.....	1969	04
RYBERG, EVERT, Lagerchef, Perstorp.....	1940	90
RYBERG, LENNART, Styckmästare, Vänersborg	1932	90
RYDING, SVEN, Vänersborg	1940	04
RÅDMARK, THURE, Överläkare, Vänersborg.....	1952	99
* SAHLIN, PER-ANDERS, Fil.kand. Enskededalen.....	1945	50
SAHLSTEN, BO, Trollhättan.....	1950	05

* SALANDER, HÅKAN, Doktor, Vänersborg	1939	85
SALONEN, ARVID, Tandläkare, Stockholm	1980	87
SALONEN, BÖRJE, Örebro	1951	95
SALONEN, EMIL, Göteborg	1977	87
* SALONEN, LARS, Tandläkare, Vänersborg, bisittare i styrelsen	1948	81
SALONEN, OSKAR, Vänersborg	1987	89
* SAND, NILS OLOF, Köpman, Vänersborg	1933	76
SANDGREN, ROGER, Vänersborg	1954	14
SCHAGERSTRÖM, ROLAND, F.d. Brandmästare, Vänersborg	1936	05
SCHMIDT, JESPER, Vänersborg	1960	15
SCHMIDT, THOMAS, Vänersborg	1950	14
SELIN, LEIF, Direktör, Vänersborg	1947	02
SEGERTOFT, HANS, Vänersborg	1938	14
SILLÉN, SVEN, Frändefors	1950	15
SJÖBERG, KJELL, Fastighetsingenjör, Vänersborg	1942	01
SJÖGREN, BENGT O.T, Göteborg	1932	07
SJÖSTAD, EMIL, Vänersborg	1990	00
* SJÖSTAD, LEIF, Elektriker, Vänersborg	1958	81
* SJÖSTRAND, CHRISTER, Civilingenjör, Göteborg	1943	79
SJÖSTRAND, GÖRAN, Ingenjör, Vänersborg	1944	94
* SJÖSTRÖM, JAN, Köpman, Vänersborg	1930	77
* SJÖSTRÖM, ROLF GEORG, Golvläggare, Vänersborg	1926	87
SJÖSTRÖM, STAFFAN, Adjunkt, Vänersborg	1954	10
SKAGERLIND, HANS-RUNE, Göteborg	1937	08
SKARSJÖ, LENNART, Företagsförmedl., Grebbestad	1945	99
SKANTZE, LARS, Vänersborg	1968	13
SKOOGH, ANDREAS, Drifttekniker, Vargön	1979	95
SKOOGH, EIVIND, Vänersborg	1947	08
* SKOOGH, GUNNAR, Fastighetsmäklare, Vänersborg, hedersledamot, innehavare av Gillets medalj (2007)	1937	69
SKOOGH, JAN-OLOF, Auktoriserad redovisningskonsult, Karlstad	1952	95
** SKOOGH, LARS-OLOF, Trafikmästare, Vänersborg	1925	58
SKOOGH, LENNART, Sollentuna	1949	92
** SKÖLDEBERG, KARL-AXEL, Billackerare, Vänersborg	1927	62
SOLVANG, KÅRE, Vargön	1937	13
SPJUTH, LENNART, Civilingenjör, Oxelösund	1949	02
STAKE, BENGT OLOF, Vänersborg	1946	03
STAKEBERG, HÅKAN, Vänersborg		13
STALFORS, LEIF, Vänersborg	1939	98
* STALFORS, TOMAS, Vänersborg	1948	83
STARK, DAN, Vänersborg	1946	02
STEINER, ARNE, Vänersborg	1945	09
STENSON, MORGAN, Uddevalla	1960	07
* STENSTRÖM, GÖRAN, Pol.mag. Göteborg	1939	74
* STENSTRÖM, ROLF, TV-tekniker, Vänersborg	1937	76
STERNER, ANDERS, Instrumentkontrollant, Vänersborg	1955	94
STJERNDAHL, ULF, Vänersborg	1960	13
STJÄRNERED, BERTIL, Vänersborg	1940	10

STORM, GÖRAN, Nol.....	1946	02
STORM, LARS, Vänersborg	1962	11
STRAND, JAN-OLOF, Banktjänsteman, Vänersborg.....	1969	99
STRAND, JOHAN, Vänersborg.....	1967	97
STRAND, LENNART, Behandlingsassistent, Vänersborg	1946	01
STRAND, OLLE, Vänersborg.....	1931	93
STRANNE, HENRIK, Vänersborg.....	1964	97
* STRANDBERG, BERTIL, Köpman, Uddevalla.....	1921	75
STRID, BROR, Vänersborg.....	1944	04
* STRIVE, STAFFAN, Sjökapten, Ljungskile	1960	85
STRÖM, DAG, Vänersborg.....	1951	04
* STRÖM, PER, Byggnadsingenjör, Motala.....	1920	76
* STRÖM, RAGNAR, Civilingenjör, Stockholm	1939	82
* STRÖM, SÖREN, Redaktör, Vänersborg.....	1934	67
* STRÖMBERG, REINE, Fastighetschef, Vänersborg.....	1938	88
STÅHLBERG, PER OLOF, Plåtslagare, Vänersborg.....	1944	95
STÖÖK, ANDERS, Vänersborg.....	1937	09
* SULTAN, JAN, Förvaltare, Vänersborg	1934	84
SUNDEFORS, HARTVIG, Fd Järnvägsexp. Vänersborg.....	1927	94
* SUNDELIUS, CLAS, Ingenjör, Vänersborg	1936	75
SUNDELIUS, JONAS, Vänersborg	1963	04
SUNDSTRÖM, BERNT, Västra Tunhem.....	1945	14
* SUNNERDAHL, SVEN-OLOF, Reparatör, Vänersborg	1938	79
SVANBERG, BERTIL, Vänersborg	1925	04
* SVANBERG, HENRIK, Vänersborg, ledamot beredningsnämnden.....	1966	84
* SVANBERG, MARTIN, Ingenjör, Trollhättan	1962	84
SVANBERG, ÅKE, Informationschef, Strömstad.....	1943	96
SVANLING, THOMAS, Byggnadstekniker, Vänersborg	1958	05
SVENN, JOACIM, Vänersborg.....	1960	13
SVENSSON, ALF, Droskägare, Vänersborg.....	1957	94
* SVENSSON, BENGT, Representant, Vänersborg	1932	64
SVENSSON, BERTIL, Brandförförman, Vänersborg	1924	93
SVENSSON, CHRISTER, Vänersborg.....	1943	90
SVENSSON, GÖRAN, Brandman, Vänersborg.....	1956	01
SVENSSON, GÖRAN, Kungshamn	1951	08
SVENSSON, HANS, Vaktmästare, Vänersborg.....	1957	05
SVENSSON, KENT, Vänersborg	1937	04
* SVENSSON, LARS, Civilingenjör, Barsebäck.....	1950	76
* SVENSSON, LARS-GUNNAR, Vänersborg.....	1952	80
* SVENSSON, LENNART, Vänersborg	1952	80
SVENSSON, MATS OVE, Kommunchef, Kungshamn.....	1949	14
SVENSSON, STEFAN, Driftstekniker, Vänersborg	1966	04
SVENSSON, ÅKE, Vänersborg	1948	12
SWAHN, JANERIC, Vänersborg	1950	05
SYLVÉN, FRED, Vänersnäs	1949	15
SÄVBLOM, DAG, Vänersborg.....	1964	07
* SÖDERBOM, LARS-ÅKE, Målare, Vänersborg.....	1954	81
SÖDERKVIST, GUNNAR, Snickare, Vänersborg	1955	92

SÖDERQVIST, NILS-ERIK, Riksdagsman, Brålanda	1948	95
SÖDERROS, STEN, Uddevalla	1951	04
* SÖDERSTRÖM, LEIF, Vänersborg	1960	84
* SÖDERSTRÖM, PER ARNE, Kamrer, Vänersborg	1933	66
* SÖDERSTRÖM, STIG, Vänersborg	1940	83
* SÖDERSTRÖM, SVEN, Postmästare, Vänersborg	1933	83
TALLBO, BO, Vänersborg	1952	95
* TENGBLAD, SVANTE, Ekonomichef, Vänersborg	1953	87
** THERNQUIST, KJELL, Redovisn.konsult, Vänersborg, hedersledamot, innehavare av Gillets medalj (1990)	1939	50
* THORELL, SUNE, Logistiker, Båstad	1955	88
THORNELL, ERLAND, Vänersborg	1943	08
THORSSON, BRUNO, Rådman, Vänersborg	1941	01
THORVALDSSON, CARLSSON, PER, IT-Tekniker, Brålanda	1962	04
THUNBERG, BO, Biolog, Kil	1952	01
* THUNBERG, SVEN, Kommunalarbetare, Vänersborg	1935	79
THÖRNKVIST, OVE, Kommundirektör, Uddevalla	1960	10
** TIBBLIN, LENNART, Arbetsledare, Lerum	1935	61
* TIDSTRAND, LENNART, Kamrer, Alingsås	1936	76
TIMMERFORS, STIG, Frändefors	1938	03
TOMELIUS, HALVARD, Vänersborg	1921	98
TORNBERG, LARS, Vänersborg, innehavare av Gillets medalj (2010)	1934	02
TROPP, INGVAR, Skattkärn	1940	01
* TURTELL, LARS, Byggnadsingenjör, Vänersborg	1942	80
TVIKSTA, EVALD, Ödsmål	1935	04
* TVIKSTA, INGEMAR, Vänersborg	1933	85
TÖRNER, SVEN-OLOF, Vänersborg	1950	98
* ULLDAHL, CONNY, Distributör, Vänersborg	1956	88
* ULVEGÄRDE, DAG, Pol.mag. Onsala	1941	69
UTTER, KARL ANDERS, Frändefors	1947	95
WADELL, LEIF, Köpman, Göteborg	1940	01
* WADMAN, DAG, Bankdirektör, Vänersborg	1949	80
WAERN, FREDRIK, Lantmästare, Vargön	1943	89
WAGNERVIK, THOMAS, Miljöchef, Vänersborg	1956	11
* WAHLIN, BJÖRN, Distr.överläk, Thun Schweiz	1942	85
* WAHLIN, JACOB, Vargön	1960	71
* WAHLIN, TORSEL, Docent, Upphärad	1943	85
WALLIN, BJÖRN, Civilingenjör, Vänersborg	1939	94
WALLIN, KENNETH, Målare, Vänersborg	1964	92
WALLTIN, HÅKAN, Bid Manager, Vänersborg	1968	01
WADENBRANDT, ULF, Vänersborg	1968	12
WANNERUD, LARS, Vänersborg	1924	05
WASSÉN, HANS, Vänersborg	1952	04
WASSÉN, LARS, Vänersborg	1966	04
* WASSENIUS, SVEN, Tandläkare, Vänersborg	1927	77
WEGRAEUS, BJÖRN, Lund	1969	82
* WEGRAEUS, FREDRIK, Göteborg	1965	82
* WEISS, ANDERS, Byrådirektör, Munkedal	1940	66

* WELÉN, PER, Civ. Ingenjör, Trollhättan	1960	73
* WENNERBERG, LENNART, Kontrollant, Vänersborg	1951	75
WENNERBERG, MATS, Platschef, Vargön	1942	02
* WENNERBERG, YNGVE, Telearbetare, Vänersborg	1934	79
WENNERBERG, FREDRIK, Vänersborg	1990	04
* WENNERBERG, HENRIK, Vänersborg	1948	85
* WENNHAGE, PER, Tekn. dr. Älvsjö	1966	80
WENNLIND, BÖRJE, Vänersborg	1937	05
WERNER, CLAES, Maskinist, Vargön	1945	09
* WERNER, SVEN, Tekn. Dr, Steninge	1952	77
WERNSTÅHL, OLLE, Ingenjör, Vänersborg	1953	14
VESSBY, ENAR, Gamleby	1939	05
* WESTERBERG, BO, Ingenjör, Vänersborg	1940	76
* WESTERBERG, LARS, Vänersborg	1928	81
WESTERBERG, PETER, Byggnadsingenjör, Oslo	1972	12
* WESTERLUND, ÅKE, Regionchef, Vänersborg, ledamot beredningsnämnden	1950	80
* WESTHALL, HÅKAN, Kronofogde, Vänersborg	1938	74
* WESTHALL, SVEN, Ingenjör, Vänersborg	1945	75
WIESLANDER, CLAES, Göteborg	1938	12
WILHELMSSON, BENGT, Vänersborg	1962	15
* WULF, ERIK, Civilekonom, Lerum	1950	63
VÄNERLÖV, INGEMAR, Riksdagsledamot, Vänersborg	1944	94
** WÄRNE, ORVAR, Kontorist, Trollhättan	1928	53
* ZETTERBERG, CHRISTER, Näringslivssekr., Vänersborg, Gilleskrivare ...	1945	88
† ZETTERBERG, CURT, Hamburgsund	1943	01
ZICKERMAN, MAGNUS, Helsingborg	1955	05
ÅBERG, DAN, Vänersborg	1956	12
* ÅBERG, GERT-OLOF, Byggnadssnickare, Vänersborg	1958	74
ÅHLUND, BO, Ingenjör, Vänersborg	1944	95
ÅHLUND, JOHAN, Banktjänsteman, Vänersborg	1974	11
* ÄNGERMARK, WILHELM, Antikvarie, Uddevalla, ständigt medlem	1924	85
ÖHGREN, ANDREAS, Frändefors	1972	01
ÖHMAN, OVE, Byggnadsarbetare, Vänersborg	1958	11
ÖRTENBLAD, ROLF, Distriktschef, Vargön	1934	93
ÖSTERBERG, JAN, Inköpschef, Ljungskile	1937	90
ÖSTH, BENNY, Verkstadsschef, Vänersborg	1941	05
ÖSTH, JOACHIM, Vänersborg	1965	13
* ÖSTLING, HARRY, Verkstadsarbetare, Vänersborg	1920	74

Antal medlemmar: 974

** Berättigade till 25-årsstecknet*

Gilletts Plusgironummer är 32 93 19-8

*** Berättigade till 50-årsstecknet*

För att underlätta arbetet med medlemsförteckningen ombedes gillebröderna att till Gillet anmäla ev. ändring av adress, titel m.m. till

Vänersborgs Söners Gille
Göran Hagborg, Öxneredsvägen 117 B
462 61 Vänersborg

epost: hagborg@tele2.se

www.vanersborgssonersgille.se

Omvandling av Trenova och Hagaparken 2014 - 2015

Willys parkering och den nya gallerian vid Trenova april 2015. Foto: Karl Bernling.

Nybyggnation i Hagaparken maj 2015. Foto: Karl Bernling.

www.vanersborgssonersgille.se

Styrelseberättelse 2014

Styrelsen för Vänersborgs Söners Gille får härmed avge följande berättelse för verksamhetsåret 2014, Gillets 109:e.

Styrelsen har under året arbetat i enlighet med Gillets ändamål, att anordna gillestämmor, att publicera uppsatser eller medverka i andra sammanhang, som kan befördra kännedom om Vänersborg samt att förvalta donationer och utdela stipendier och utmärkelser.

Således har Gillet samlats till Årsstämma den 9 april i Lagergrenska Huset med ett 80-tal deltagare. Sedvanliga förhandlingar följdes av ett föredrag av Stig Bertilsson, som på ett personligt och trivsamt sätt berättade om kampen att få arrangera Bandy VM och om förberedelserna och engagemanget hos ett stort antal medhjälpare och funktionärer. Vid stämman tilldelades Stig Bertilsson Gillets medalj.

Högtidsstämman avhölls den 31 oktober i Vänersborgs Teater i närvaro av ett drygt 100-tal gillebröder. Efter förhandlingarna följde presentationen av Gillets Årskrönika, med sedvanlig blandning av allvar och humor av Håkan Lind i ordinarie krönikören Lars Salonens frånvaro. Som avslutning visade Lars Tornberg en nostalgisk film med återblickar från Bandy VM i Vänersborg 1979.

Gillets Ungdomsstipendium utdelades detta år till Cykelklubben Wänershof för deras betydelsefulla ungdomsarbete, vilket fostrat cyklister på högsta internationella nivå. Sedan Gillet övertagit ansvaret och fondmedel från Sångsällskapet Sjung-Sjung, överlämnade Peter Johansson i samband med nationaldagsfirandet ett stipendium till Hanna Sandgren, en kompetent mottagare med en vacker sopranröst. Utdelningen av musikstipendier ur Elis Ullmans minnesfond anordnades den 12 oktober i Kyrkan. Konserten inleddes av stipendiaterna Sofia Östling och Kristine Aukner på orgel respektive trumpet. Därefter visade stadens stolthet, Musikskolan, upp sig med sina duktiga elever.

Gillet fortsätter sin inslagna väg att stödja kunskapen och berika information om staden och samhället. Gillet har vid museets julmarknad fortsatt sin försäljning av ”Boken om Blåsut”. Som ett komplement till boken och i syfte att bereda medlemmar i Gillet fler möjligheter till att träffas genomfördes en rundvandring på Blåsut den 20 maj. En skön majkväll samlade ett 50-tal deltagare. Dessutom har Gillets årsskrift utkommit med sin 83:e årgång. Beslut har också tagits att

fortsätta bekosta ytterligare informationsskyltar, senast över det gamla övningsfältet Nygårdängen.

Gillegolfen genomfördes i augusti med 28 deltagare och tävlingen vanns av Leif Hallberg.

Gillet har numera beslutat gå med som betalande medlem i Forum Vänersborg.

Inför julen har ett antal julblommor på sedvanligt sätt delats ut. De ges till personer, vilka särskilt bör tackas eller som behöver en uppmuntran inför julen. En verksamhet som alltid väcker stor uppskattning och ibland även förvåning, ”Varför blir just jag ihågkommen? En verksamhet som väl fyller sitt syfte.

Styrelsen har under året tagit beslut om att rusta upp byggnaderna genom reparation av fasader, vindskivor och tak. Även utvändig ommålning kommer att genomföras. Allt arbete skall vara klart innan sommaren 2015.

Styrelsen har under året haft tio protokollförda sammanträden. Styrelse, Beredningsnämnd, Årsskriftsnämnd, Veteranerna samt olika arbetsgrupper har dessutom samlats för att bereda olika frågor och stärka gemenskapen. Styrelsen har under året bestått av Peter Johansson, 1:e Älderman, Joakim Bernling, 2:e Älderman, Göran Hagborg, Kassafogde, Christer Zetterberg, Gilleskrivare, Eric Lundborg, Gillevärd, Håkan Lind, Bisittare och Lars Salonen, Bisittare.

Vänersborg i mars 2015.

Christer Zetterberg

Gilleskrivare

Årsbokslut 2014

Resultaträkning

Intäkter

Medlemsavgifter	180 749:-
Bokförsäljning	14 712:-
Övriga intäkter	2 170:-

Kostnader

Kostn årsskrift	93 980:-
Annonsintäkter	-32 500:-
Nettokostnad årsskrift	61 480:-
Lokalkostnader	44 551:-
Telefon, porto	10 293:-
Sammanträdeskostnader	15 112:-
Uppvaktningar	12 769:-
Annonsering	5 582:-
Kontorskostnader	17 850:-
Övriga kostnader	10 750:-
Räntekostnader	663:-
Skatter	-373:-
Årets överskott	18 954:-

Summa 197 631:-

Summa 1 365 437:-

Balansräkning 2014 12 31

Tillgångar

Kassa bank, plusgiro	430 909:-
Fonder	857 028:-
Övriga fordringar	2 500:-
Inventarier	75 000:-

1 365 437:-

Skulder, Eget kapital

Diverse skulder	5 795:-
Eget kapital Fonder	647 400:-
Eget kapital Gillet	369 704:-
Eget kapital Sjung Sjung	323 584:-
Årets överskott	18 954:-

1 365 437:-

GRANSKNINGSBERÄTTELSE

Undertecknade, som utsetts att granska Vänersborgs Söners Gilles räkenskaper och förvaltning för år 2014, får efter fullgjort uppdrag avgiva följande berättelse.

För uppdragets fullgörande har vi tagit del av Gillets samt dess fonders räkenskaper och styrelsens berättelse samt i övrigt företagit de granskningsåtgärder vi ansett nödvändiga. Någon anledning till anmärkning föreligger inte beträffande de till oss överlämnade handlingarna, bokföringen, inventeringen av dess tillgångar eller eljest beträffande Gillets förvaltning.

Med anledning härav tillstyrker vi full ansvarsfrihet för den tid granskningen avser.

Vänersborg den 20 februari 2015

Jan-Olof Strand
Granskningsman

Lennart Svensson
Granskningsman

www.vanersborgssonersgille.se

VÄNERSBORGS SÖNERS GILLE 2015

Styrelse

JOHANSSON, PETER, Museichef, 1:e Älderman 2011 (2008)
BERNLING, JOAKIM, Advokat, 2:e Älderman 2011 (2008)
ZETTERBERG, CHRISTER, Näringslivssekreterare, Gilleskrivare 2003 (2002)
HAGBORG, GÖRAN, Redov.konsult, Kassafogde 1993 (1980)
LUNDBORG, ERIC, Köpman, Gillevärd 2008 (2006)
SALONEN, LARS, Tandläkare, Bisittare 2006
LIND, HÅKAN, Jur.kand, Bisittare 2008 (2003)
BOMAN, GÖRAN, Försäljningschef, Ersättare 2008
ALFREDSSON, LARS, Administrativ chef, Ersättare 2011

Beredningsnämnd

ZETTERBERG, CHRISTER, Gilleskrivaren
WESTERLUND, ÅKE, Regionchef
SVANBERG, HENRIK, Ingenjör
PRINS, EDDIE, Frisör
JOSTEN, HENRIK, Lärare
ERIKSSON, PATRICK, Egenföretagare

Årskriftnämnd

BERNLING, JOAKIM, 2:e Älderman
BERNLING, KARL, Postiljon
BOMAN, GÖRAN, Försäljningschef
JARHED, GUNNAR, Banktjänsteman
AHLIN, GÖRAN, Ingenjör
KNUTSSON, BO, Pol mag
JOHANSSON, PETER, Museichef
HEDQVIST, PER, Byråassistent
LINNARSSON, LENNART, Begravningsentreprenör

Granskningsmän

STRAND, JAN-OLOF, Bankchef
SVENSSON, LENNART, Intendent
WASSÉN, LARS, Banktjänsteman, suppleant

GILLET'S ÄLDERMÄN

Stadskassören Ferdinand Hallberg	1905-1920
Direktören Edwin Andersson	1921-1935
f.d Fältläkaren Karl Gustaf Cedergren	1936-1941
Borgmästaren Bertel Hallberg	1942-1953
Landskamreraren Gunnar Hjorth	1954-1964
Länspolismästaren Erik Sahlin	1965-1973
Kamreraren Olov Janson	1974-1979
Fd. Disponenten Sven Lind	1980-1990
Direktören Stig Larsson	1991-2005
Ingenjören Göran Ahlin	2006-2010
Museichefen Peter Johansson	2011-

Gillet's styrelse leddes till 1933 av en ordförande. Detta år infördes beteckningen Förste Älderman samtidigt som styrelsens övriga ledamöter fingo sina nuvarande titlar

www.vanersborgssonersgille.se

MEDLEMSINFORMATION

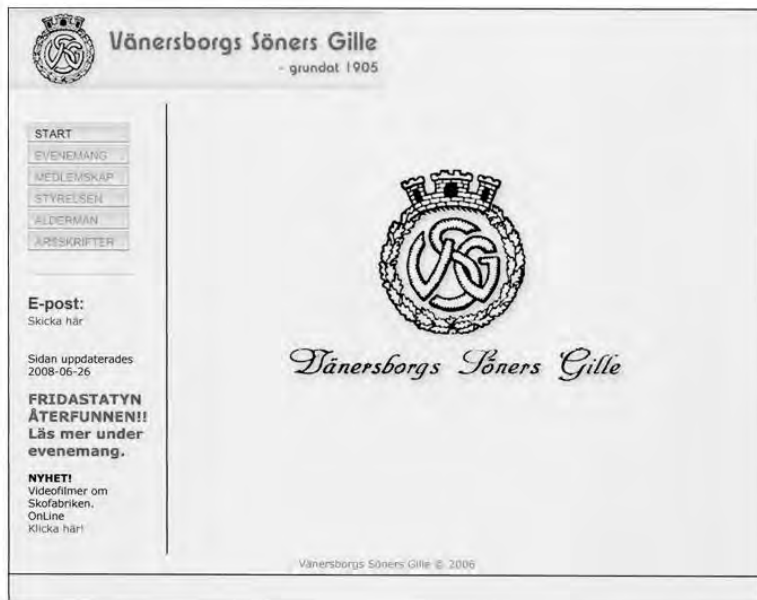
Gilletts hemsida

Vänersborgs Söners Gille har naturligtvis en egen hemsida på det s.k nätet. Vi försöker efter bästa förmåga att hålla den uppdaterad och aktuell. Du loggar in på internetadressen: www.vanersborgssonersgille.se och hamnar på vår startsida, där Du finner de senaste nyheterna och flikar som leder till vidare information. Du kan ex. läsa samtliga årsskrifter sedan 1932.

Genom att klicka på fliken ”Medlemskap” kan Du enkelt anmäla nya medlemmar genom att fylla i formuläret och sända det via e-post direkt till Gillet.

Medlemsförteckningen

Den medlemsförteckning som Du finner i årsskriften är inte till alla stycken helt korrekt vad avser titlar, bostadsort mm. Vi uppskattar om Du meddelar oss eventuella felaktigheter antingen via e-post: hagborg@tele2.se eller genom ett telefonsamtal till Göran Hagborg 0521-17705 eller brevledes till adress: Vänersborgs Söners Gille, Göran Hagborg, Öxneredsvägen 117 B, 462 61 Vänersborg.

www.vanersborgssonersgille.se

Vänersborgs Söners Gilles styrelse 2015

*Bakre raden fr. vänster Christer Zetterberg, Håkan Lind, Eric Lundborg, Lars Salonen.
Framre raden fr. vänster Joakim Bernling, Peter Johansson, Göran Hagborg.*

www.vanersborgssonersgille.se

Årsskriftsnämnden 2015

*Fr.v. Karl Bernling, Göran Boman, Per Hedqvist, Gunnar Jarhed, Göran Ahlin, Joakim Bernling, Lennart Linnarsson, Peter Johansson. På bilden saknas Bo Knutsson
Foto: Karl Bernling*

 <p>SCOOZ VÄSK- & SKOMODE</p> <p>Edsgatan 19 E, Vänersborg. Tel 0521-142 46 www.scooz.se</p>	<hr/> <p>ASPERA <i>Skadedjurskontroll</i></p> <p><i>Fasadtvätt, takrengöring</i> Tel. 0730-35 67 70</p>
<p>Ståhlbergs Plåtslageri</p> <p>Tenggrenstorpsvägen 17 462 56 Vänersborg Tel. 0521-194 16 Fax 0521-642 45</p>	<p>PRINS <i>frisersalong</i></p> <p><i>Kungsgatan 17, Vänersborg</i> Tel. 0521-668 95 www.prins.se</p>
<p>mid MARKETING</p> <p>Reklam och marknadskommunikation</p> <p>Vänersborg Uddevalla Göteborg www.midmarketing.se</p>	<p>Skiffer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skiffer för utom- och inomhusbruk • Köksbänkar i granit • Marmor <p> SKIFFERFORUM</p> <p>VÄNERSBORG Industrigatan 2, Vänersborg • 0521-71 12 13 www.skifferforum.se</p>
<p>- Säljande samarbete på 190 orter -</p> <p> Svensk Fastighetsförmedling</p> <p>Edsgatan 6 VÄNERSBORG Tel. 0521-655 50</p> <p>ENDA FRISTÅENDE RIKSOMFATTANDE MÄKLARFÖRETAG</p>	<p>VÄNERSBORG MÅLERI</p> <p>Verkstaden Sundsgatan 37 Tel. 0521-71 12 25 malarn@vanersborgsmaleri.se</p>

www.vanersborgssonersgille.se

 <p>blixt BEGRAVNINGSBYRÅ Vänersborg 0521-71 11 63 Trollhättan 0520-160 02</p>	 <p>Vänersborgs kommun - attraktiv och hållbar i alla delar, hela livet</p>
 <p>VÄNERSBORGS BOSTÄDER 0521 - 260 260</p>	 <p>Länsförsäkringar Fastighetsförmedling Vänersborg/Trollhättan Tel. 0521-27 32 80 Tel. 0520-49 49 30</p>
  <p>Gropbrovägen 2 Vänersborg Tel. 0521-140 35</p>	<p>OPTIKER LILJELOOD <i>Det Personliga Snälla Familjeföretaget</i> <i>Vi är inte Nijda förrän Du är Nijda!</i></p> <p><i>Leg. Optiker • Kontaktlinsebehörighet • Arbetemedicinskebehörighet • Synergonom.</i></p> <p>Sundsgatan 11 Vänersborg Tel. 0521-10 000</p>
<p>Lundborgs HERREKIPERING EDSGATAN 14 VÄNERSBORG TEL 104 14</p>	<p>hanssonbil.se</p>

www.vanersborgssonersgille.se

<p><i>Vi finns, om du behöver oss</i></p> <p>Vi kan hjälpa dig med bilens annat begravnng, gravsten, junder och försäkringar. Du är varmt välkommen in på vårt kontor Vi gör även sambesök utifrån ditt dygnst runt.</p> <p>Edsgatan 22, Vänersborg, tel. 0521 103 60 www.fonus.se</p> 	<p>VASSBOTTENS BIL</p> <p>KIA MOTORS</p> <p>Östra vägen 28, VÄNERSBORG tel. 0521-192 22</p>
 <p>0521-57 57 20</p>	<p><i>Mäklarhuset</i> <small>HOME OF HOUSEBOOK</small></p> <p>Hamngatan 9 i VÄNERSBORG telefon 0521-680 85 www.maklarhuset.se</p>
<p><i>Knutssons</i></p> <p><i>Antik- och Konsthandel AB</i> Bo Knutsson</p> <p>Kungsgatan 3, Vänersborg 0521-660 77</p>	<p>MALMSTRÖMS</p> <p>ur • guld • vänersborg</p> <p><i>Din Guldbutik i Trestad</i> <i>Edsgatan 21 Vänersborg</i> <i>Tel. 0521 - 106 95</i></p>
<p>interflora fresh</p> <p><i>Therquist</i> <i>Blomsterhandel</i></p> <p>Edsgatan 19, 462 21 Vänersborg Telefon 0521-100 63</p>	<p>Handelsbanken -En riktig bank</p> <p>Edsgatan 11, Box 116, 462 34 Vänersborg Tel 0521-28 28 00, fax 0521-646 76 www.handelsbanken.se/vanersborg</p>

VÄNERSBORGS MUSEUM

– Upptäcktsresor i tid och rum –

Telefon: 0521-600 62, 070-544 75 39

www.vanersborgsmuseum.se

*Klockor
& Smycken*

Din urmakare i Vänersborg

Butik och verkstad

0521-10762 • Sundsgatan 9c

mediatryck

Magnetvägen 10
TROLLHÄTTAN

0520-47 99 50

ttela

Det finns alltid något att längta till

ICA
KVANTUM
Vänersborg

ircon EFFICIENT INFRARED
PAPER DRYING

Box 59, 462 21 VÄNERSBORG

Tel. 0521-27 69 70

BRANDT

www.brandtbil.se

STRAND HOTELL

VÄNERSBORG

Tel. 0521-138 50

Fax 0521-159 00

Hamngatan 7

462 33 VÄNERSBORG

www.vanersborgssonersgille.se

 <p>TEL 101 10 EDSGATAN 12 B VÄNERSBORG</p> 	 <p>Nordiska Skorstensprodukter AB 0521-65 999</p>
  <p>SVARVARGATAN 4 VÄNERSBORG TEL 0521-120 00</p>	<p>B.A. Johansson Fastighetsförvaltning AB</p> <p>www.bafastigheter.nu</p>
 <p>Länsförsäkringar Älvsborg – nu också bank</p> <p>Vallgatan 21, VÄNERSBORG Tel. 0521-27 30 00</p>	 <p>NYA SKOR</p> <p>Sundsgatan 9 Tel. 170 30 www.nyaskor.se</p>
 <p>Yngves Onsjö Företagsby, Vänersborg Tel. 0521-665 00 www.yngves-elektronik.se</p>	<p>Lundin Oriental rugs Persiska handknutna mattor</p> <p>Östergatan 7 Vänersborg Tel. 070-544 75 69</p>

MOBILBANKEN

www.mobilbanken.se

**Mobiluppläsning,
Reparationer**

Köper, Byter & Säljer

Edsgatan 27 Vänersborg • Tel. 0521-173 00

Edsgatan 23

Tel 0521-71 18 88

Skyttegatan 3 – Vänersborg
Tel. 0521-613 50, 172 16

Tel. 0521-666 65
070-529 93 22

carlssons.maleri@spray.se

Välkomna till
Konditori Princess
Tårter, Bakelser, Bröd
Smörgåstårter, Smörgåsar
Vetebröd, Kondiskakor, Småbröd

Beställ på tel. 0521-164 90

Öppet:
Mån-fre 8.00-18.00
Lör 9.00-15.00
Sön 11.00-15.00

Varuhuset mitt i Centrum

I vårt sortiment hittar ni produkter
så som...

- Presentartiklar
 - Ramar
 - Verktyg
 - Leksaker
 - Elmaterial
 - Belysning
 - Hygienartiklar
 - Husgeråd
 - Båtillbehör
 - Inredning & Design
- ...och mycket mer!

Öppet: Vard 09.30-18.00
Lörd 09.30-15.00

Sundagatan 8 - Vänersborg
Tel. 0521-100 10

Restaurang
KOPPAR Grillen

Hamngatan 13, Vänersborg
Tel. 0521-18151

trenova center

TRENOVA FASTIGHETER AB

www.trenova.se
Östra vägen 1, 462 32 Vänersborg
0521-27 20 00

www.vanersborgssonersgille.se

Sundsgatan 7 A • 462 33 Vänersborg
Mobil 0708-87 67 53 • Telefon 0521-615 12

PANTBANKEN VÄNERSBORG

Residensgatan 5, Vänersborg
tel. 0521- 100 64
www.panta.nu

odeliusfastigheter.se
Tel. 0521-656 15

Stavdal

Swedbank
Fastighetsbyrån

Tel. 0521-610 00
Sundsgatan 5a, Vänersborg
fastighetsbyran.se/vanersborg

Restaurang

ITALIA

A LA CARTE • PIZZA • BAR

Edsgatan 7, Vänersborg
Tel. 0521-612 20

Vänersborgs Tandteknik ab

<p>seccredo</p> <p>RISKHANTERING KRISLEDNING - SÄKERHET</p> <p>STOCKHOLM - VÄNERSBORG - MALMÖ GÖEBORG - RIGA - KÖPENHAMN WARSZAWA - BASRA - DUBAI</p>	<p> Forum Vänersborg</p> <p>www.vanersborg.nu</p>
---	---

www.vanersborgssonersgille.se

Gillemästerskap i Golf 2015

Segraren Kent Russberg.

Tävlingen avgjordes som vanligt på Onsjös vackra golfbana, som aldrig till förne varit i sådant utomordentligt skick som i år. Hela 30 startande Gillebröder ställde upp i ett strålande väder. Många fina resultat uppnåddes också. Bäst av alla lyckades Kent Russberg som uppnådde hela 45 poäng

Resultat:

1.	Kent Russberg	45 p.	
2.	Per Larsson	40 p.	
3.	Bernt Grönros	37 p.	
4.	Torsten Rosenberg	36 p.	
5.	Conny Ulldahl	35 p.	
6.	Leif Hallberg	34 p.	
7.	Jan Fager	34 p.	SHC
8.	Bo Olsson	33 p.	
9.	Arne Ljungströmer	33 p.	SHC
10.	Kjell Sjöberg	33 p.	SHC

Plantagets omvandling 2014 - 2015

Ny lekplats anläggs i Plantaget mars 2015. Foto: Karl Bernling.

Kyrkogatan söderut vid Plantaget oktober 2014 innan trädfällningen och omvandlingen av Plantaget. Foto: Karl Bernling.

www.vanersborgssonersgille.se

Hamnen och Plantagets omvandling 2014 - 2015

Ny hamnkrog öppnar vid Norra kajen maj 2015. Foto: Karl Bernling.

I samband med Plantagets omvandling anlades en lekplats vid nordvästra hörnet som invigdes den 6 juni 2015. Foto: Joakim Bernling, september 2015.

www.vanersborgssonersgille.se

Gillets lokaler på Kronogatan

Under 2015 har Gillet bekostat ommålning, fönsterrenovering av lokalerna och uppfräschning av trädgården för cirka 200 000 kronor.

Foto: Joakim Bernling september 2015.

Öppet hus i de uppfräschade lokalerna med föredrag av 1:e ålderman Peter Johansson och skönsång av Håkan Lind den 29 augusti 2015. Foto: Joakim Bernling.

www.vanersborgssonersgille.se